ECORYS

„ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ“ 2014-2020“

Оценка на изпълнението на дейностите за устойчиво градско развитие, съгласно чл. 7 от Регламента за ЕФРР 1301/2013

Министерство на регионалното развитие и благоустройството

ЕКОРИС Саут Ийст Юроп ЕООД

София, април 2023 г.

Съдържание

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ 3

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТЕРМИНИ 4

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ 5

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ 7

РЕЗЮМЕ 9

ВЪВЕДЕНИЕ 12

1. Обхват на оценката 13
2. Оценъчни въпроси 17

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ПОДХОД 19

ОТГОВОР НА ОЦЕНЪЧНИТЕ ВЪПРОСИ 22

1. Уместност 22

ОВ1.1 Какви са нагласите и мнението на гражданите по отношение на инвестициите в градовете по ОПРР? 22

2. Ефективност и допълняемост 29

ОВ2.1. Какви са ефектите и резултатите от реализирането на ИПГВР и инвестиционните програми на общините по ПО 1 на ОПРР? Интервенциите водят ли до синергичен ефект и концентрация на ресурси? 29

3. Въздействие 43

ОВ3.1. Каква е оценката на териториалното въздействие на интервенциите по ОПРР 2014-2020? Постигнати ли са целите за балансирано полицентрично развитие на територията, определени в модела „умерен полицентризъм“, дефиниран в НКПР? 43

ОВ3.2. Какво е въздействието върху териториалното и пространствено развитие на градовете, подкрепяни по ПО 1 на ОПРР 2014-2020? 57

ОВ3.3. Какви са тенденциите при миграционните процеси в българските градове? Какъв е приносът на ОПРР за това? 61

ОВ3.4. Тенденциите в развитието и растежа на градовете в страната, както и в миграционните процеси, съответстват ли на възприетите в модела „умерен полицентризъм“, съгласно Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025? 69

4. Препоръки за следващия програмен период 72

ОВ4.1. Кои са примерите за добри и лоши практики при планирането и изпълнението на проекти за градско развитие? 73

ОВ4.2. Препоръки за следващия програмен период, вкл. и за дизайн на подкрепата за интегрирано градско и териториално развитие в новата оперативна програма за периода 2021-2027 г. 75

ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ 77

ПРИЛОЖЕНИЯ 84

Приложение 1. Списък на използваната информация 84
Приложение 2. Промени в ОПРР 2014-2020, които касаят изпълнението на ПО1 85
Приложение 3. Таблици с данни за изпълнението на ПО1 на ОПРР 2014-2020 г. 87
Приложение 4. Проучване сред 39 общини, бенефициенти по ПО1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ на ОПРР 93

Списък на използваните съкращения

БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ДМА	Дълготрайни материални активи
ЕИП	Европейско икономическо пространство
ЕС	Европейски съюз
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗПИР	Зони с потенциал за икономическо развитие
ИП	Инвестиционен приоритет или Инвестиционна програма
ИПГВР	Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
КН	Комитет за наблюдение
МЗ	Междинно Звено
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НК	Насоки за кандидатстване
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
ОВ	Оценъчен въпрос
ОПРР 2007-2013	Оперативна програма „Регионално развитие“
ОПРР 2014-2020	Оперативна програма „Региони в растеж“
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ПО	Приоритетна ос
ПРР 2021-2027	Програма за развитие на регионите
СМР	Строително-монтажни работи
УО	Управляващ орган
ФГР	Фонд за градско развитие
ФИ	Финансови инструменти
ФМФИБ	Фонд мениджър на финансовите инструменти в България
ЧПИ	Чуждестранни Преки Инвестиции

Списък на използваните термини

Агломерация	Част от територията на община или на група общини, в която се осъществяват интензивни функционални връзки между града-център и други населени места и обекти.
Зона за въздействие	Част от града, като една или повече обособена територия, в която се прилагат идентифицираните в Интегрираните планове за градско възстановяване и развитие, мерки
Интегриран план за градско възстановяване и развитие	План за икономическо и социално развитие или възстановяване на населено място, разработен за прилагането на ОПРР 2014-2020, както и други оперативни програми, финансиращи проекти в градовете в периода 2014-2020.

Списък на таблиците

Таблица 1. Обхват на Тематична оценка 6 14

Таблица 2. Градове, бенефициенти по ПО1 на ОПРР 2014-2020 15

Таблица 3. Договорени и одобрени за плащане средства по ПО1 на ОПРР 2014-2020 г. към 31.01.2023 г. 17

Таблица 4. Елементи на оценката и оценъчни въпроси по Тематична оценка 6 17

Таблица 5. Брой общини, участвали в проведеното онлайн проучване 20

Таблица 6. Брой респонденти, участвали в проведеното онлайн проучване 20

Таблица 7. Общини, с които са проведени фокус-групи 20

Таблица 8. Предвидени и договорени средства по инвестиционни приоритети 27

Таблица 9. Общини, в които са проведени фокус-групи и техните инвестиции в ЗПИР 59

Таблица 10. Вътрешна миграция между областите в Северозападен район 64

Таблица 11. Вътрешна миграция между областите в Северен централен район 65

Таблица 12. Вътрешна миграция между областите в Североизточен район 66

Таблица 13. Вътрешна миграция между областите в Югоизточен район 67

Таблица 14. Вътрешна миграция между областите в Южен централен район 68

Таблица 15. Вътрешна миграция между областите в Югозападен район 69

Таблица 16. Общини от целевата и контролна група, включени в контрафактологичното проучване 70

Таблица 17. Модел за оценка, базиран на средните стойности на механичното движение 70

Таблица 18. Модел за оценка, базиран на сумите на механичното движение 71

Таблица 19. Договорени и приключили проекти на общини по ПО1 към 31.01.2023г. 87

Таблица 20. Географско покритие на проектите по ПО1 на ОПРР към 31.01.2023г. 87

Таблица 21. Данни за постигнатите стойности на индикаторите към 31.01.2023г. по ИП 4c енергийна ефективност в обществени и жилищни сгради 88

Таблица 22. Промени в индикатори по ИП 4c 89

Таблица 23. Данни за постигнатите стойности на индикаторите към 31.01.2023г. по ИП 4e градски транспорт 89

Таблица 24. Промени в индикатори по ИП 4e 89

Таблица 25. Данни за постигнатите стойности на индикаторите към 31.01.2023г. по ИП 6e градска среда и зони за икономическа активност в градовете 90

Таблица 26. Промени в индикатори по ИП 6e 90

Таблица 27. Данни за постигнатите стойности на индикаторите към 31.01.2023г. по ИП 9a социални жилища, социална и културна инфраструктура 91

Таблица 28. Промени в индикатори по ИП 9a 92

Таблица 29. Данни за постигнатите стойности на индикаторите към 31.01.2023г. по ИП 10a образователна инфраструктура 92

Таблица 30. Промени в индикатори по ИП 10a 92

Списък на фигурите

Фигура 1. Методологически подход за осъществяване на оценката 19

Фигура 2. БФП по приоритети (в млн. лв. и %), съгласно Инвестиционните програми, одобрени през 2016 г. 25

Фигура 3. Планираната БФП в ИП и реално договорена към 31.01.2023, (в %) 26

Фигура 4. Мнение на общините относно приоритетни нужди за периода 2014-2020 и 2021-2027 г. 28

Фигура 5. Брой договори, подкрепени по инвестиционните програми на общините 30

Фигура 6. Приключили проекти и брой общини с приключили проекти към 31.01.2023 г. 32

Фигура 7. Мнение на общините, относно въздействие на проектите 37

Фигура 8. Брой общини според броя подкрепени мерки по ИП на ПО1 39

Фигура 9. Урбанистичен модел „умерен полицентризъм“ 44

Фигура 10. Предоставена БФП по нива на общините – общо и на глава от населението 46

Фигура 11. Промяна в темповете на нарастване на населението по общини в % за ниво 1 и 2 за два периода 2010-2013 и 2018-2021г. 48

Фигура 12. Промяна в темповете на нарастване на населението по общини (ниво 3) в NUTS2 за два периода 2010-2013 и 2018-2021 г. 49

Фигура 13. БВП в лв. на човек от населението за 2021 по области 50

Фигура 14. Ръст на БВП на човек от населението в периода 2018-2021 към периода 2010-2013 в процентни пункта 51

Фигура 15. ЧПИ в периода 2013-2021 в евро/човек от населението по области 52

Фигура 16. Ръст на ЧПИ в периода 2018-2020 към периода 2010-2013 в % по области 53

Фигура 17. Инвестиции в ДМА в периода 2013-2021 в лв./човек по области 53

Фигура 18. Ръст инвестициите в ДМА в периода 2018-2021 към периода 2010-2013 в % по области 54

Фигура 19. Коефициент на заетост за 2021 по области в % 55

Фигура 20. Коефициент на заетост - ръст в периода 2018-2021 спрямо периода 2010-2013 по области в процентни пункта 56

Фигура 21. Брой проекти в зоните за въздействие към януари 2023 г. 58

Фигура 22. Механичен прираст на населението по общини и области за периода 2013-2021 г. 62

Фигура 23. Механично движение на населението по общини като процент от населението на общините за два периода 2010-2013 и 2018-2021 63

Фигура 24. Механичен прираст в общините от ниво 2 и 3 в Северозападен район 63

Фигура 25. Изселени и заселени по области в Северозападен район 2013-2021 64

Фигура 26. Механичен прираст в общините от ниво 2 и 3 на Северен централен район 64

Фигура 27. Изселени и заселени по области в Северен централен район 2013-2021 65

Фигура 28. Механичен прираст в общините от ниво 2 и 3 на Североизточен район 65

Фигура 29. Изселени и заселени по области в Североизточен район 2013-2021 66

Фигура 30. Механичен прираст в общините от ниво 2 и 3 на Югоизточен район 66

Фигура 31. Изселени и заселени по области в Югоизточен район 2013-2021 67

Фигура 32. Механичен прираст в общините от ниво 2 и 3 на Южен централен район 67

Фигура 33. Изселени и заселени по области в Южен централен район 2013-2021 68

Фигура 34. Механичен прираст в общините от ниво 1 и 3 на Югозападен район 68

Фигура 35. Изселени и заселени по области в Югозападен район 2013-2021 69

Резюме

Настоящото резюме представя основните резултати, изводи и препоръки на доклада по Тематична оценка 6. *Оценка на изпълнението на дейностите за устойчиво градско развитие, съгласно чл. 7 от Регламента за ЕФРР 1301/2013,* изработен като част от изпълнението на договор с Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) № РД-02-29-183/23.10.2020 г. с предмет „Оценка на въздействието на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020“.

Административните данни в доклада от изпълнението на програмата са към **31 януари 2023 г**.

Оценката обхваща първата приоритетна ос (ПО) на програмата - Устойчиво и интегрирано градско развитие. Обект на интервенция по тази ПО са 39 общини на територията на цялата страна от 1-во до 3-то йерархично ниво, съгласно Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г.

Оценката се фокусира върху 8 оценъчни въпроса (ОВ), касаещи нагласите и мнението на гражданите за инвестиции в градовете, ефективност и допълняемост на подкрепата, въздействие върху териториалното и пространствено развитие на градовете както и добрите практики и възможности за подобрения при планиране и изпълнение на подобен род мерки.

За целите на оценката са анализирани административни данни за изпълнение на програмата от Информационната система за управление и наблюдение (ИСУН 2020) и данни предоставени от Управляващия орган (УО) на програмата. Същото така са използвани статистически данни и са прегледани стратегически, програмни и аналитични документи, имащи отношение към изпълнението на програмата. За набиране на допълнителна първична информация са проведени срещи-интервюта с представители на УО, Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) и междинни звена на общини (Габрово, Силистра и Благоевград). Беше проведено онлайн проучване сред 39-те общини, бенефициенти по ПО1. Проведени са и фокус групи с 13 общини-бенефициенти по ПО1[1], както и представители на съответните заинтересовани страни в общините като: областни управители, представители на неправителствения сектор и бизнеса, представители на бенефициенти по мерките (директори на училища и детски градини), представители на областните информационни центрове.

Събраната информация е анализирана посредством: анализ на логиката на интервенция; анализ на заинтересованите страни; анализ на нуждите, анализ на индикатори, теория на промяната, контрафактологичен анализ, анализ на конкретни случаи (case studies). Информацията беше верифицирана чрез прилагане на метода на триангулация (съпоставяне на информацията от поне три източника).

[1] София, Плевен, Русе, Бургас, Варна, Пловдив, Ловеч, Враца, Велико Търново, Търговище, Ямбол, Кърджали и Кюстендил.

Основните изводи от анализите са както следва:

Към януари 2023 г. основните видими резултати от подкрепата по ОПРР 2014-2020 за реализирането на мерките от ИПГВР са в градската среда и образователната инфраструктура. Добри резултати се отчитат и при подобряване на енергийната ефективност, където принос имат и някои от проектите за образователна инфраструктура, където са изпълнени такива мерки, като част от обновяване на училища и детски градини.

Ефектите от подкрепата за изграждане на социални жилища, културна инфраструктура и градски транспорт все още са малки, тъй като голяма част от проектите са в изпълнение. Инвестициите в зони за икономическо развитие са подкрепени предимно с ФИ.

Около 56% от общините са изпълнили повече от 4 вида мерки (от общо 9 възможни), като по този начин целят постигането на комплексно въздействие. Най-често са съчетавани мерки за подобряване на градската среда с мерки за енергийна ефективност и инвестиции в културна и образователна инфраструктура. В някои случаи са търсени синергични ефекти между инвестициите в зоните и подобряване на достъпността чрез развитие на градския транспорт. Отчитат се синергични ефекти с предходни инвестиции и с подкрепа от други източници (национален и общински бюджет, други програми на Европейския съюз (ЕС) и подкрепата по механизма на Европейското икономическо пространство (ЕИП) и Норвежкия финансов механизъм).

Според общините-бенефициенти, основните ефекти от проектите се очакват по отношение на подобряване на енергийната ефективност, подобряване условията за образование и социалното включване. Много по-малки са очакванията, че проектите ще имат осезаемо въздействие върху икономическата активност, трудовата заетост или миграцията.

При повечето от подкрепените общини ОПРР 2014-2020 има осезаемо въздействие в зоните с публични функции, а при някои - и в зоните с преобладаващ социален характер. Поради малкия брой интервенции, подкрепени по ОПРР 2014-2020 в зоните с потенциал за икономическо развитие, не може да се очаква, че програмата ще окаже съществено въздействие в тези зони.

Демографските показатели на подкрепените по ОПРР 2014-2020 общини не дават ясни индикации за сближаване и балансиране на териториалното развитие.

Положителна тенденция е, че въпреки че демографските характеристики за всички разглеждани общини от ниво 3, с изключение на Кърджали, продължават да са отрицателни, в сравнение с периода 2010-2013, за повечето общини темповете на обезлюдяване се забавят. Изключение са Перник и Ямбол, като особено тревожни са високите и нарастващи темпове на обезлюдяване на Ямбол.

Показателите за икономическо развитие и заетост сочат, че различията между района на столицата и другите райони в страната се задълбочават. Икономиката на Столична община продължава да расте с темпове, които са по-големи от повечето от останалите области. Същите тенденции се забелязват по отношение на чуждестранните преки инвестиции и инвестиции в дълготрайни материални активи. За някои тенденции на

балансиране по отношение на икономическата активност може да се говори между определени общини от ниво 2 и ниво 3 вътре в регионите, но не и по отношение на София. Заетостта отново е най-висока за района на София и осезаемо по-ниска в Северозападния район. Негативните тенденции за този район се задълбочават.

В доклада са отправени **следните препоръки**:

- За следващия програмен период да се обмисли предоставяне на диференцирана, по-целенасочена подкрепа към общините. По-голяма подкрепа трябва да получат по-изоставащите общини, които имат и сравнително по-малки възможности да привличат финансиране от други източници, както и общините, за които са поставени специфични стратегически цели. По-целенасочена би трябвало да е подкрепата и за Северозападния район за планиране, тъй като той е най-изостанал. Подкрепата за икономически по-силните общини (особено София) трябва да бъде изместена към подкрепа с по-малък дял на безвъзмездна финансова помощ (БФП) и по-голямо използване на финансови инструменти (ФИ).
- Препоръчва се Програмата за развитие на регионите (ПРР) 2021-2027 да фокусира ресурс в областта на инфраструктурни мерки за насърчаване на икономическото развитие, образователна и здравна инфраструктура. Препоръчва се да се анализират възможности и приложат механизми за подпомагане на местните общности за идентифициране на проекти за насърчаване на икономическото развитие.
- Препоръчително в рамките на ПРР, доколкото е възможно, подкрепата да бъде гъвкава, като се даде възможност за максимално отразяване на спецификите на местно ниво. Особено подкрепата чрез ФИ е препоръчително да бъде в по-широки граници от подкрепата с БФП, като по този начин задоволи нужди, които не е възможно да бъдат адресирани с БФП.
- Препоръчва се при предоставяне на подкрепа по ПРР, УО да задава рамката, която да осигурява съответствие на националните секторни политики, като остави достатъчно свобода на регионите и общините да предложат и реализират приоритетните за тях мерки. Препоръчва се УО да ПРР 2021-2027 да засили координацията с териториалните органи, които ще участват в процеса на подбор на операции - общинските администрации на 10-те градски общини, които ще бъдат подкрепяни по Приоритет 1 „Интегрирано градско развитие“ и Регионалните съвети за развитие по отношение на Приоритет 2.
- За насърчаване участието на местните общности е препоръчително да се популяризира подкрепата и възможностите, които ще бъдат предоставени от ПРР 2021-2027 за инвестиции в общините и регионите.

Въведение

Настоящият доклад представя анализите по Тематична оценка 6. *Оценка на изпълнението на дейностите за устойчиво градско развитие, съгласно чл. 7 от Регламента за ЕФРР 1301/2013*, осъществени като част от изпълнението на договор с МРРБ № РД-02-29-183/23.10.2020 г. с предмет „Оценка на въздействието на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020.

Административните данни в доклада от изпълнението на програмата са към **31 януари 2023г**.

Оценката на въздействието се извършва в съответствие с Плана за оценка на ОПРР 2014-2020, одобрен от Комитета за наблюдение (КН) на Програмата.

ОПРР 2014-2020 е една от оперативните програми в България за периода 2014-2020, финансирана от (ЕС чрез Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и от държавния бюджет на Република България. Бюджетът на програмата е общо 3 млрд. лв. ОПРР 2014-2020 е структурирана в 8 приоритетни оси (ПО), както следва:

- ПО1. Устойчиво и интегрирано градско развитие
- ПО2. Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в периферните райони
- ПО3. Регионална образователна инфраструктура
- ПО4. Регионална здравна инфраструктура
- ПО5. Регионална социална инфраструктура
- ПО6. Регионален туризъм
- ПО7. Регионална пътна инфраструктура
- ПО8. Техническа помощ

През декември 2020 г. е добавена нова приоритетна ос - ПО9[2] „Подкрепа за здравната система за справяне с кризи“ за подпомагане организацията за справяне с пандемията от COVID-19. Заделеният финансов ресурс е в размер на 129 271 260 лв.

В периода 2015-2023 г. ОПРР 2014-2020 е променяна девет пъти. Промените, които пряко касаят мерките, свързани с устойчиво градско развитие, които влизат в рамките на ПО1 на програмата, включват:

- Прехвърляне на 209 941 514,49 лв. по тематична цел 4 „Подкрепа за преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори“ към тематична цел 10 „Инвестиции в образование, обучение и в професионална квалификация за умения и учене през целия живот“ в рамките на ПО1;

[2] Решение № 892 от 4 декември 2020 г. за изменение на Решение на Министерски съвет № 573 от 2020 г., за одобряване на индикативно финансово разпределение по оперативни програми 2014-2020 на средствата от ЕС в подкрепа на преодоляването на последиците от кризата, предизвика от пандемията от COVID-19, и подготовка на екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката (REACT-EU).

- Прехвърляне на средства от резерва по ПО1 към други приоритетни оси, както следва:
  - От област на интервенция 013. Обновяване на обществената инфраструктура с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки - 2 172 990 евро ЕФРР част към ПО2.
  - От област на интервенция 014. Обновяване на наличния жилищен фонд с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки - 8 691 962 евро ЕФРР част към ПО2.
  - От област на интервенция 055. Друга социална инфраструктура, която допринася за регионалното и местното развитие - 8 691 958 евро ЕФРР част към ПО4 и 14 812 415 евро ЕФРР част към ПО7.
  - От област на интервенция 089. Рехабилитация на индустриални площи и замърсени земи - 10 000 000 евро ЕФРР част към ПО7.
- Промяна в целевите стойности на индикаторите, включваща най-общо намаляване на целевите стойности на индикаторите, свързани с енергийната ефективност; икономическо развитие и социални дейности и увеличаване на целевите стойности на индикатори, свързани с образование, маргинализирани групи; транспорт и градско развитие.
- Промяна в териториалния обхват на Инвестиционния приоритет за Градска среда по РОП 1 в случаите на финансиране изцяло с ФИ, както следва:
  - При група дейности „Градска среда“ – се разширява обхватът на финансиране от зоните за въздействие на територията на целия град-административен общински център в рамките на строителните му граници;
  - При група дейности „Зони с потенциал за икономическо развитие“ се разширява обхватът от зоните на въздействие за цялата територия на общината.

Подробно описание на промените в програмата, свързани с ПО1 на ОПРР 2014-2020, е представено в Приложение 2.

1. Обхват на оценката

В **обхвата на Тематична оценка 6** попада само ПО1 на ОПРР 2014-2020 г. Тази приоритетна ос е с най-голям бюджет - 1,542[3] млрд. лв. (49% от стойността на Програмата). Финансират се проекти от Интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР), насочени към енергийна ефективност в жилищни, в административни сгради и в студентски общежития, подобряване на градската среда и на зоните с потенциал за икономическо развитие, обновяване на

[3] От първоначалния бюджет по ПО1 равняващ се на 1,643.8 млн. лв., с промяна в програмата от 2019 се прехвърлени 102,1 млн. лв. към други оси. Промяната е продиктувана от непостигане на етапната цел по оста за 2018 г.

образователна, социална, културна и спортната инфраструктура, развитие на системите на градския транспорт. ПО1 включва инвестиционни приоритети (ИП) 4c, 4e, 6e, 9a и 10a и съответните им цели, както е представено в следващата таблица:

Таблица 1. Обхват на Тематична оценка 6

Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие **Основната цел:** Да бъде подобрено качеството на живот и растежът в средните и големите градове в България чрез подкрепа за комплексни стратегии за устойчиво градско развитие на местно равнище - ИПГВР.	
Инвестиционни приоритети	**Цели**
4c Предоставяне на подкрепа за енергийната ефективност, за интелигентното енергийно управление и за използването на възобновяема енергия в публичната инфраструктура, включително в обществените сгради, и в жилищния сектор	• Повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор • Повишаване на енергийната ефективност на публични сгради
4e Насърчаване на стратегии за нисковъглеродно развитие във всички видове територии, по специално в градските райони, включително насърчаване на устойчива мултимодална градска мобилност и мерки за приспособяване, свързани със смекчаването на изменението на климата	• Развитие на екологичен и устойчив градски транспорт
6e Предприемане на действия за подобряване на градската среда, ревитализиране на градове, регенериране и обеззаразяване на промишлени зони (включително зони в процес на преобразуване), намаляване на замърсяването на въздуха и насърчаване на мерки за намаляване на шумовото замърсяване	• Подобряване на качеството на градската среда • Подобряване на инвестиционната активност в градовете, чрез възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие
9a Инвестиране в здравна и социална инфраструктура, която допринася за националното, регионалното и местното развитие, намаляването на неравнопоставеността по отношение на здравния статус, насърчаването на по-добро социално приобщаване чрез подобряване на достъпа до социални, културни и развлекателни услуги и преминаването от услуги, предоставяни в институции, към услуги, предоставяни в общността	• Подобряване на жилищните условия за маргинализирани групи от населението, включително ромите • Подобряване на условията за модерни социални услуги • Подобрен достъп за практикуване на масов спорт и културни услуги в градовете
10a Инвестиции в образованието, обучението, включително професионалното обучение за придобиване на умения и ученето през целия живот посредством изграждането на образователна инфраструктура и на инфраструктура за обучение	• Подобряване на условията за модерни образователни услуги

Източник: По данни от ОПРР 2014-2020 г.

Конкретни бенефициенти са 39 общини на големи и средно големи градове от 1-во до 3-то йерархично ниво, съгласно Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г., както е представено в таблиците по-долу.

Таблица 2. Градове, бенефициенти по ПО1 на ОПРР 2014-2020

Ниво	Община
1-во	Столична община

Ниво	Община
2-ро	Бургас
2-ро	Варна
2-ро	Плевен
2-ро	Пловдив
2-ро	Русе
2-ро	Стара Загора

Ниво	Община
3-то	Асеновград
3-то	Благоевград*
3-то	Велико Търново*
3-то	Велинград
3-то	Видин*
3-то	Враца
3-то	Габрово
3-то	Горна Оряховица
3-то	Гоце Делчев
3-то	Димитровград
3-то	Добрич
3-то	Дупница
3-то	Казанлък
3-то	Карлово
3-то	Кърджали
3-то	Кюстендил

Ниво	Община
3-то	Ловеч
3-то	Лом
3-то	Монтана
3-то	Пазарджик
3-то	Панагюрище
3-то	Перник
3-то	Петрич
3-то	Разград
3-то	Свищов
3-то	Силистра
3-то	Сливен
3-то	Смолян
3-то	Търговище
3-то	Хасково
3-то	Шумен
3-то	Ямбол

Ниво 1 Ниво 2 Ниво 3

*Благоевград, Велико Търново и Видин при изпълнението на програмата са разглеждани като градове от ниво 3. В анализите по-долу в доклада, тези три общини са разглеждани заедно с градовете от ниво 2, в съзвучие с разчетите и програмирането на новата Програма за развитие на регионите (ПРР) 2021-2027 г.

Тридесет и деветте общини са определени за междинни звена по отношение на задачи, свързани с подбора на проектите, съгласно чл. 123 от Общия Регламент 1303/2013 и в съответствие с чл. 7 от Регламента за ЕФРР 1301/2013.

Инвестициите от ОПРР 2014-2020 в 39-те града се осъществяват чрез процедура за директно предоставяне на БФП[4]. 39-те града са подали към УО и съответно сключили договори за изпълнение на Инвестиционни програми (ИП), базирани на ИПГВР.

ИПГВР са един от петте елемента на системата от документи за стратегическо планиране на регионалното развитие, която е основа за програмиране на регионалното развитие[5]. ИПГВР е стратегия, с която се определят интегрирани действия за справяне с проблемите в градските райони, като се отчита необходимостта от насърчаване на нови връзки между градските и селските райони, разработена за прилагането на оперативните програми, финансиращи проекти в градовете. Плановете осигуряват пространствена и времева и координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на градската територия.

Инвестиционната програма представлява средносрочен документ за реализация на ИПГВР с конкретните проекти, за които ще се предостави БФП по ОПРР 2014-2020. Чрез ИП е осигурен механизъм за определяне на приноса на ОПРР 2014-2020 за изпълнение на част от мерките в ИПГВР и се гарантира фокусиране на финансовите ресурси по съответните инвестиционни приоритети. Инвестиционната програма включва списък с индикативни основни проекти за финансиране чрез БФП и списък с индикативни резервни проекти[6], за реализация на ИПГВР, одобрен от УО на ОПРР 2014-2020.

Чрез ОПРР 2014-2020 по ПО1 се подкрепят проекти изцяло в БФП, както и такива с ФИ или комбинация от ФИ и БФП. С финансови инструменти се подкрепят дейности за:

- Повишаване на енергийната ефективност в еднофамилни жилищни сгради и студентски общежития (приоритет 4c);
- Проекти за облагородяване на градската среда, градския транспорт, зони с потенциал за икономическо развитие, спортна и културна инфраструктура (4e, 6e и 9a).

Комбинирана подкрепа (БФП (до 85%) +ФМ) е възможна при енергийна ефективност в студентски общежития и при проекти за културна инфраструктура. Подкрепата с ФИ се управлява от Фонд мениджър на финансови инструменти в България (ФМФИБ) чрез три фонда за градско развитие – Фонд за градско развитие (ФГР) Северна България, ФГР Южна България и ФГР София. Подкрепата чрез ФИ в настоящата оценка е разгледана само по отношение на постигане на общите цели на ПО1. Прилагането на ФИ е разгледано подробно в Тематична оценка 5.

[4] BG16RFOP001-1.001-039 „Изпълнение на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие 2014-2020". По процедурата са отворени няколко срока за кандидатстване от септември 2015 до март 2016 г.
[5] Закон за регионалното развитие (Изм. – ДВ, бр. 15 от 2016 г.), чл. 9, ал. 1
[6] Проекти, предвидени за реализиране единствено чрез финансови инструменти не са включени в списъците към ИП и не са финансирани в рамките на процедура BG16RFOP001-1.001-040.

Към месец декември 2017 г. УО на ОПРР 2014-2020 е одобрил инвестиционните програми на всички 39 общини, за което са сключени съответните споразумения за реализация на инвестиционните програми. След подписване на договорите между общините и УО за финансиране на проектите от Инвестиционните стратегии проектите предложения се подават към УО текущо до 31 декември 2019 г., а при тези, които са комбинация между БФП и ФИ – до 28.02.2021 г.

Към края на януари 2023 г. са сключени 260 договора на общини (1 332 097 817лв.) и един договор с ФМФИБ за подкрепа с ФИ (271 216 032 лв.). Ресурсът по ПО1 на ОПРР 2014-2020 е договорен на 97% и са одобрени за плащане 80% от договорените средства, както е представено в таблицата по-долу.

Таблица 3. Договорени и одобрени за плащане средства по ПО1 на ОПРР 2014-2020 г. към 31.01.2023 г.

Бюджет на ПО1 (лв.)	1 541 682 647,41
Брой договори	261
Договорени средства общо (лв.)	1 603 313 848,89
Договорени средства (ОПРР 2014-2020)	1 493 894 820,95
Собствено финансиране	109 419 027,94
Процент на договорените средства от ОПРР 2014-2020 спрямо бюджета на ПО1	97,2%
Одобрени за плащане средства - ОПРР 2014-2020 (лв.)	1 193 880 643,90
Процент на одобрените за плащане суми към договорените от ОПРР	79,7%

Източник: по данни на УО на ОПРР 2014-2020

2. Оценъчни въпроси

Основен фокус на оценката са постигнатите ефекти от изпълнението на действията за градско развитие и наблюдаваните въздействия. В същото време е разгледана и уместността на подкрепата, що се отнася до възможности за постигане на по-добри ефекти и въздействие и отговаряне на нуждите на градовете-бенефициенти. Поставените от Възложителя оценъчни въпроси са представени в следващата таблица.

Таблица 4. Елементи на оценката и оценъчни въпроси по Тематична оценка 6

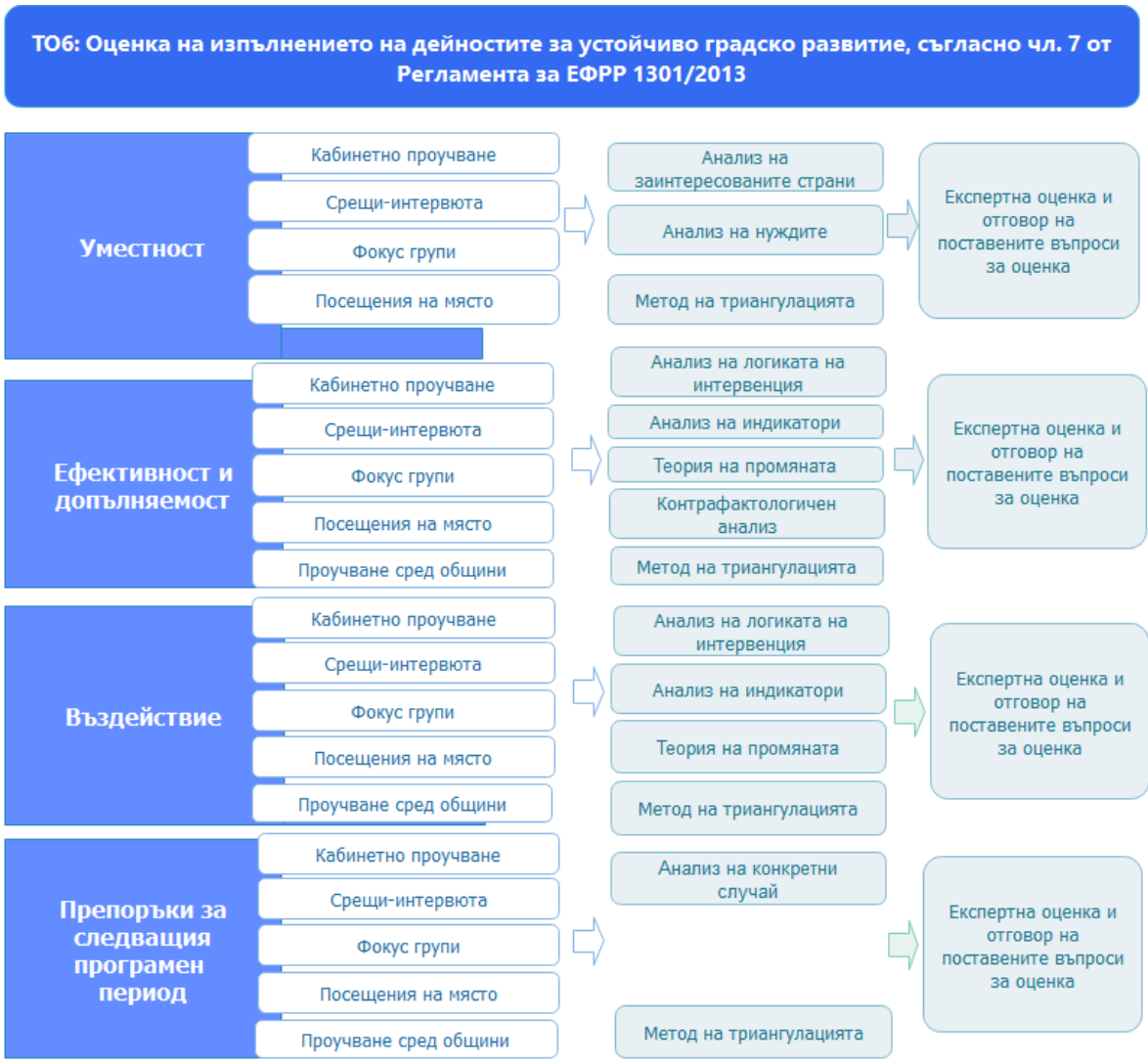
Елемент на оценката	Оценъчни въпроси
Уместност	Какви са нагласите и мнението на гражданите по отношение на инвестициите в градовете по ОПРР?
Ефективност и допълняемост	Какви са ефектите и резултатите от реализирането на ИПГВР и инвестиционните програми на общините по допълня мост 1 на ОПРР? Интервенциите водят ли до синергичен ефект и концентрация на ресурси?

Елемент на оценката	Оценъчни въпроси
Въздействие	Каква е оценката на териториалното въздействие на интервенциите по ОПРР 2014-2020? Постигнати ли са целите за балансирано полицентрично развитие на територията, определени в модела „умерен полицентризъм“, дефиниран в НКПР?
	Какво е въздействието върху териториалното и пространствено развитие на градовете, подкрепяни по синергиите 1 на ОПРР 2014-2020?
	Какви са тенденциите при миграционните процеси в българските градове? Какъв е приносът на ОПРР за това?
	Тенденциите в развитието и растежа на градовете в страната, както и в миграционните процеси, съответстват ли на възприетите в модела „умерен полицентризъм“, съгласно Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025?
Препоръки за следващия програмен период	Кои са примерите за добри и лоши практики при планирането и изпълнението на проекти за градско развитие?
	Препоръки за следващия програмен период, вкл. и за дизайн на подкрепата за интегрирано градско и териториално развитие в новата оперативна програма за периода 2021-2027 г.

Методологически подход

За осъществяване на оценката са използвани и комбинирани различни методи за набиране на информация и анализ, както е посочено на фигурата по-долу:

Фигура 1. Методологически подход за осъществяване на оценката

Оценката включва следните елементи: уместност, ефективност и допълняемост и въздействие, както и препоръки за следващия програмен период.

Първоначална информация за всеки от елементите на оценката е набрана посредством кабинетно проучване на документи. Списък на използваните източници на информация е представен в Приложение 1. Също така са ползвани административни и статистически данни.

В допълнение бяха проведени срещи-интервюта с представители на УО, НСОРБ, междинни звена на общини (Габрово, Силистра и Благоевград)

Беше проведено онлайн проучване сред 39-те общини- бенефициенти по ПО1, както е представено в таблицата по-долу.

Таблица 5. Брой общини, участвали в проведеното онлайн проучване

Ниво	Поканени	Отговорили общини			%
	общини	изцяло	частично	общо	
1-во	1	1	0	1	100%
2-ро	6	4	1	5	83%
3-то	32	20	6	26	81%
Общо	39	25	7	32	82%

Източник: Проведено онлайн проучване

При някои от общини бяха изпратени покани до повече от един респондент и поради това при седем общини (Варна, Добрич, Свищов, Сливен, Търговище, Хасково и Ямбол) се получи повече от един отговор. Данните за общия брой покани и получени отговори са представени в следващата таблица.

Таблица 6. Брой респонденти, участвали в проведеното онлайн проучване

Ниво	Поканени	Респонденти			%
	Общо	Изцяло отговорили	Частично отговорили	Общо	
1-во	1	1	0	1	100%
2-ро	7	4	2	6	85%
3-то	38	22	8	30	79%
Общо	46	27	10	37	79%

Източник: Проведено онлайн проучване

Обобщена информация за отговорите е представена в Приложение 4.

Проведени са фокус групи с 13 общини-бенефициенти по ПО1, както и представители на съответните заинтересовани страни в общините като: областни управители, представители на неправителствения сектор и бизнеса, представители на бенефициенти по мерките (директори на училища и детски градини), представители на областните информационни центрове. Общините, с които бяха проведени фокус групи, бяха предварително подбрани по време на встъпителната фаза и са представени в таблицата по-долу.

Таблица 7. Общини, с които са проведени фокус-групи

Ниво	Северозападен	Северен централен	Североизточен	Югоизточен	Южен централен	Югозападен
1-во						София
2-ро	Плевен	Русе	Варна	Бургас	Пловдив	-
3-то	Ловеч Враца	Велико Търново	Търговище	Ямбол	Кърджали	Кюстендил

Посещения на място не бяха проведени, предвид на усложнената епидемиологична обстановка във връзка с пандемията от COVID-19.

Събраната информация беше **анализирана** посредством: анализ на логиката на интервенция; анализ на заинтересованите страни; анализ на нуждите, анализ на индикатори, теория на промяната, контрафактологичен анализ, анализ на конкретни случаи (case studies). Информацията беше верифицирана чрез прилагане на метода на триангулация (съпоставяне на информацията от поне три източника).

Отговор на оценъчните въпроси

В този раздел са представени анализите и отговорите на оценъчните въпроси. Анализите са представени по оценителни критерии: уместност; ефективност и ефикасност; и въздействие. В началото на всеки оценъчен въпрос в каре е даден кратък отговор.

1. Уместност

Уместността разглежда един оценителен въпрос, касаещ мнението и нагласите на гражданите относно инвестициите в градовете, подкрепени чрез ОПРР 2014-2020.

ОВ1.1 Какви са нагласите и мнението на гражданите по отношение на инвестициите в градовете по ОПРР?

Най-ясно видими от голяма част от жителите в почти всички общини и съответно най-положително приети от гражданите са инвестициите в градска среда и образователната инфраструктура. Повечето от гражданите отбелязват, че обликът на градовете им е видимо и положително променен чрез инвестициите по Приоритетна ос 1 на ОПРР 2014-2020. Мерките за енергийна ефективност в жилищни сгради също се приемат много положително, макар и тяхната видимост да е по-ограничена. Мнението на гражданите за инвестициите в културна инфраструктура също е изцяло позитивно, макар че поради по-късното стартиране на тези проекти, все още не са постигнати всички планирани резултати.

Нагласите и мнението на гражданите по отношение на инвестициите в градовете по ОПРР 2014-2020 са отразени в голяма степен в Инвестиционните програми за изпълнение на проекти за интегрирано градско развитие предвид приложените процедури, за обществено/гражданско участие и партньорство.

Разработването на инвестиционните програми на всички общини е извършено при спазване на поставените в процедурата еднакви рамки на допустимост и съответно ограничения, което в някои случаи е довело до известно разминаване между приоритетни, специфични за конкретната община нужди и изискванията на процедурата. По този начин част от определените като приоритетни от гражданите проекти в съответната община не са намерили място в Инвестиционните програми.

Съгласно Методическите насоки[7], при разработването на ИПГВР следва да се приложат процедури, гарантиращи обществено/гражданско участие и партньорство, както и мерки за осигуряване на прозрачност при изпълнението му. ИПГВР следва да се разработват с най-широко гражданско участие, което да обхваща както населението в неговата цялост по въпросите от общоградско значение, бизнес средите, така и на специфични групи, носители на групови интереси по териториален, етнически, възрастов или друг признак, а също така и представителните структури на бизнеса.

Елемент от всички разработени през 2013 г. ИПГВР са предприетите дейности за осигуряване на обществено/гражданско участие и партньорство при разработването на плановете, както и мерките за осигуряване на прозрачност. Проведени са обществени обсъждания, фокус-групи, проучвания чрез онлайн въпросници и анкети и др. В тях са включени широк кръг от заинтересовани страни: общински и областни представители, държавни институции; общински съветници; бизнес, вкл. съсловни и професионални браншови организации; (неправителствени организации) НПО; образователни, културни и социални институции; медии. Това позволява да се заключи, че при разработване на ИПГВР в голяма степен е отразено мнението на гражданите по отношение на бъдещите инвестиции в градовете.

Съгласно изискванията на Насоките за кандидатстване (НК), ИП следва да предоставя информация за общественото участие в подготовката и изпълнението на ИП[8] чрез описание на участието на местните хора, гражданското общество и другите нива на управление в подготовката и изпълнението и на инвестиционната програма**.**

Прегледът на Формулярите за кандидатстване по процедурата за одобрение на ИП[9] показа, че всички ИП са разработени от работни групи с участието на представители на общинската администрация, общинския съвет, НПО, организации/институции с проекти в ИПГВР, а в някои случаи и представители на медии и др. Предвид факта, че ИП е документ за реализация на ИПГВР, при чието разработване са проведени мащабни обществени консултации, при разработването на ИП не са правени допълнителни обществени обсъждания. Принципът на партньорство е приложен чрез съставите на работните групи за разработване на Програмите или за избор на обектите, които да бъдат включени в тях.

В Насоките за кандидатстване по процедурата, чрез която се финансират инвестиционните програми, УО на ОПРР 2014-2020 е заложил процентни прагове за всеки инвестиционен приоритет, с оглед гарантиране постигането на индикаторите в програмата, по-балансирано разпределение на инвестициите и по-интегриран подход на ниво инвестиционна програма. То пози начин се насърчава разработването на

[7] Методическите насоки за разработване и прилагане на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие, изменение от май 2015 г. (Утвърдени от Министъра на регионалното развитие и благоустройство на 19.05.2015 г.)
[8] Информацията е част от Формуляра за кандидатстване по Процедура BG16RFOP001-1.040 – Раздел 11 „Друга информация, необходима за оценка на проектното предложение“, Поле 2 „Обосновка на Инвестиционна програма“, Д) Обществено участие в подготовка и изпълнение на ИПГВР и Инвестиционната програма
[9] BG16RFOP001-1.040

многокомпонентни ИП и се избягва риска за концентриране на инвестициите в един или два инвестиционни приоритета, което от своя страна не би допринесло за търсения интегриран ефект.

В тази връзка, следва да се отбележи, че Инвестиционните програми са разработени, като са съобразени с поставените в Насоките за кандидатстване ограничения и указанията за подготовка на ИП, което в някои случаи е довело до разминаване между специфичните нужди и изискванията на процедурата, с което част от определените като приоритетни от гражданите проекти в съответната община не са намерили място в ИП. В рамките на проведените фокус-групи и интервюта с общините (вкл. с участието на заинтересовани страни от гражданския сектор), бяха посочени следните ограничения, които не са позволили финансирането на всички приоритетни нужди:

- ограничен бюджет за финансиране на ИП по ОПРР 2014-2020, особено при някои от по-малките общини;
- процентните прагове /максимални и минимални/ на БФП спрямо общия размер на БФП (в сила до изменението на НК от януари 2018 г.);
- в ИП са включвани проекти, които са в добра проектна готовност, което от една страна предполага по-кратки срокове за реализация, но от друга предопределя проектите, които ще бъдат подкрепени и ограничава възможностите за включването на нововъзникнали приоритетни проекти;
- ограничение от 20% от общия размер на БФП за инвестиции, които са извън определените зони за въздействие;
- изискването за подаване на половината проекти до средата на 2016 г.;
- изискването да са подадени всички проекти от основния списък, преди да се подават такива от резервния;
- отпадането на част от тези ограничения едва през 2018 г., когато проектите вече са били в напреднал етап на подготовка/оценка в съответствие със съществуващите изисквания и допустимост.

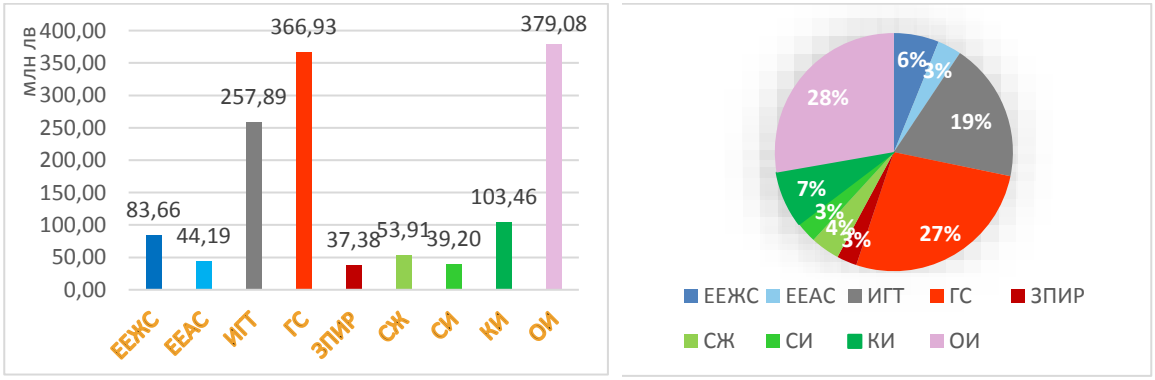
Следва да се отбележи, че при общините-бенефициенти по ПО 1 се наблюдават големи различия, включително при общини от едно и също йерархично ниво. Тези различия се дължат на много фактори, в това число географско разположение, свързаност, демографски особености, потенциал за икономическо развитие и др. Наред с тези фактори, важна е и самата структура на общината – например Ямбол, при който общината се състои единствено от гр. Ямбол и община Кюстендил, която освен града, включва още 71 населени места. Тази структурна разлика оказва голямо влияние и предопределя сериозните разлики в приоритетните нужди на тези две общини. В този смисъл инвестиционните програми, които определят еднаква рамка на допустимост за всички общини в рамките на петте инвестиционни приоритета, не успяват да отговорят на някои специфични нужди на местно ниво.

Инвестиционните програми на 39-те града от 1-во до 3-то йерархично ниво от националната полицентрична система са разработени и одобрени от УО на ОПРР 2014-2020 през 2016 г. При 56 % от ИП (22) са извършени актуализации през 2018 г. или 2019 г., чрез включване на нови проектни идеи, одобрени и класирани от Работни групи за предварителен подбор и оценка на проектни идеи за включване в ИП. Съгласно

процедурата по актуализация на инвестиционните програми (Приложение П към Насоките[10]), броят на представителите на общината в работната група е ограничен до 49 %, а останалите членове на работната група следва да са представители на заинтересовани страни, с което се цели прилагането на принципа на партньорство при избора и на новите проекти, които да бъдат предложени за включване в ИП.

Съгласно одобрените ИП през 2016 г. повече от половината ресурс (почти 55 %) е насочен към приоритетни проекти за образователна инфраструктура (27,76 %) и градска среда (26,87 %) (виж фигурите по-долу). Всички 39 общини са предвидили проекти в тези две направления. Това показва, че подобряването на градската среда и образователната инфраструктура са категоричен приоритет за гражданите от всички общини, независимо от йерархичното им ниво, географско разположение и демографско състояние. На трето място, като финансов ресурс са проектите за развитие на интегриран градски транспорт (18,88 %), които са идентифицирани като приоритетни и съответно са включени в ИП на 14 общини. При интегрирания градски транспорт се забелязва логична разлика между общините в зависимост от нивото им – само 6 от общините от 3-то йерархично ниво са включили такива проекти в ИП (Добрич, Сливен, Габрово, Перник, Казанлък и Дупница), докато от общините от ниво 1 и 2 - само община Пловдив не е предвидила такава подкрепа.

Фигура 2. БФП по приоритети (в млн. лв. и %), съгласно Инвестиционните програми, одобрени през 2016 г.

Източник: По данни от ИП 2016 г.; Легенда: ЕЕЖС (Енергийна ефективност в жилищни сгради); ЕЕАС (Енергийна ефективност в административни сгради); ИГТ (Интегриран градски транспорт); ЗПИР (Зони с потенциал за икономическо развитие); СЖ (Социални жилища); СИ (Социална инфраструктура); КИ (Културна инфраструктура); ОИ (Образователна инфраструктура).

За ИП (4с) „Енергийна ефективност“ са предвидени почти 128 млн. от финансовия ресурс, което представлява 9,36 %. С по-голям приоритет са проектите за подобряване на енергийната ефективност в многофамилни жилищни сгради и в студентски общежития в сравнение с мерките за енергийна ефективност в административните сгради, като съотношението е 2:1 в полза на жилищните сгради (6,13 % от общия финансов ресурс). Деветнадесет от общините са предвидили проекти и по двете мерки

[10] Изменените със Заповед РД – 02-36-19 от 10.01.2018 г. Насоки за кандидатстване

и само 4 са включили в ИП проекти само за подобряване на енергийната ефективност в жилищни сгради.

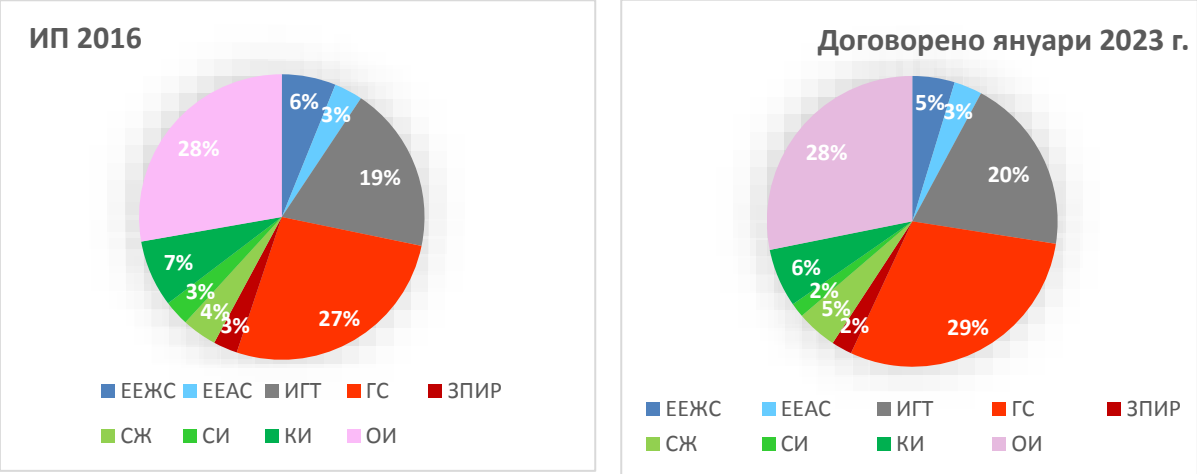
Подобряването на културната инфраструктура се откроява като приоритет при 29 от общините (на трето място след градската среда и образователната инфраструктура като брой общини), макар и с доста по-малък ресурс в размер на 103,45 млн. или 7,58 % от общия финансов ресурс.

Инвестиционният приоритет „Социална инфраструктура и социални жилища“ (9а) е задължителен елемент от ИП съгласно Насоките за кандидатстване по процедурата с минимален праг от 5 % от БФП, като само 3 от общините (Видин, Добрич и Дупница) не са включили проекти от този инвестиционен приоритет, за което е задържан финансов ресурс от 5 % за включване на социален обект в ИП. 25 общини са включили проекти за изграждане/ремонт на социални жилища и 17 за социална инфраструктура, като само 6 общини са включили и двата вида проекти в ИП, а финансовият ресурс за двата под-приоритета е 6,82 %.

Най-малък ресурс (2,74 %) и съответно брой общини (5) са предвидили проекти, насочени към развитието на зони с потенциал за икономическо развитие.

Сравнението между инвестиционните програми одобрени през 2016 г. и реално договорените проекти към 31.01.2023 г. е представено на фигурата по-долу.

Фигура 3. Планираната БФП в ИП и реално договорена към 31.01.2023, (в %)

Източник: По данни от ИП на градовете и на УО на ОПРР към 31.01.2023; Легенда: ЕЕЖС (Енергийна ефективност в жилищни сгради); ЕЕАС (Енергийна ефективност в административни сгради); ИГТ (Интегриран градски транспорт); ЗПИР (Зони с потенциал за икономическо развитие); СЖ (Социални жилища); СИ (Социална инфраструктура); КИ (Културна инфраструктура); ОИ (Образователна инфраструктура).

Основните разлики между планираното в инвестиционните програми на общините и реално договореното към края на януари 2023 г. се състоят в увеличение на инвестициите за градска среда, интегриран градски транспорт и социални жилища, за

сметка на намаление на инвестициите в енергийна ефективност в жилищни сгради, социална инфраструктура, културна инфраструктура и икономическо развитие.

При четири от мерките има увеличение (градска среда – 3,01пп[11]; интегриран градски транспорт – 0,67пп; образователна инфраструктура – 0,42пп и социални жилища – 0,28пп), а при останалите пет - незначително намаление (енергийна ефективност в жилищни сгради– 1,48пп; социална инфраструктура – 1,30пп; културна инфраструктура – 0,90пп; зони с потенциал за икономическо развитие – 0,41пп; и енергийна ефективност в административни сгради – 0,29пп).

УО на ОПРР е проявил гъвкавост, като ОПРР 2014-2020 е променена, за да се отговори в максимална степен на нуждите и предизвикателствата пред инвестициите в общините. Именно в резултат на големия интерес към инвестиции в образователна инфраструктура за сметка на енергийната ефективност и след вътрешен анализ, извършен от УО на ОПРР, с изменение на програмата[12] са преразпределени 209 941 514,49 лв. от тематична цел 4 „Подкрепа за преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори“ към тематична цел 10 „Инвестиции в образование, обучение и в професионална квалификация за умения и учене през целия живот“ и съответно са извършени изменения в целевите стойности на индикаторите. От следващата таблица е видно как това преразпределение се е отразило и в стойностите и процентите на договаряне по инвестиционните програми.

Таблица 8. Предвидени и договорени средства по инвестиционни приоритети

Инвестиционен приоритет	Обща размер на БФП, по насоки за кандидатстване (лв.)	%	Общ размер на БФП по договори към 31.01.2023(лв.)	%
Енергийна ефективност в административни и жилищни сгради	410 014 803,11	29,87	92 897 591,67	8
Интегриран градски транспорт	237 785 209,33	17,32	239 120 288,83	20
Градска среда	403 804 307,47	29,42	393 685 301,21	32
Социална инфраструктура	155 307 253,88	11,31	152 480 577,83	12
Образователна инфраструктура	165 647 819,01	12,07	344 495 183,25	28
Общо	**1 372 559 392,80**	**100**	**1 222 678 942,79**	**100**

Източник: Насоки за кандидатстване по процедура BG16RFOP001-1.001-039 и данни от УО на ОПРР

Предвид факта, че образователната инфраструктура е национален приоритет и водеща грижа на местните власти, преразпределението на средства от енергийна ефективност към образователна инфраструктура в началото на 2018 г. е било и в отговор на реалните нужди.

Проучването, проведено сред общините-бенефициенти (Приложение 4), потвърждава изводите, направени на базата на извършения анализ по-горе, като 77% от общините

[11] Пп- процентни пункта
[12] Четвърто изменение на ОПРР 2014-2020, одобрено с Решение на ЕК № C(2018) 8388 от 5.12.2018 г.

отговарят, че процедурата по ПО 1 на ОПРР 2014-2020 адресира напълно конкретни нужди на общината, а 23 % отговарят: „Да, в известна степен“. Това позволява да се заключи, че част от специфичните нужди на общините не са могли да бъдат подкрепени чрез ИП, предвид факта, че не са попадали в рамките на допустимост (вкл. като бюджет, инвестиционен приоритет, зона на въздействие и т.н.). В тази посока е и една от отправените препоръки в рамките на проведеното проучване: „Обектите на интервенция да се определят според необходимостта на всяка община.“

Това, което е липсвало като възможност по ПО 1 до момента, са мерки за общинската здравна инфраструктура и спортна инфраструктура. Приоритетни за следващия програмен период остават инвестициите в образователна инфраструктура, градска среда и енергийна ефективност. Наред с това, общините отчитат важността от инвестиции за подпомагане на икономическото развитие (виж фигурата по-долу).

Фигура 4. Мнение на общините относно приоритетни нужди за периода 2014-2020 и 2021-2027 г.

Източник: Проведено онлайн проучване

В рамките на проведените фокус групи с 13-те общини-бенефициенти по ПО 1 споделеното мнение от страна на представителите на гражданските организации по отношение на инвестициите в градовете бе изцяло положително**.** От особена важност и с най-голяма видимост и ефект според повечето от участниците са: на първо място инвестициите в градската среда, следвани от инвестициите в културна и образователна инфраструктура. При всички фокус групи, представителите на НПО отбелязаха положително променения облик на градовете, благодарение на инвестициите по ОПРР 2014-2020.

2. Ефективност и допълняемост

Разгледани са резултатите и ефектите от реализирането на ИПГВР и инвестиционните програми на общините по ПО 1 на ОПРР 2014-2020 и е анализирана допълняемостта между мерките за постигане на синергичен ефект.

ОВ2.1. Какви са ефектите и резултатите от реализирането на ИПГВР и инвестиционните програми на общините по ПО 1 на ОПРР? Интервенциите водят ли до синергичен ефект и концентрация на ресурси?

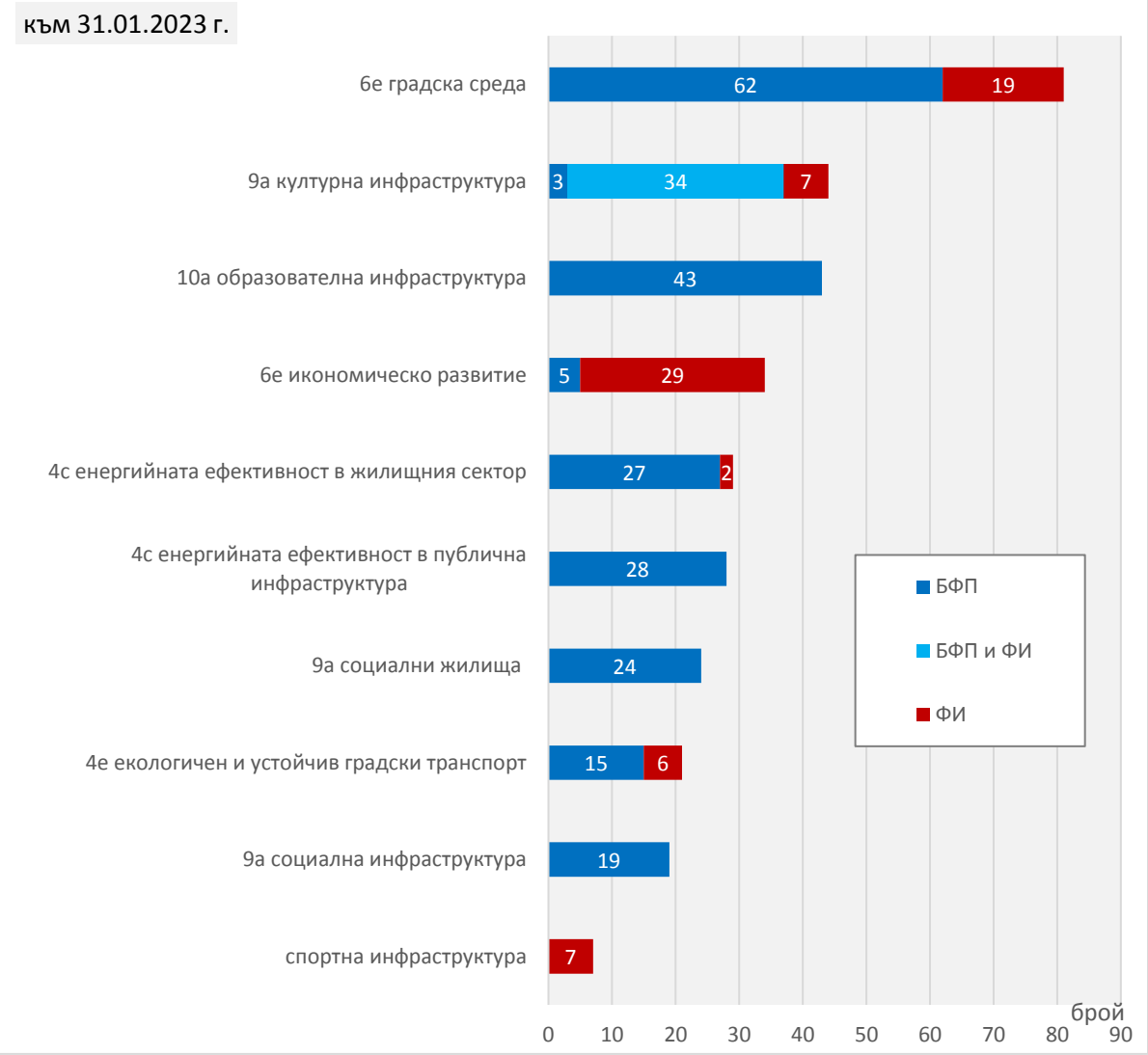
Към началото на 2023 г. най-големи ефекти от подкрепата по ОПРР 2014-2020 за реализирането на мерките от ИПГВР се отчитат по отношение на подобряване на градската среда и образователната инфраструктура. Всяка от 39-те избираеми общини е инвестирала в тези две области, проектите са най-много и има най-много приключени проекти. Добри резултати се отчитат и по отношение на подобряване на енергийната ефективност, където освен планирания и очакван принос от мерките за инвестиции в административни и жилищни сгради, принос имат и мерките за образователна инфраструктура. По-ограничени са резултатите по отношение на социалната и културна инфраструктура, инвестициите в зони за икономическо развитие и градски транспорт поради по-малкия брой проекти или все още малкия брой приключени проекти. Около 56% от общините са изпълнили повече от четири вида мерки (от общо 9 възможни), като по този начин целят постигането на комплексно въздействие. Най-често са съчетавани мерки за подобряване на градската среда с мерки за енергийна ефективност и инвестиции в културна и образователна инфраструктура. В някои случаи са търсени синергични ефекти между инвестициите в зоните за социално въздействие и с потенциал за икономически растеж и подобряване на достъпността чрез развитие на градския транспорт. Отчитат се синергични ефекти с предходни инвестиции и с подкрепа от други източници. Изпълнените мерки обаче нямат съществен принос по отношение на намаляване на енергийното потребление, намаляване на замърсяването на въздуха и подобряване на икономическата активност.

Анализ на ефектите и резултатите

Ефектите и резултатите от реализирането на инвестиционните програми на общините по ПО1 на ОПРР 2014-2020 зависят от изпълнението и сключените договори. Най-големи ефекти могат да се очакват по инвестиционните приоритети с най-много проекти и най-голям брой общини, които са изпълнили такива мерки.

Към януари 2023 г. по ПО1 чрез инвестиционните програми на 39-те общини, избираеми за подкрепа, са финансирани общо 260 проекта. Допълнително чрез финансови инструменти са сключени 105 договора, от които 34 (за културна инфраструктура) са в комбинация с БФП. Броят на подкрепените проекти по инвестиционни приоритети е представен на фигурата по-долу. Изходните данни са дадени в таблици 19 и 20 в Приложение 3.

Фигура 5. Брой договори, подкрепени по инвестиционните програми на общините

Източник: ИСУН 2020 и данни за ФИ от ФМФИБ

Най-много договори са сключени за подобряване на градската среда (62 с БФП и 19 с ФИ), културна инфраструктура (44) и образователната инфраструктура (43 проекта). Всички избираеми общини имат проекти за подобряване на градската среда, а някои от тях - по повече от един. Също така всички 39 общини имат проекти в областта на образователната инфраструктура, някои от тях отново с повече от един проект. Проекти за културна инфраструктура имат 28 общини.

Проектите за енергийна ефективност също са значителен брой – общо 58 проекта, като 56% (22 общини) и 46% (18 общини) от допустимите за подкрепа 39, са осъществили такива проекти съответно за енергийна ефективност в жилища и в публична инфраструктура. Също така трябва да се има предвид, че много от проектите по инвестиционен приоритет 10а (образователна инфраструктура) и 9а (социални жилища, социална и културна инфраструктура) включват в дейностите си и мерки за

подобряване на енергийната ефективност на рехабилитираната инфраструктура и съответно имат косвен принос към подобряване на енергийната ефективност в публична инфраструктура. Косвен принос може да се очаква и от изграждането на енергоспестяващо улично осветление, като част от проектите за градска среда (6е).

Проекти за социални жилища се изпълняват от 24 общини, а 16 общини са подкрепили проекти за социална инфраструктура. Повечето от проектите за културна инфраструктура са с комбинирана подкрепа-БФП и ФИ. Подкрепата за проекти за спортна инфраструктура е изцяло с ФИ. Чрез БФП спортна инфраструктура се финансира само в междублоковите пространства като част от подкрепата по инвестиционен приоритет 6е „градска среда“. С подкрепата на ФИ има изпълнен проект във Варна - Спортен комплекс Владиславово и един за изграждане на развлекателно - рекреационен комплекс състоящ се от открити басейни в София. Още пет в Русе, Плевен, Пловдив и два проекта с София са в изпълнение.

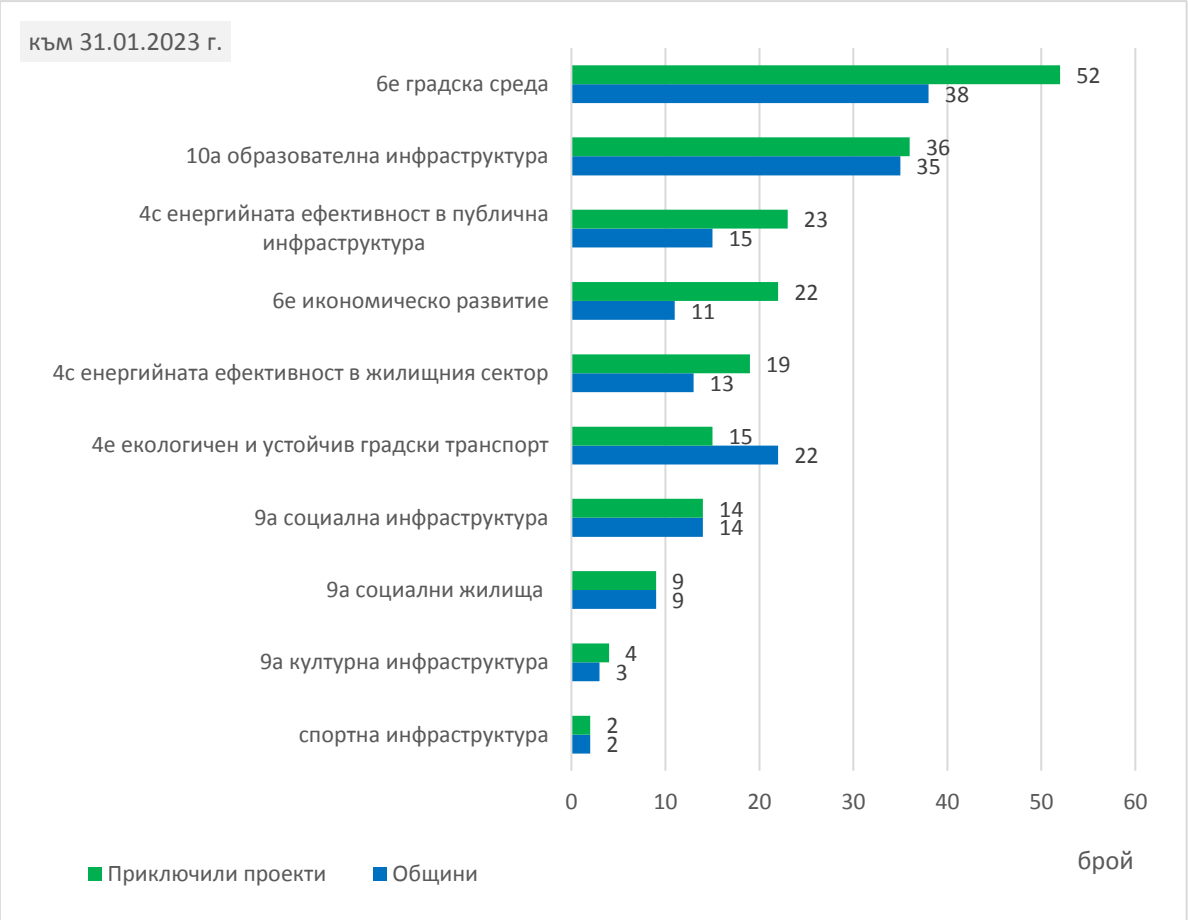
Проектите за развитие на устойчив градски транспорт са общо 21 на брой (15 подкрепени с БФП и 6 с ФИ), но географското покритие на мерките е по-голямо – общо 26 общини (67%) тъй като един от проектите за изграждане на публична зарядна инфраструктура, подкрепен с ФИ, обхваща всички 19 общини от Южна България.

При инвестициите в зони за икономическо развитие общините са се насочили основно към ползването на ФИ. Сключени са общо 34 договора (5, финансирани с БФП и 29, подкрепени с ФИ). Подкрепени са 16 общини.

Ако се разгледа подкрепата по ПО1 от гледна точка на размера на предоставеното финансиране с БФП (виж фигура 3 по-горе), най-много средства са инвестирани в развитие на градската среда (29%), след това в образователна инфраструктура (28%) и в интегриран градски транспорт (20%), а най-малко (по 2%) в зони с потенциал за икономическо развитие и социална инфраструктура.

От така финансираните проекти към края на януари 2023 г. най-много са приключилите проекти по инвестиционен приоритет 6е градска среда (52 проекта- 47 подкрепени с БФП и 5 с ФИ) и 10а. – образователна инфраструктура (36 проекта), следвани от проектите за енергийна ефективност. Най-малко са изпълнените проекти за спортна инфраструктура, културна инфраструктура и социални жилища. Договорите за спортна инфраструктура са седем, като два от тях са приключили. При културната инфраструктура има забавяне поради по-късното структуриране на подкрепата с ФИ.

Фигура 6. Приключили проекти и брой общини с приключили проекти към 31.01.2023 г.

Източник: ИСУН 2020; по данни на ФМФИБ

Основните наблюдавани резултати и ефекти от приключилите проекти са както следва:

Градска среда (ИП 6е):

Инвестициите, които общините са осъществили по този приоритет, включват основно озеленяване и благоустрояване на паркови пространства и зони за отдих, детски площадки, междублокови пространства и спортни площадки, реконструкция на улици, велоалеи и пешеходни зони, изграждане на енергоспестяващо улично осветление, както и подобряване на достъпността за хора със специални нужди.

В резултат на изпълнение на проектите към януари 2023 г. са създадени/ рехабилитирани 4 км^2 площи в градските райони (3,9 км^2 по проекти, подкрепени с БФП, и още 0,1 км^2 по проекти, подкрепени с ФИ). След изпълнението на всички сключени договори за БФП тази площ се очаква да нарасне с още 6 км^2, така заложената по програмата цел от 4,05 км^2 се очаква да бъде преизпълнена (виж Таблица 25 в Приложение 3). Общата площ на рехабилитираната земя е 11 ха изцяло по проекти, подкрепени с БФП. След изпълнението на всички сключени договори тази площ се

очаква да нарасне до 26 ха, с което ще се преизпълни поставената цел от 23 ха. Населението в общините-бенефициенти, което се ползва от подобрената градска среда, наброява 3,7 млн. души, като след изпълнението на всички договори се очаква да нарасне до близо 5 млн. души, което е по-голямата част от население на страната. По този показател вече е отчетено преизпълнение на заложената целева стойност от 55% за дял от населението, ползващо се от подобрена градска среда.

Направените инвестиции се очаква да подобрят качеството на живот във всички 39 общини-бенефициенти и да повишат тяхната привлекателност. В същото време, приносът за подобряване качеството на атмосферния въздух, което е също основна цел на инвестициите, е незначителен. Не се наблюдават ефекти в това отношение. Напротив, междинните данни към 2019 г. сочат, че количеството на финитe прахови частици в градовете се повишава.

Образователна инфраструктура (ИП 10а):

Изпълнените към януари 2023 г. мерки са способствали за модернизирането на 172 образователни институции (училища и детски градини) от местно значение. От подобрената инфраструктура могат да се възползват 106 822 деца, от които 7% (7 501) са представители на маргинализирани групи (виж данните за постигнатите стойности на индикаторите в Приложение 3). Сключените договори ще дадат възможност до края на 2023 г. да бъдат ремонтирани и подновени още 57 училища и детски градини, от които ще се възползват допълнително 14 469 деца. Реализирането на мерките води до увеличаване на дела на модернизираните образователни институции в страната от 8,53% през 2013 г. на 9,73% към края на 2018 г. Въз основа на сключените договори, към края на 2023 г. се очаква да бъде постигната заложената целева стойност, като модернизираните образователни институции ще достигнат 14% от общия брой такива в страната, с което ще бъде достигната и заложената по програмата цел.

Непредвидени странични ефекти от модернизирането на образователната инфраструктура са подобряване на привлекателността на училищата и реализиране на икономии за отопление поради подобряване енергийната ефективност на сградите.

> В едно от обновените столични училища разходите за отопление на сградата са намалели с около 40%, което е дало възможност реализираните спестявания да бъдат инвестирани в подобрения, свързани с процеса на обучение. В същото училище се наблюдава завишен интерес към записване на първокласници.
>
> *Източник: Проведена фокус група*

Като цяло програмата постига значително по-добри резултати, спрямо първоначално заложените, поради големия интерес на общините за инвестиции в тази сфера. Инвестициите по приоритет 10а, с промяна на програмата от 2018 г., са увеличени с близо 210 млн. лв.[13] Съответно изпълнението на заложения индикатор за капацитет на подобрената инфраструктура, измерван с брой лица, които се ползват от нея, се очаква да бъде повече от два пъти по-голямо спрямо първоначалните цели.

[13] За сметка на тематична цел 4 „Подкрепа за преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори“

Енергийната ефективност (ИП 4c):

Инвестициите в енергийна ефективност по ПО1 са в две направления – в публична инфраструктура и в жилищни сгради, включително студентски общежития. Към януари 2023 г. са приключили 23 проекта на 15 общини за енергийна ефективност в публична инфраструктура и 17 проекта на 13 общини за енергийна ефективност в жилищни сгради. Обновени са 165 сгради и 2 478 домакинства са преминали в по-горен клас на енергопотребление. Годишното потребление на енергия в обновените обществени сгради е намалено с близо 23,7 млн. kWh/година, като се очаква след приключване на всички договори да достигне 27,2 млн. kWh/година и да превиши с около 9,5 млн. kWh/година, заложената целева стойност за 2023 г. В резултат на интервенциите емисиите на парникови газове са намалени с 17 451 т. CO2 екв. След приключване на всички проекти се очаква да намалеят с още 6,3 хиляди т. CO2 екв. и почти два пъти да превишат поставената цел от 12 623 т. CO2 екв.

В същото време, трябва да се отбележи, че целите, свързани с енергийна ефективност след промените в ОПРР 2014-2020 и преразпределяне на ресурс към ИП 10a (образователна инфраструктура) и преразпределяне на резерва от ПО1 към други приоритетни оси, са значително занижени (с около 80%) спрямо първоначално заложените. Принос към целите за енергийна ефективност може да се очаква от изпълнението на мерки за енергийна ефективност извън ИП 4c – по ИП 9a (социална и културна инфраструктура) и по ИП 10a (образователна инфраструктура). Този принос не се измерва и отчита.

Що се отнася до ефектите, подкрепените по ОПРР 2014-2020 мерки за енергийна ефективност нямат съществен принос към заложените индикатори за резултат. За сега не се наблюдава намаляване на крайното енергийно потребление от домакинствата и публичната администрация.

Социална инфраструктура и социални жилища (9a):

Към януари 2023 г. са приключили 14 от 19 подкрепени проекта за социалната инфраструктура и 9 от 24 подкрепени проекта за социалните жилища. Подкрепената социална инфраструктура се очаква да се ползва от 59 610 лица. Сключените договори ще допринесат за осигуряване на инфраструктура за още 757 лица, с което се очаква значително да се преизпълни поставената цел от 13 843 лица.

Изградени са 545 социални жилища. След изпълненото на всички сключени договори се очаква да бъде постигната и надмината целта за изградени/рехабилитирани социални жилища (632 жилища). Вече 957 лица се ползват от построените или обновени жилища.

Спрямо първоначално заложените цели, с промени в програмата, целевата стойност на индикатора за рехабилитирани социални жилища е увеличена със 17%, както и броят на лицата от маргинализираните групи, включително роми, които се ползват от подобрената социална инфраструктура (с 86%), но значително е намалена общата бройка на лицата, които се ползват от подобрени социални услуги, от 264 хиляди на около 14 хиляди.

От 44 проекта за културна инфраструктура само 4 са приключили. Реконструиран е културният дом на Лукойл Нефтохим в Бургас, преустроена е съществуваща сграда в Бургас в културно-образователен център, музей и библиотека; реновирани са три читалища на територията на община Свищов - в с. Царевец, с. Ореш и с. Вардим. С помощта на финансови инструменти сувенирен магазин в Габрово е престроен на в Музей „Дом на Хумора и Сатирата“.

Завършени са два проекта за спортна инфраструктура, финансирани с ФИ, с което се е подобрила възможността на гражданите на София и Варна да практикуват спортни дейности. Поради малкия брой приключили проекти, ефектите върху подобряване на условията и насърчаване участието в културния живот и подобряване на възможностите за практикуване на масов спорт са минимални.

Зони за икономическо развитие (ИП 6е):

Към януари 2023 г. са приключили 4 от петте проекта, финансирани изцяло с БФП, които подкрепят зони за икономическо развитие. Направените инвестиции включват основно подобряване на достъпа до зони за икономическа активност и в четирите подкрепени общини - Бургас, Горна Оряховица, Добрич и Велико Търново, както и осигуряване на телекомуникационна свързаност и улично осветление (Добрич) и обновяване и почистване на територията на зоната (Велико Търново). Проектът на община Пловдив е в изпълнение и касае подобряване на градската среда и комплексно обновяване на транспортна инфраструктура за повишаване на транспортната достъпност и свързаност на икономическата зона за инвестиции и високотехнологични дейности.

От 29 проекта, финансирани с ФИ, са изпълнени 18 – 9 от тях в Южна България, 7 в Северна и 2 в София. Реализираните инвестиции включват:

- Търговски парк Ямбол, на Трейд център Ямбол ЕООД (3 договора);
- Търговски парк Дупница на Евро Продукцион ЕООД (2 договора);
- Реконструкция и модернизация на производствената база на „Лесто инвестмънт“ ЕООД, Враца (2 договора)
- Изграждане на търговски комплекс за строителни материали на Парос ООД, Габрово
- Изграждане на търговски парк в Пангюрище;
- Изграждане на ритейл парк на Новотехпром в Г. Оряховица;
- Покупка на земя и сграда, строително-монтажни работи (СМР), разходи за проектиране, авторски и строителен надзор, проектен мениджмънт, оборудване и обзавеждане за фирма ДМТех ЕООД, Плевен;
- Изграждане на ритейл парк в гр. Добрич (Дипол Мебел ЕООД);
- Изграждане на ритейл парк в гр. Сливен (2 договора);

- Реконструкция на производствени помещения и доставка и монтаж на оборудване за производство на млечни напитки на Млечен Хит ЕООД, Априлци;
- Изграждане на център за дигитализация и управление на данни от аналогови носители на „С-Тръст Груп“ ЕООД в района на община Бургас;
- Изграждане на нов търговско-обслужващ комплекс на фирма „Мегатрон“ ЕАД, София;
- Създаване на високо-технологичен цех за производство на сладкарски изделия на ТЕА 2003 ЕООД, София.

Съгласно целите на ОПРР 2014-2020, инвестициите в зони за икономическо развитие се очаква да увеличат заетостта и да подобрят инвестиционната активност в градовете. Предвид на ограничения брой подкрепени по ОПРР 2014-2020 инвестиции, осезаеми ефекти не могат да се очакват, въпреки че проектите се очаква да имат благоприятен ефект за инвеститорите и местните общности.

Екологичен градски транспорт (4е)

В областта на екологичния транспорт, от общо 21 проекта (15 подкрепени с БФП и 6 с ФИ) са изпълнени 15 проекта – осем проекта с БФП (на общини Варна, Габрово, Дупница, Казанлък, Русе, Плевен, Сливен и Стара Загора) и седем проекта, подкрепени с ФИ. По проектите са подобрени общо 685 км от линиите на обществения транспорт (392,09 км по проекти, финансирани с БФП и 293 км по проекти, финансирани с ФИ), с което поставената цел от 437 км е преизпълнена. Проектите включват различни дейности за рехабилитация на улици, доставка на нови превозни средства за градския транспорт, изграждане на автобусни спирки и рехабилитиране на друга инфраструктура от градския транспорт, както и въвеждане на интелигентни транспортни системи.

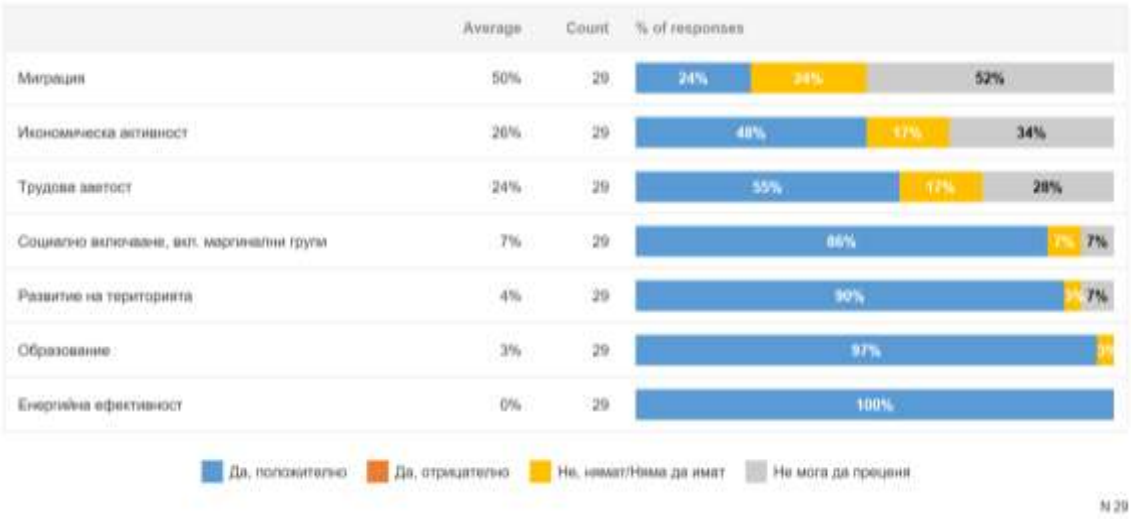
По проектите на община Враца, финансирани с ФИ, са закупени 7 бр. нови дизелови автобуси за модернизиране на градския транспорт, а по проекта на община Габрово са закупени 3 електрически автобуса. Превозни средства са закупени и в Добрич. Изградени са зарядни станции за електромобили в Южна България и в София. В София е изграден многоетажен надземен паркинг в район Надежда. В Плевен е ремонтирана автогарата.

По отношение на постигнатите ефекти, проектите имат принос към подобряване на жизнените условия в градовете, като някои от тях се очаква да способстват и за намаляване на замърсяването на въздуха от градския транспорт. Проектите на община Дупница и на община Враца нямат принос към подобряване качеството на въздуха, тъй като при община Дупница закупените автобуси обслужат нова линия, а не заменят стари такива с по-лоши екологични показатели, а при община Враца закупените автобуси са на дизелово гориво.

Според общините-бенефициенти основните ефекти от проектите са по отношение на подобряване на енергийната ефективност, подобряване условията за образование и социалното включване (виж фигурата по-долу). Много по-малки са очакванията, че проектите ще имат осезаемо въздействие върху икономическата активност, трудовата

заетост или миграцията. Общините не очакват отрицателни ефекти от изпълнените проекти.

Фигура 7. Мнение на общините, относно въздействие на проектите

Източник: Онлайн проучване сред общини-бенефициенти

Наличие на синергични ефекти

Чрез изработване на ИПГВР и финансиране на приоритетни мерки от тях, чрез инвестиционните програми се цели концентриране на ограничения ресурс в определени зони за въздействие за постигане на синергичен ефект[14]. Поради това по ПО1 на ОПРР 2014-2020 се подкрепят няколко тематични цели едновременно, а именно: енергийна ефективност (4c); интегриран и устойчив градски транспорт (4e); градско развитие, инвестиции в зони за икономическа активност (6e); социална, културна и спортна инфраструктура (9a) и образователна инфраструктура (10a).

В първоначалната версия на Насоките за кандидатстване, по процедурата, чрез която се финансират инвестиционните програми на общините, са поставени ограничения (минимални и максимални прагове) за повечето инвестиционни приоритети, като по този начин се цели да се насърчат общините да инвестират поне по три инвестиционни приоритета за постигане на синергичен ефект. Също така е поставено ограничение от 20% от общия размер на БФП за инвестиции, които са извън определените зони за въздействие. Както в ИПГВР, така и в инвестиционните стратегии се изисква описание на синергичния ефект на мерките, като по този начин допълнително е наблегнато на

[14] Ръководство за държавите членки относно интегрираното устойчиво градско развитие (член 7 от Регламента за ЕФРР); Методически насоки за разработване и прилагане на ИПГВР.

необходимостта, общините да вземат тези ефекти предвид при планирането на инвестициите.

От общо възможни 9 вида мерки[15], които да бъдат подкрепени с БФП по инвестиционните приоритети, само една община (Бургас) е планирала интервенции по всички мерки. Две общини (Варна и Добрич) са с 8 подкрепени вида мерки, а три общини (Благоевград, Горна Оряховица и Перник) са със 7 вида подкрепени с БФП мерки. Най-много са общините с 5 (13 бр. общини)[16] и 6 (10 бр. общини)[17] планирани мерки като от тях по девет общини[18] са успели да изпълнят планирания брой мерки. Четири вида мерки са планирали 9 общини[19], а 10[20] са изпълнили такива. Една община е планирала само 3 вида мерки (Кърджали), но след изпълнение на мерките, общините с подкрепени 3 вида мерки са общо 4[21]. Община Търговище е планирала 4 вида мерки, но не е реализиран проект за културна инфраструктура, а проектът за социални жилища е прекратен и поради това общината остава само с два вида мерки: за градска среда и за образователна инфраструктура.

Разпределението на броя общини с планирани в инвестиционните стратегии мерки и на действително подкрепените към януари 2023 г. е представено на фигурата по-долу.

[15] (1)енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради и в студентски общежития; (2) енергийна ефективност в административни сгради на държавната и общинската администрация; (3) интегриран градски транспорт; (4) градска сред; (5) зони с потенциал за икономическо развитие(6) социални жилища (7) социална инфраструктура; (8) културна инфраструктура; (9) образователна инфраструктура

[16] Общини с планирани 5 вида мерки: Столична община, Русе, Плевен, Хасково, Пазарджик, Сливен, Габрово, Смолян, Разград, Гоце Делчев, Дупница, Велинград и Панагюрище

[17] Общини с планирани 6 вида мерки: Пловдив, Стара Загора, Велико Търново, Враца, Ловеч, Монтана, Кюстендил, Силистра, Петрич, Свищов.

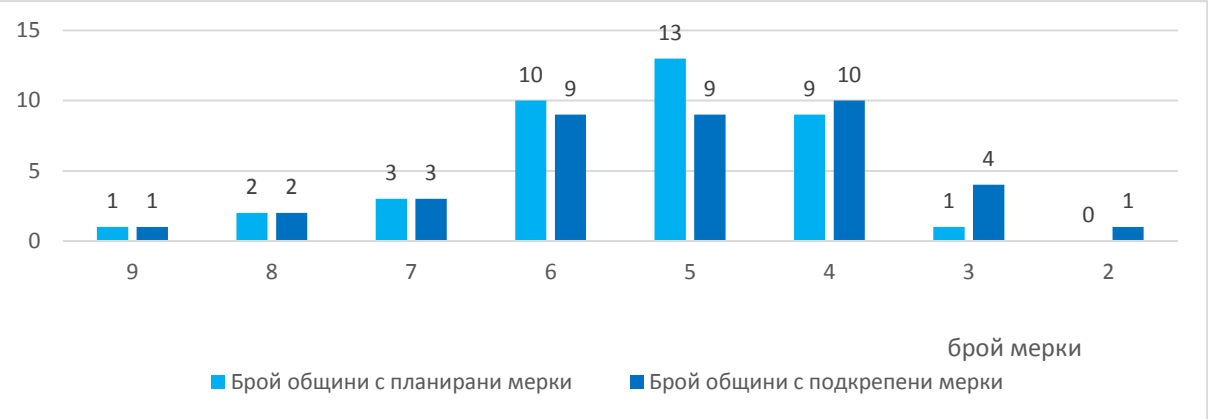
[18] Общини с подкрепени 6 вида мерки: Пловдив, Велико Търново, Хасково, Враца, Ловеч, Кюстендил, Дупница, Петрич, Свищов; и общини с подкрепени 5 вида мерки: Столична община, Видин, Пазарджик, Смолян, Разград, Велинград, Русе, Г. Делчев и Панагюрище.

[19] Общини с планирани 4 вида мерки: Видин, Шумен, Ямбол, Казанлък, Асеновград, Димитровград, Търговище, Лом и Карлово

[20]; Общини с подкрепени 4 вида мерки: Стара Загора, Плевен, Шумен, Сливен, Габрово, Ямбол, Казанлък, Монтана, Димитровград и Лом.

[21] Кърджали, Асеновград, Лом и Карлово

Фигура 8. Брой общини според броя подкрепени мерки по ИП на ПО1

Източник: ИП на общините, ИСУН 2020, УО на ОПРР

Инвестициите в зоните с публични и социални функции на община Бургас включват разнообразни и допълващи се инвестиции за благоустрояване на градската среда (зелени площи, реконструкция на площади и улици, прилежащи паркинги, изграждане на велоалеи и облагородяване на междублокови пространства), съчетани с мерки за енергийна ефективност на обществени и жилищни сгради, както и инвестиции в образователна и културна инфраструктура. Мерките в зоната с потенциал за икономическо развитие включват подобряване на градската среда и на достъпността чрез осигуряване на връзка с градски транспорт. В определените зони за въздействие са осъществени допълващи инвестиции от други източници като: инвестиции в спортна инфраструктура (с общински средства и ФИ - JESSICA за предходния програмен период); културна инфраструктура (със средства от Министерство на културата); образователна инфраструктура (по програма на МОН) и енергийна ефективност в жилищни сгради (по Националната програма за енергийна ефективност).

Източник: Доклад за изпълнение на ИПГВР

Най-често са търсени синергични ефекти по отношение на съчетаване на мерки за подобряване на градската среда с инвестиции в образователна, социална или културна инфраструктура или с мерки за подобряване на енергийната ефективност. В много случаи инвестициите в образователна инфраструктура включват мерки за енергийна ефективност. В някои случаи е търсена синергия с инвестиции в социална и образователна инфраструктура и подобряване на достъпността чрез линиите на градския транспорт, както и инвестиции в зони за икономическо въздействие със съпътстващи инвестиции в подобряване на градската среда.

Извън подкрепата от ОПРР 2014-2020 г., много често общините реферират и към синергични ефекти с предходни проекти, финансирани от Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013 г. и други програми, най-вече Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР), средства от държавния общинския бюджет (като Националната програма за енергийна ефективност), както и подкрепата по програмите за трансгранично сътрудничество и механизма на Европейското икономическо пространство и норвежкия финансови механизъм. ОПРР 2014-2020 поставя изискване инвестициите в социална инфраструктура да бъдат допълнени с „меки“ мерки за предоставяне на услуги, подкрепени по ОПРЧР.

Община Ловеч, която има изградени 49 социални жилища с подкрепена на ОПРР 2014-2020, в които вече са настанени уязвими групи с подкрепата на ОПРЧР и Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР), изпълнява „меки“ мерки, в подкрепа на социалната интеграция на лицата, настанени в социалните жилища, свързани с активиране на икономически неактивните лица, осигуряване на субсидирана заетост за 8 лица в „Комунални услуги“ към Общинска администрация – Ловеч и предоставяне на интегрирани социално-здравни услуги в общността.

Мерките на ОПРР 2014-2020 за изграждане и рехабилитация на социална инфраструктура, освен по ОПРЧР, се подкрепят и по Програмата на ЕИП и Норвежкия финансов механизъм „Местно развитие, намаляване на бедността и подобрено включване на уязвимите групи“.

ОПНОИР и програми на МОН допълват предоставената подкрепа по ОПРЧР за образователна инфраструктура с „меки“ мерки за подобряване на образователната среда и активно приобщаване на маргинализирани групи.

Източник: Проведени интервюта с община Ловеч и МОН, ИСУН 2020

Като цяло, по-голяма част от общините, подкрепени по ПО1 (69%), считат, че подкрепата на проекти от ИПГВР води до по-добри синергични ефекти, в сравнение с подкрепа за други проекти, извън ИПГВР (виж Приложение 4 с резултатите от проведеното онлайн проучване). Това е така, тъй като е дадена възможност за приоритизиране на подкрепата и търсенето на финансиране за реализиране на проектите и от други източници. В същото време се отбелязва, че ограниченията за избор на обекти от ИПГВР, проектната готовност както и поставените максимални и минимални прагове за финансиране по отделните инвестиционни приоритети, в значителна степен са предопределили подкрепата, като в някои случаи не са дали възможност за гъвкавост и отчитане на местните особености и нужди.

Община Русе надгражда финансирането по Оперативна програма „Регионално развитие“ 2017-2013 г. за обновяване на 7 училища и въвеждане на мерки за енергийна ефективност, както и обновяването на централната градска част на града, с допълващи инвестиции по ОПРР 2014-2020 г.

Развитието на градския транспорт е подкрепено по ОПРР, ОПОС и програмата на ЕС CIVITAS.

Източник: Информация за проектите от ИСУН и от интернет страницата на общината.

В тази връзка, отпадането на по-късен етап на праговете за подкрепа по отделните инвестиционни приоритети се отчита като положително от повечето от общините.

Като основни пречки пред постигане на целите на ИПГВР и планираните синергични ефекти, общините посочват следното:

Инвестициите от ОПРР 2014-2020 за община Кърджали са допълнени с инвестиции от общинския и държавния бюджет при мерки за енергийна ефективност в обществени и жилищни сгради и образователна инфраструктура, изграждане на пешеходен мост, спортна инфраструктура и газоснабдяване. Проект по Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A Гърция – България 2014-2020 г. осигурява финансиране за изграждане на посетителски център на Перперикон и доставка на оборудване на центъра, както допълва инвестициите в културна инфраструктура и развитието на туризма в града и региона.

Община Велико Търново и община Пловдив инвестират в развитие на културната инфраструктура освен чрез подкрепа по ОПРР 2014-2020 и чрез ФМ на ЕИП (Реконструкция на Шишмановата баня във Велико Търново) и подкрепа от фондация „Америка за България“ (Епископската базилика в Пловдив).

Проектите за развитие на градски транспорт на Бургас, Варна, Перник, Плевен, Русе, Сливен, Стара Загора и Столична община, се допълват от мерки за доставка на екологични превозни средства по ОПОС 2014-2020 г.

Източник: Доклади за изпълнение на ИПГВР, проведени фокус групи, информация за проектите от ИСУН и от

- Недостатъчно финансиране, невъзможност за осигуряване на собствено и допълнително финансиране;
- Неблагоприятни демографски тенденции и икономически проблеми;
- Заложени твърде амбициозни цели и голям брой проекти;
- Липса на интерес от страна на икономическите субекти; недобре развита местна икономика;
- Липса на (достатъчна) проектна готовност;
- Липса на подходящи терени/сгради за реализация на инвестициите;

Неблагоприятните демографски тенденции на територията на град Ловеч оказват отражение върху приходите от местни данъци и такси, което от своя страна води до липса на средства за изпълнение на политиките на община Ловеч.

От 2019 в гр. Ловеч не функционират две големи производствени предприятия - „Спарки Елтос“ АД и „Технокороза“ АД. Било е планирано „Спарки Елтос“ АД да реализира част от проектите в ИПГВР.

Източник: Доклад за изпълнение на ИПГВР на община Ловеч

- Проблеми със собствеността и статута на обектите;
- Ограничения в допустимостта на финансиране по оперативните програми;
- Дълъг период на време от идентифициране на проектите като приоритетни до тяхното изпълнение, което води до промени в средата и необходимост от преоценка на проектите (нужди; обхват).
- Изникване на нови приоритети по време на реализацията на ИПГВР;
- Липса на опит и интерес към проекти на базата на публично-частно партньорство;
- Липса на интерес от страна на потенциални партньори;
- Липса на обществена подкрепа за реализация на проекти за социални жилища (Габрово, Горна Оряховица);
- Обособяването на зони за въздействие не винаги е удачно.

Част от индикативните проекти, включени в ИПГВР на община Велико, свързани със социална инфраструктура, не са реализирани, тъй като остават извън обхвата на разработените карта на услуги за подкрепа в общността и карта за резидентни услуги. За да бъде предоставено финансиране по ОПРР съответните обекти е необходимо да са идентифицирани в горепосочените карти.
Източник: Доклад за изпълнение на ИПГВР на община Велико Търново

Община Асеновград е надхвърлила планираните средства за хоризонтални проекти, за сметка на по-слаба реализация на проекти в обособените зони. Планираните мерки в трите зони са изпълнени на 36% (зона с публични функции); 70% (зона с преобладаващ социален характер); и 25% (зона с потенциал за икономическо развитие). Изпълнението на хоризонтални за целия град проекти е на 800%. В доклада за изпълнение на ИПГВР е посочен следният извод: „Наложително е преосмисляне на концепцията за отделни зони за развитие, тъй като очевидно градската тъкан е толкова дълбоко свързана и интегрирана система, та откъсването на отделни териториални единици и целенасочена политика само тях не винаги е оправдано или възможно“.
Източник: Доклад за изпълнение на ИПГВР на Асеновград

3. Въздействие

Посредством отговор на четири оценъчни въпроса е разгледано въздействието на интервенциите върху балансираното развитие на територията, териториалното и пространствено развитие на градовете и миграционните процеси.

ОВ3.1. Каква е оценката на териториалното въздействие на интервенциите по ОПРР 2014-2020? Постигнати ли са целите за балансирано полицентрично развитие на територията, определени в модела „умерен полицентризъм“, дефиниран в НКПР?

ОПРР 2014-2020 концентрира ресурс за развитие на 39 града от ниво 1, 2 и 3 с цел постигане на „умерен полицентризъм“, при който столицата е балансирана от градове балансьори на ниво 2 и се подкрепя развитието на градовете от ниво 3.

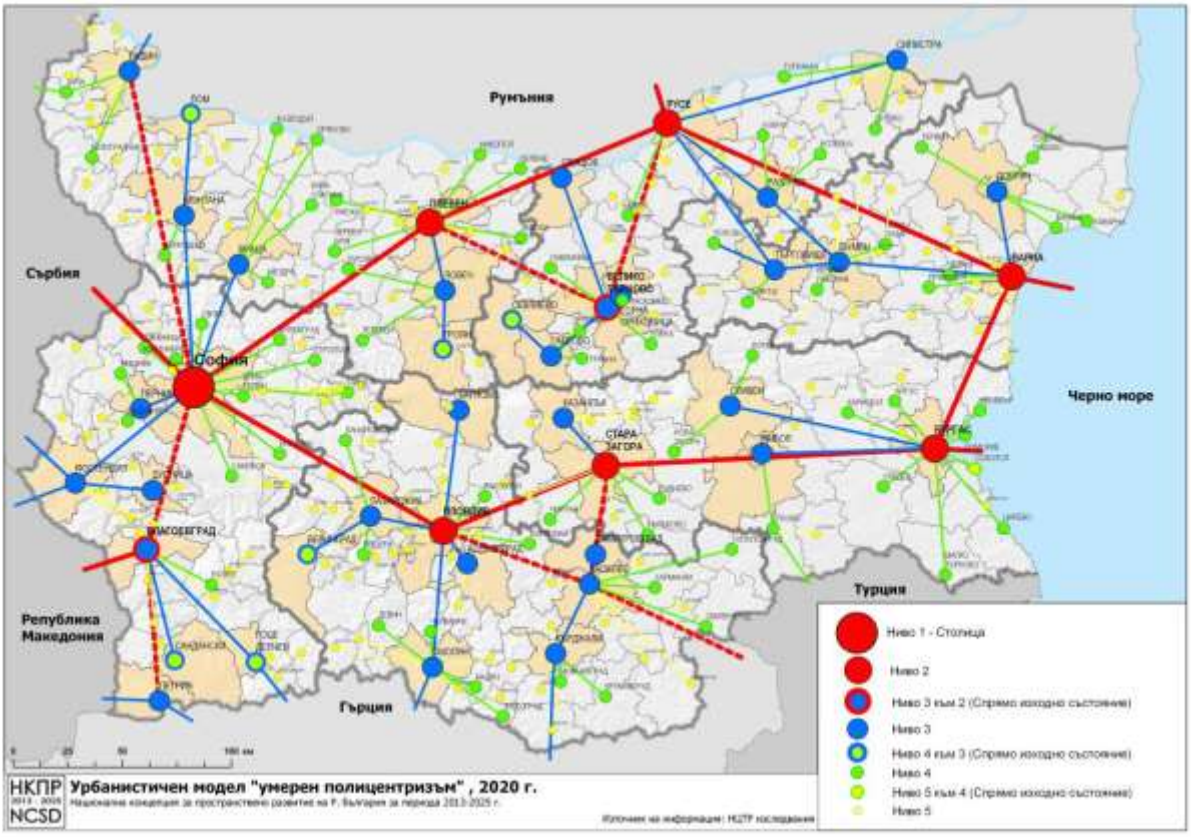
Демографските показатели на подкрепените по ОПРР 2014-2020 общини не дават ясни индикации за сближаване и балансиране на териториалното развитие. При Пловдив, Плевен, Видин и Русе, темповете на обезлюдяване се забавят, но при Стара Загора и Велико Търново се задълбочават. Бургас, Благоевград, Варна и Столична община от положителен прираст в периода 2010-2013 в последните години бележат отрицателен прираст на населението. Въпреки че демографските характеристики за всички разглеждани общини от ниво 3, с изключение на Кърджали, продължават да са отрицателни, в сравнение с периода 2010-2013, за повечето общини темповете на обезлюдяване се забавят. Изключение са Перник, и Ямбол, като особено тревожни са високите и нарастващи темпове на обезлюдяване на Ямбол.

Показателите за икономическо развитие и заетост сочат, че различията между района на столицата и другите райони в страната се задълбочават. Икономиката на Столична община продължава да расте с темпове, които са по-големи от повечето от останалите области. Същите тенденции се забелязват по отношение на чуждестранните преки инвестиции и инвестиции в дълготрайни материални активи. За някои тенденции на балансиране по отношение на икономическата активност може да се говори между определени общини от ниво 2 и ниво 3 вътре в регионите, но не и по отношение на София. Заетостта отново е най-висока за района на София и осезаемо по-ниска в Северозападния район. Негативните тенденции за този район се задълбочават.

Модел „умерен полицентризъм“ и подкрепа по ОПРР 2014-2020

Моделът „умерен полицентризъм“ е дефиниран в Национална концепция за Пространствено развитие за периода 2013-2025 г. Моделът е междинен и целта му е балансиране на моноцентричното развитие (София) чрез центрове-балансьори в районите от ниво 2, както е показано на картата по-долу.

Фигура 9. Урбанистичен модел „умерен полицентризъм“

Източник: Национална концепция за Пространствено развитие за периода 2013-2025 г. 2013 г.

Този модел предполага интензивно развитие на столицата, съпроводено с развитието на не голям брой урбанистични центрове от 2-ро и 3-то ниво, както и стабилизирането на достатъчно голям брой центрове от 4-то ниво, което води до сравнително малко увеличаване на централните територии и намаляване на периферията, както и до приближаване на градски услуги до селските райони. Моделът предвижда чрез целенасочена регионална подкрепа да се развиват градове-балансьори от ниво 2 и 3 и по-специално Велико Търново и Благоевград с оглед на тяхното стратегическо местоположение в националната територия, като балансиращи развитието регионални центрове.

Целта на балансираното полицентрично развитие е укрепване на мрежата от градове-центрове с подобрено качество на градската среда, способстващо за постигане на балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата между централните градски и периферните селски райони. За постигане на стратегическата цел са изведени приоритети, които да бъдат подкрепени чрез ЕСИФ. Подкрепата по ОПРР 2014-2020 е фокусирана върху ниво 1 (София), ниво 2 (6 града), ниво 3[22] (32 града), като покрива следните цели на модела:

[22] Включително няколко града от ниво 4 към 3, спрямо изходното състояние

- стимулиране развитието на полицентрична мрежа от градове-центрове (урбанистични центрове);
- подобряване качеството на урбанизираната среда в населените места, опорни центрове на полицентричната мрежа, чрез интегрирано възстановяване и развитие;
- подкрепа за развитие на системата от качествени социални, здравни, образователни и културни услуги на принципа на равнопоставеността;
- подкрепа за реконструкция на транспортната, електронно-съобщителната и инженерно-техническата инфраструктура за подобряване на мобилността, комуникативността и достъпа до услуги.

Размерът на подкрепа за всяка община е определен предварително на базата на разработена и съгласувана с НСОРБ методология, която обхваща не само подкрепата по ПО1 но и по ПО2 (включително общините от ниво 4). Методологията включва четири показателя:

- Компонент 1 с тежест от 40%: Категоризация по йерархично ниво в съответствие с Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025. Съотношението на разпределението на средствата между нивата е 50% за 1-во и 2-ро ниво и 50% за 3-то и 4-то ниво в следните съотношения: 10%:40%:45%:5%. След това в рамките на този компонент средствата се разпределят по равно между градовете във всяко йерархично ниво.
- Компонент 2 с тежест от 40%: Дял на населението на съответния град в съвкупното население за 67-те града за подкрепа по ПО1 и ПО2; Данните за население по град са в съответствие с информация на Националния статистически институт (НСИ) от преброяване 2011 г.
- Компонент 3 с тежест от 10%: Капацитет на усвояване на средствата от програмен период 2007-2013 г. Капацитетът на усвояемост е изчислен като дял на изплатени средства на община по усвоя мост 1 и ПО 4 от Оперативна програма „Регионално развитие“ (ОПРР 2007-2013) от общо изплатените средства в 67-те града от 1-во до 4-то ниво по НКПР.
- Компонент 4 с тежест от 10%: Оценка на социално-икономическото развитие на общините в България, извършена в рамките на проект „Разработване на социално-икономически анализ за нуждите на ОПРР 2014-2020 г.“

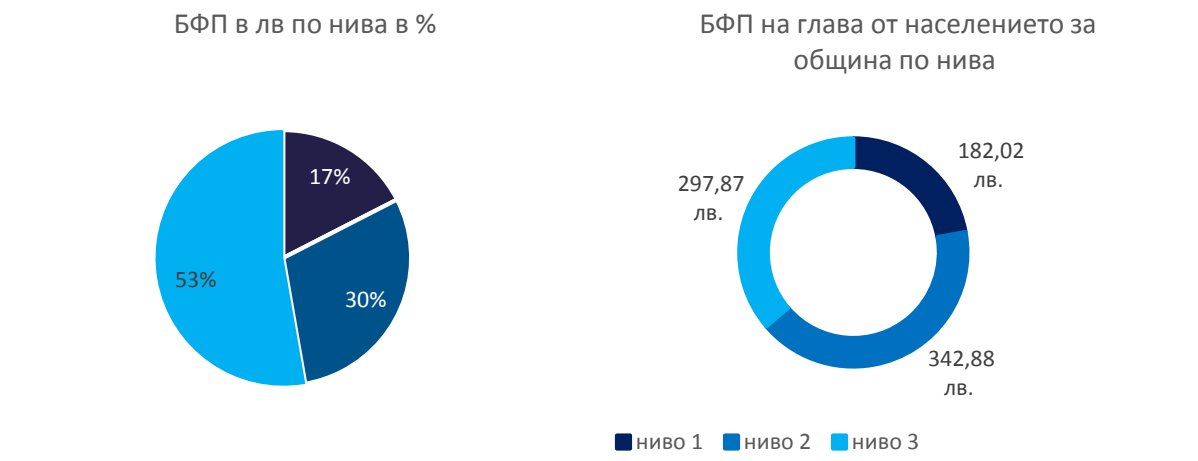
След прилагане на методологията, по отношение на подкрепата по ПО1 повече от половината средства за БФП са насочени към общините от ниво 3, 30% отиват за 6-те общини от ниво 2, а 17% за Столична община (ниво 1).

В номинално изражение, подкрепата по ОПРР 2014-2020 е най-голяма за Столична община (238 млн. лв.). Всяка от общините от ниво две е получила средно по около 67,8 млн. лв., а от ниво 3 – 22,5 млн. лв.

Като отношение на средствата към броя на населението, общините от ниво 2 на глава от населението са получили средно с около 45 лв. повече от общините на ниво 3 и с 161 лв. повече от Столична община (виж фигурата по-долу).

Така направеното разпределение, чрез почти два пъти по-големи инвестиции на глава от населението в градовете от ниво 2, спрямо Столична община, цели стимулиране на техния растеж и създаване на възможност за балансиране на значително по-големия растеж на столицата.

Фигура 10. Предоставена БФП по нива на общините – общо и на глава от населението

Източник: По данни от процедура BG16RFOP001-1.001-039 "Изпълнение на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие" и статистически данни за населението от НСИ към 2013 г.

След прилагане на методологията се получава неравномерно разпределение на средствата на глава от населението между общините в рамките на нива 2 и 3. На ниво 2, община Бургас, която е получила най-много средства от общините на глава от населението (408,41 лв.) е получила с около 1,7 пъти повече от община Пловдив (235,12), която е получила най-малко БФП по ПО1. При общините от ниво 3 разликата между общината, получила най-много средства на глава от населението (Добрич - 1259,77 лв.), и общината с най-малко средства (Силистра – 145,49 лв.) е значително по-голяма – 8,6 пъти. Това води до създаване на различни потенциални възможности за инвестиции в тези градове.

Не е прилагана специфична целенасочена подкрепа в зависимост от районите за планиране – например за общините от Северозападна България (най-слабо развития район).

Въздействие на ОПРР 2014-2020 върху териториите за постигане целите на „умерен полицентризъм"

За да се отговори на поставения въпрос е изследвано доколко се задълбочават различията между подкрепените по ОПРР 2014-2020 общини на ниво 1, 2 и 3 по следните показатели:

- Прираст на населението, включващ естествен прираст (разлика между раждаемост и смъртност) и механичен прираст (разлика между емиграция и имиграция);
- Икономическо развитие;

- Заетост.

Горните показатели са подбрани, предвид на целите на ОПРР 2014-2020 - да се подкрепи по-балансираното и устойчивото развитие на българските градове като се преодолеят различията в развитието на регионите, както и да се овладеят негативните миграционни процеси към София и големите градове, водещи до обезлюдяване на големи части от България. Показателите са подбрани като такива, които косвено характеризират признаци за развитие, застой или упадък на дадена община. Показателите са разгледани, осреднени и сравнени за два времеви периода – преди изпълнението на програмата (2010-2013) и по-време и след прилагане на мерките (2018-2021). Трябва да се има предвид, че тези показатели само косвено ще могат да посочат потенциални тенденции на въздействие. Това е така поради две причини – (1) програмата все още не е приключила и основните въздействия могат да се очакват известно време след приключване на интервенциите, (2) върху подбраните показатели въздействие оказват множество външни фактори, които няма как да бъдат избегнати. Поради тази причина за по-достоверни могат да се считат сравненията между общините (тъй като в този случай може да се приеме, че външните фактори, поне на макро ниво, ще оказват еднакво въздействие на всички общини) отколкото абсолютните стойности на показателите.

Стратегическият подход за предоставяне на подкрепа по ПРР 2021-2027 предвижда подкрепа за 10 градски общини както следва:

- Северозападен район - Видин и Плевен;
- Северен централен и Североизточен район - Русе, Велико Търново, Варна;
- Югоизточен и Южен централни район - Бургас, Стара Загора и Пловдив;
- Югозападен район – Столична община и Благоевград.

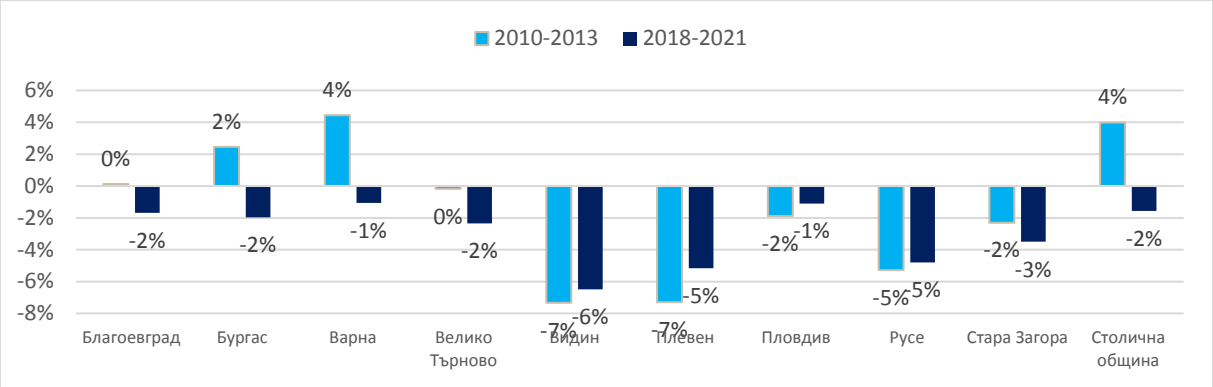
Поради тази причина, анализите по-долу разглеждат Видин, Велико Търново и Благоевград като общини от ниво 2, въпреки че през програмния период 2014-2020 те са били разглеждани като общини от ниво 3.

Прираст на населението:

Прирастът на населението е изчислен в проценти като разлика между броя на населението за 2013 г. и 2010 г., отнесена към 2010 г. (за периода 2010-2013 – светлосините стълбове на графиката), и съответно разлика между броя на населението към 2021 г. и 2018 г., отнесена към 2018 г. (за периода 2018-2021 – тъмносините стълбове на графиката).

В периода 2018-2021 се наблюдават отрицателни тенденции на прираст на населението на всички разглеждани 10 общини. Положителни тенденции спрямо периода 2010-2013 се отбелязват при общини Плевен, Пловдив, Видин и Русе (виж фигурата по-долу), където се наблюдава забавяне на обезлюдяването. При Бургас, Варна и Столична община тенденцията е обратна – в периода 2018-2021 се наблюдава спад на прираста на населението, като от положителен става отрицателен. При Велико Търново и Стара Загора обезлюдяването в периода 2018-2021 е с по-големи темпове в сравнение с периода 2010-2013.

Фигура 11. Промяна в темповете на нарастване на населението по общини в % за ниво 1 и 2 за два периода 2010-2013 и 2018-2021г.

Източник: По данни на НСИ

Данните показват, че не може да се намери обща тенденция в прираста на населението в общините от ниво 2 сравнени с общината от ниво 1 (София). Най-слабо е намалението на населението при Варна и Пловдив, а най-голямо при Видин (-6%) и Плевен и Русе (- 5%). По отношение на нарастването на населението не може да се твърди, че градовете от ниво 2 балансират София.

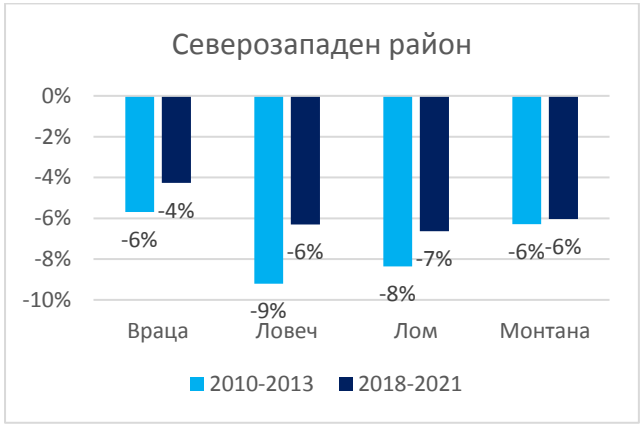
При общините от ниво 3, промяната в населението е разгледана по 6-те района за планиране. Графиките са представени по-долу.

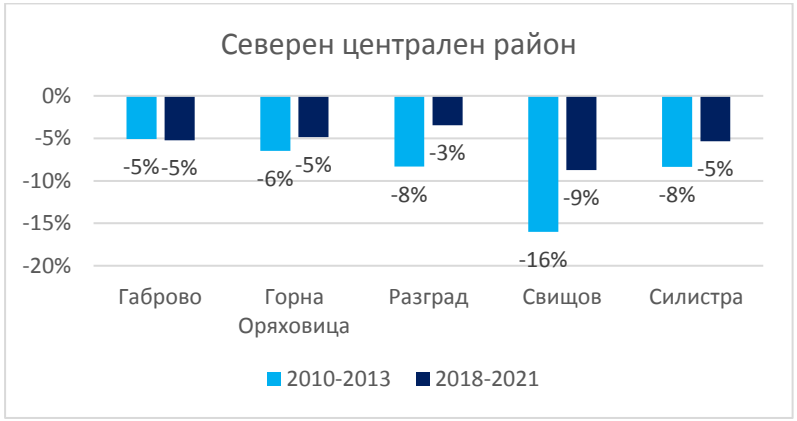
Демографските характеристики за всички разглеждани общини от ниво 3, с изключение на Кърджали, са отрицателни. В същото време в сравнение с периода 2010-2013 за повечето общини темповете на обезлюдяване се забавят.

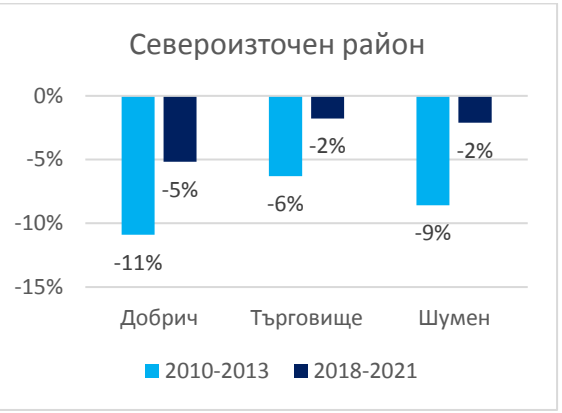
Особено видимо е забавянето на темповете на намаляване на населението на трите общини в Североизточен район – Добрич, Търговище и Шумен, но също така и за Свищов и Разград от Северен централен район. При общините в Северозападен район темповете на обезлюдяване също се забавят, но остават сравнително високи - в рамките на -6% - 7%.

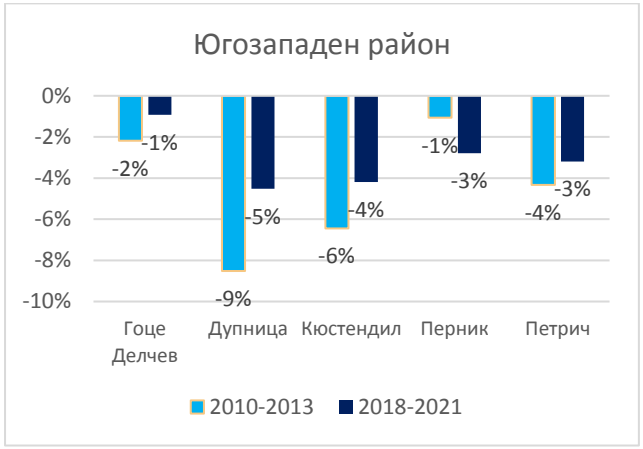
Две общини не се вписват в общата тенденция и при тях демографските показатели за периода 2018-2021 са по-лоши в сравнение с предходния период. Това са: Перник и Ямбол. При Перник свиването спрямо предходния период е с -2% и за периода 2018-2021 г е -3%. При Ямбол, обезлюдяването се задълбочава, като от -5% за периода 2010-2013 нараства на -6% за периода 2018-2021.

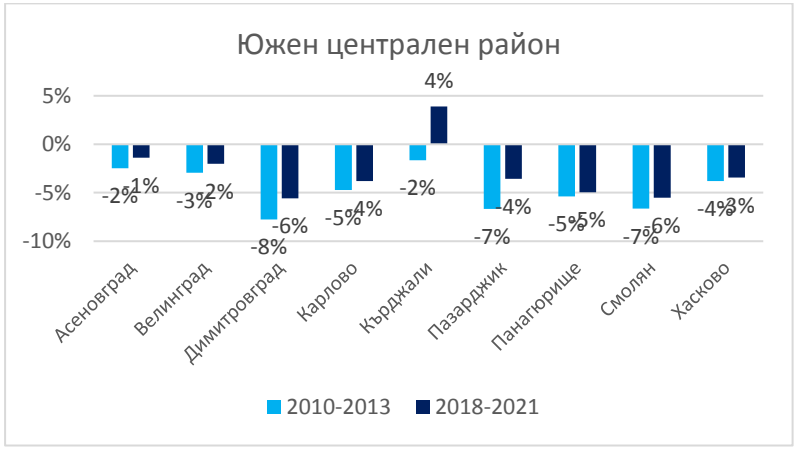
Фигура 12. Промяна в темповете на нарастване на населението по общини (ниво 3) в NUTS2 за два периода 2010-2013 и 2018-2021 г.

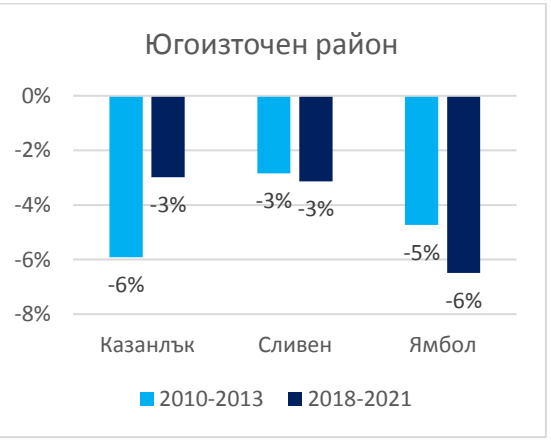

Източник: По данни на НСИ

Икономическо развитие:

ОПРР 2014-2020 има ограничен директен принос за икономическото развитие на подкрепените общини, тъй като основната цел на ОПРР 2014-2020 не е директно насочена към икономическо развитие на регионите и тъй като проекти в зони за икономическо развитие (БФП и ФИ) са подкрепени само в 16 общини: Бургас, Враца, Горна Оряховица, Велико Търново, Габрово, Добрич, Дупница, Ловеч (Априлци), Панагюрище, Плевен, Пловдив, Сливен, София, Стара Загора, Русе и Ямбол. Към януари 2023 г. са приключили проектите в 11 общини: Бургас, Габрово, Горна Оряховица, Добрич, Дупница, Велико Търново, Враца, Плевен, София, Сливен и Ямбол.

Все пак инвестициите в 39-те града като цяло се очаква да окажат индиректен ефект върху икономическото развитие, като способстват развитието на градовете.

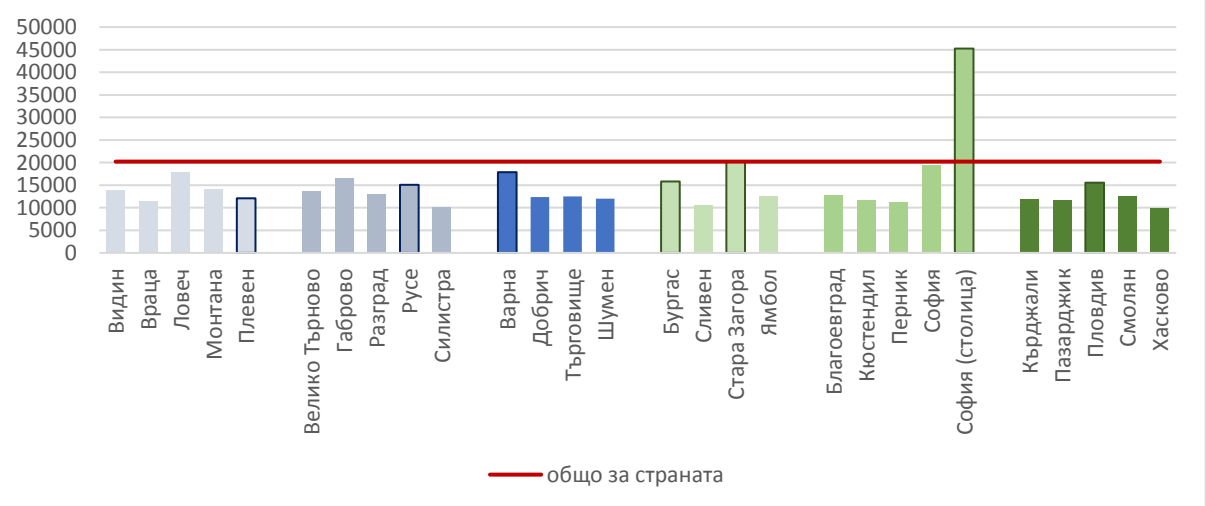
Промените в икономическото развитие са изследвани на ниво област на базата на промяна за времевите периоди 2010-2013 и 2018-2021 на следните показатели:

- брутен вътрешен продукт (БВП) на глава от населението.
- инвестиции в дълготрайни материални активи;
- чуждестранните преки инвестиции (ЧПИ) в нефинансовите предприятия;

Брутен вътрешен продукт на глава от населението

Данните за БВП по области показват, че за 2021 г. БВП на Столична община (45 241 лв./човек от населението) превишава повече от 2 пъти БВП на следващите по икономическо развитие общини и повече от 4,5 пъти икономически най-слабата област (Хасково – 9 817 лв./човек от населението).

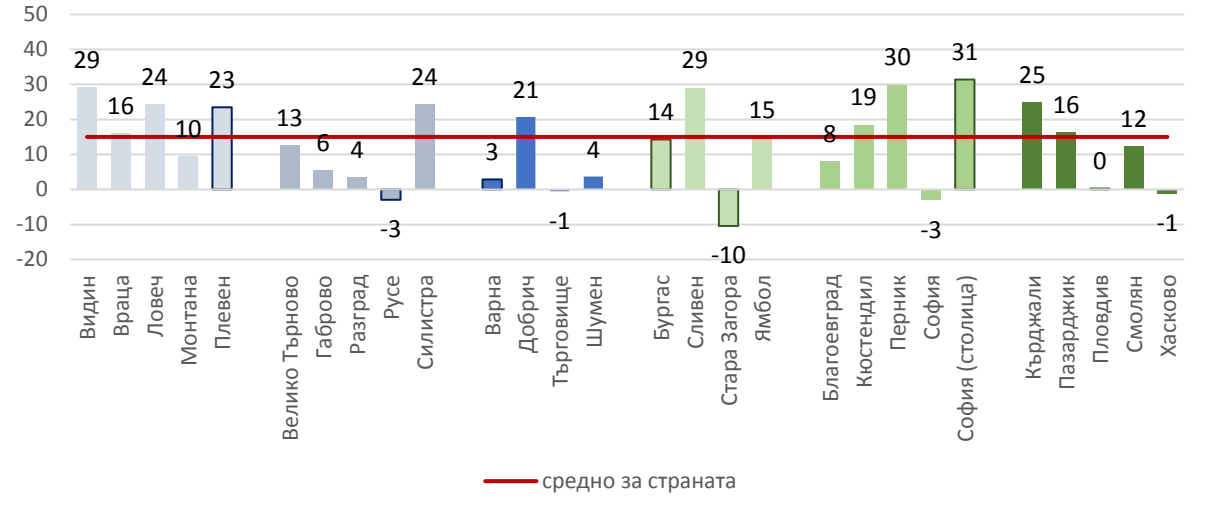
Фигура 13. БВП в лв. на човек от населението за 2021 по области

Източник: По данни на НСИ

Средно за страната БВП на глава от населението в периода 2018-2021 към периода 2010-2013 нараства с 15 процентни пункта[23]. Няколко са областите с по-голям от средния растеж (виж фигурата по-долу). Икономиката на Столична община продължава да расте с темпове (31 процентни пункта), които са по-големи от останалите области. Това показва, че по отношение на икономическото развитие не може да се говори за балансиране на Столична община от градовете от ниво 2 (Бургас, Благоевград, Варна, Велико Търново, Видин, Пловдив, Плевен, Стара Загора, Русе). Напротив, различията се задълбочават, особено при Пловдив, Стара Загора и Русе където икономическият растеж се забавя.

Фигура 14. Ръст на БВП на човек от населението в периода 2018-2021 към периода 2010-2013 в процентни пункта

Източник: По данни на НСИ

Наблюдава се икономически напредък и раздвижване в Южен централен район, където Кърджали, Пазарджик и Смолян догонват Пловдив.

В Югозападен район икономиката на Перник набира ускорение, но поне за сега в този район няма и не се очаква да има съизмерими градове балансьори на Столична община.

В Югоизточния район Сливен и Ямбол бележат ръст, за сметка на забавянето на икономиката в Стара Загора в последните 3-4 години и на Бургас за 2020, но той е недостатъчен за сега да се достигне нивото на БВП на Стара Загора и Бургас.

В Североизточния район разликите между Варна и градовете балансьори от ниво 2 се засилват, въпреки по-слабия резултат на Варна за 2020 г.

В Северен централен район за 2020 г. Габрово (град от ниво 3) изпреварва Русе (град от ниво 2) по БВП на човек от населението, като тази разлика се очаква да нарасне. Така в този район Габрово и Велико Търново вече са балансьори на Русе.

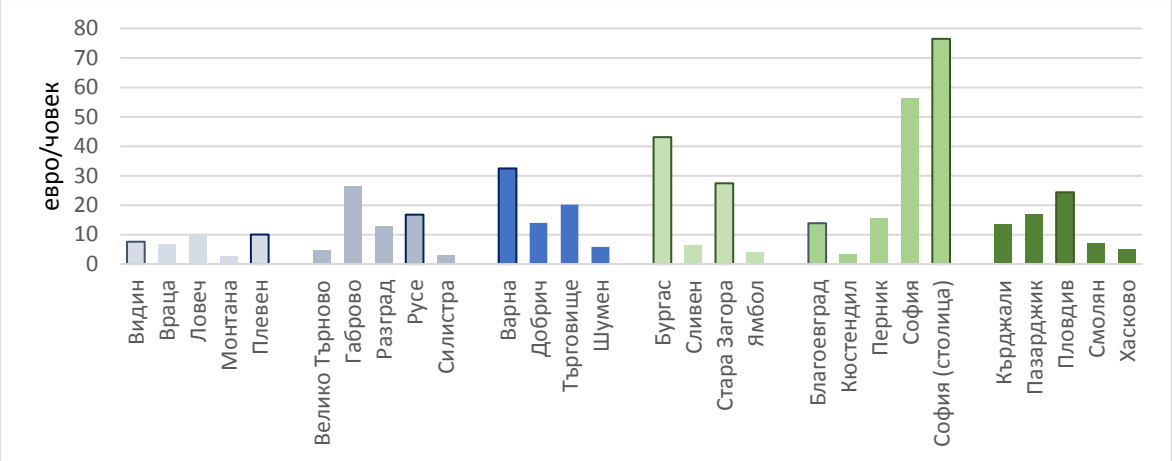
[23] Ръстът на БВП (в процентни пункта) е смятан като от % на нарастването на БВП за периода 2018-2021 е изваден % на нарастване на БВП за периода 2010-2013 г.

В Северозападен район Ловеч (град от ниво 3) също изпреварва Плевен и Видин (градове от ниво 2) по БВП на глава от населението и продължава да набира ускорение. Така Ловеч вече е балансьор на Плевен и Видин.

Чуждестранни преки инвестиции

В периода 2013-2021[24] ЧПИ са най-големи за столицата (76 евро/човек) и София- област (56 евро/човек), следвани от Бургас (43 евро/човек), Варна (33 евро/човек) и Стара Загора (27 евро/човек). Както се вижда, основните инвестиции са в областите на градовете от ниво 2, като само Габрово (26 евро на човек) се доближава към тази група (виж фигурата по-долу). Най-малки са ЧПИ в Северозападен район, следван от Северен централен.

Фигура 15. ЧПИ в периода 2013-2021 в евро/човек от населението по области

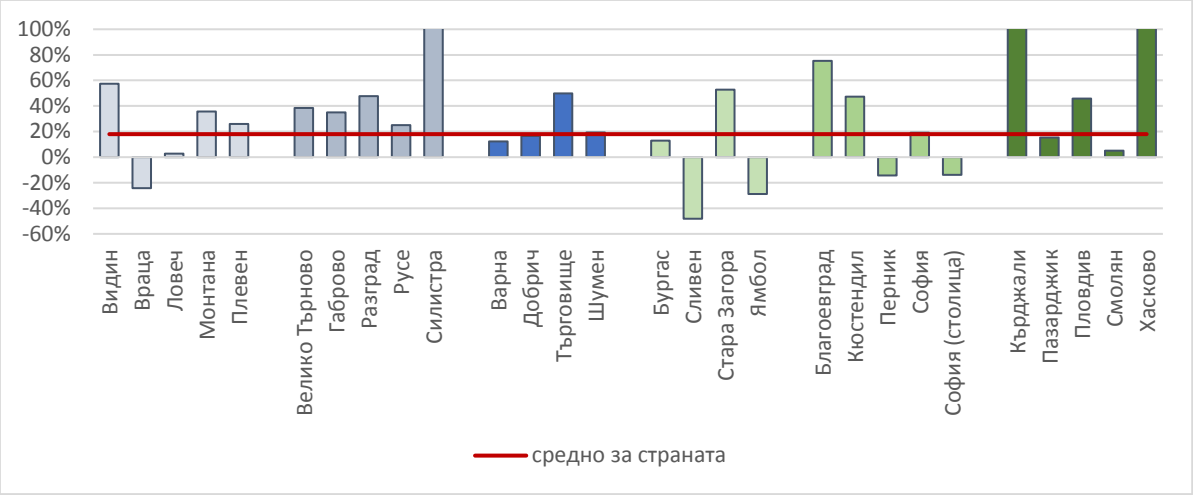

Източник: По данни на НСИ

По отношение на ЧПИ най-голям ръст[25] в периода 2018-2021 спрямо периода 2010-2013 се отбелязва при област Кърджали 268%, следвани от Силистра (103%), Хасково (101%), Благоевград (75%) и Видин (57%) (виж фигурата по-долу). ЧПИ нарастват в почти всички области с изключение на Враца, Сливен, Ямбол, Перник, и София. Страната като цяло бележи ръст в ЧПИ в периода 2018-2021 към периода 2010-2013 от 18%.

[24] За области Разград и Силистра няма данни за ЧПИ за 2019 г. поради това данните за 2018 са пренесени за 2019.
[25] Ръстът е смятан като от сумата на ЧПИ в периода 2018-2021 е извадена сумата на ЧПИ в периода 2010-2013 и разликата е разделена на сумата на ЧПИ в периода 2010-2013.

Фигура 16. Ръст на ЧПИ в периода 2018-2020 към периода 2010-2013 в % по области

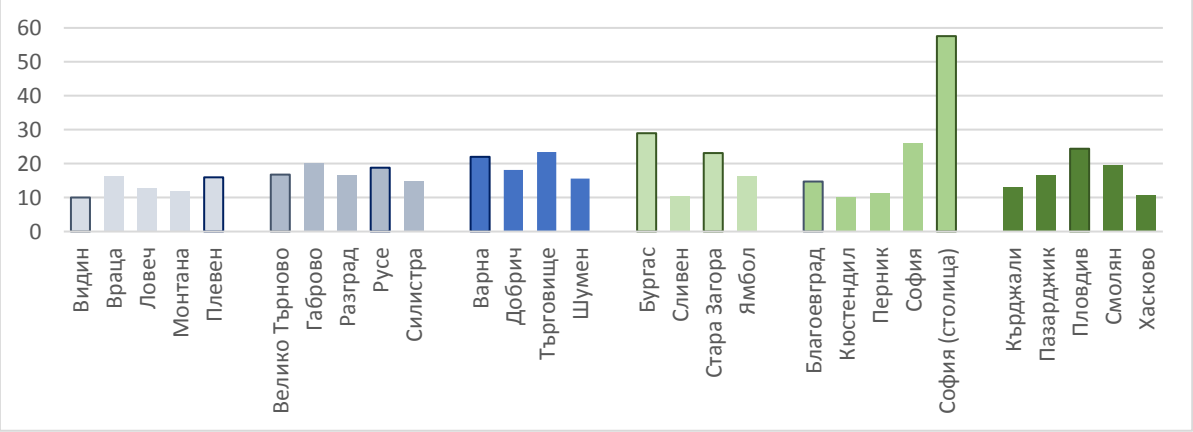
Източник: По данни на НСИ

Нарастването на ЧПИ създава потенциал за развитието на съответните области. София и Софийска област са със сравнително по-слаби темпове на привличане на ЧПИ в сравнение с общините на ниво 2 Стара Загора, Пловдив, както и Видин, Благоевград и Велико Търново. В същото време инвестициите в Плевен и Бургас нарастват много слабо.

Инвестиции в ДМА

Инвестициите в ДМА отново са най-големи за столицата (58 лв./човек), следвана от област Бургас (29 лв./човек), София област (26 лв./човек), Пловдив (24 лв./човек) и Търговище (23 лв./човек), и (виж фигурата по-долу). Инвестициите са най-големи в областите на градовете от ниво 2. Към тази група се присъединяват и Търговище, Габрово и Смолян. Инвестициите в ДМА са най-малки в Северозападния район.

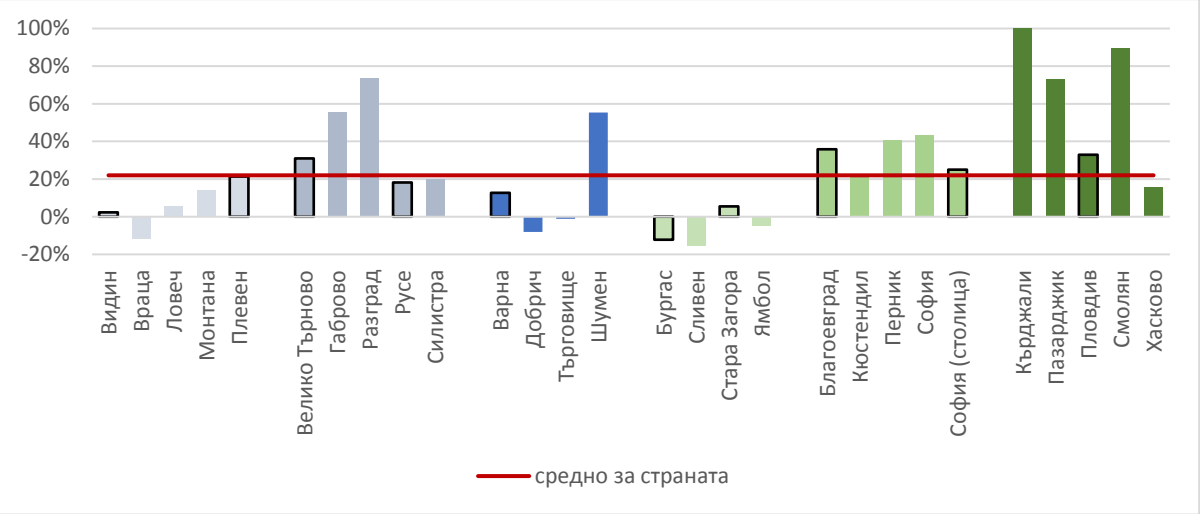
Фигура 17. Инвестиции в ДМА в периода 2013-2021 в лв./човек по области

Източник: По данни на НСИ

В периода 2018-2021 спрямо периода 2010-2013 инвестициите в ДМА най-много са нараснали в област Кърджали (231%), следвана от област Смолян (90%), Разград (74%), Пазарджик (73%) и Шумен (55%) (виж фигурата по-долу)[26].

Фигура 18. Ръст инвестициите в ДМА в периода 2018-2021 към периода 2010-2013 в % по области

Източник: По данни на НСИ

Прави впечатление, че докато промяната в ЧПИ е равномерна за 6-те района за планиране, то ръстът на инвестициите в ДМА е основно в Южен централен район, където Кърджали, Смолян и Пазарджик по темп на нарастване на инвестициите в ДМА изпреварват Пловдив и Хасково. В Югозападния район се отбелязва сравнително равномерен ръст на инвестициите в ДМА.

В Северен централен район Габрово и Разград изпреварват Велико Търново и Силистра, както и Русе. Същото може да се отбележи за Североизточния район, където Шумен изпреварва Варна. В този район обаче има спад в темповете на инвестиции в ДМА при област Добрич и Търговище.

Не така стоят нещата при Югоизточния район, където всички области бележат спад на инвестиции в ДМА, а само Стара Загора запазва същото положение както в периода 2010-2013 г.

В Северозападния район ръст на инвестиции в ДМА се отбелязва в Монтана и Плевен (по съответно 14% и 21%) докато при Ловеч и Видин ръстът е много малък, а при Враца има спад на инвестициите в ДМА спрямо периода преди ОПРР 2014-2020.

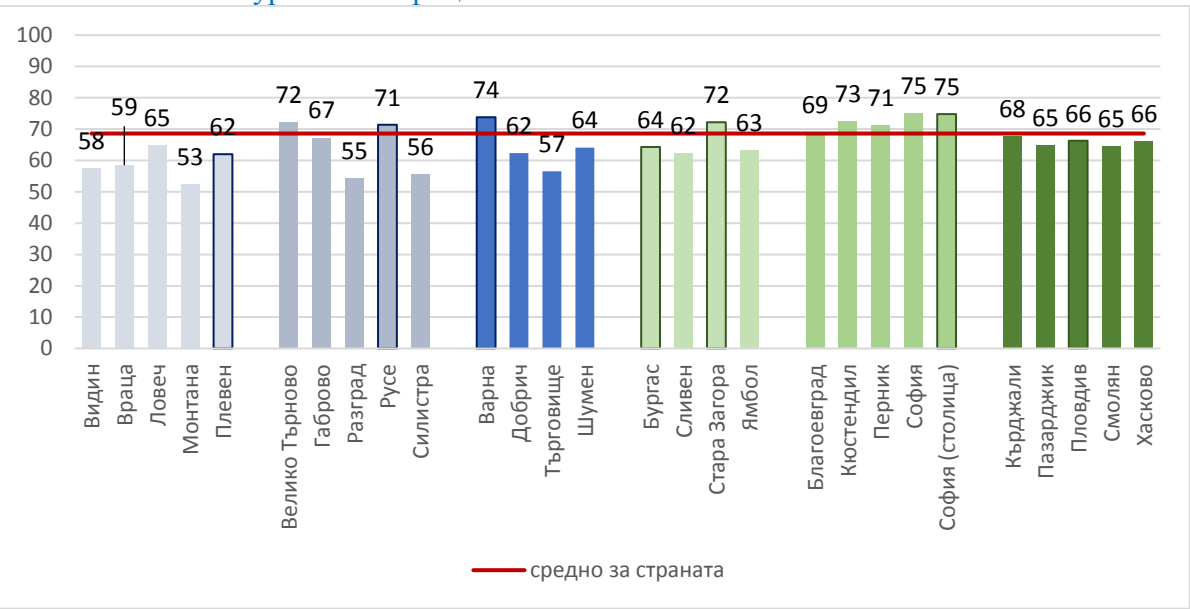
Заетост:

Заетостта е оценена на базата на статистически данни за коефициента на заетост на лицата на възраст 15-64 години.

[26] Ръстът на ДМА е смятан като от сумата на инвестициите в ДМА в периода 2018-2021 е извадена сумата на инвестициите в ДМА в периода 2010-2013 и разликата е разделена на сумата на инвестициите в ДМА в периода 2010-2013.

За 2021 г. най-висок е коефициентът на заетост за София и София област (75%), Варна (74%) и Кюстендил (73%) при средно 68,6% за страната (виж фигурата по-долу). Разликите между областите не са много големи с изключение на областите в Северозападен район, където заетостта е по-ниска и варира от 53 % за Монтана до 65% за Ловеч. Някои области в Северен централен и Североизточен район също са със сравнително по-ниска заетост – Разград (55%), Силистра (56%), Търговище (57%).

Фигура 19. Коефициент на заетост за 2021 по области в %

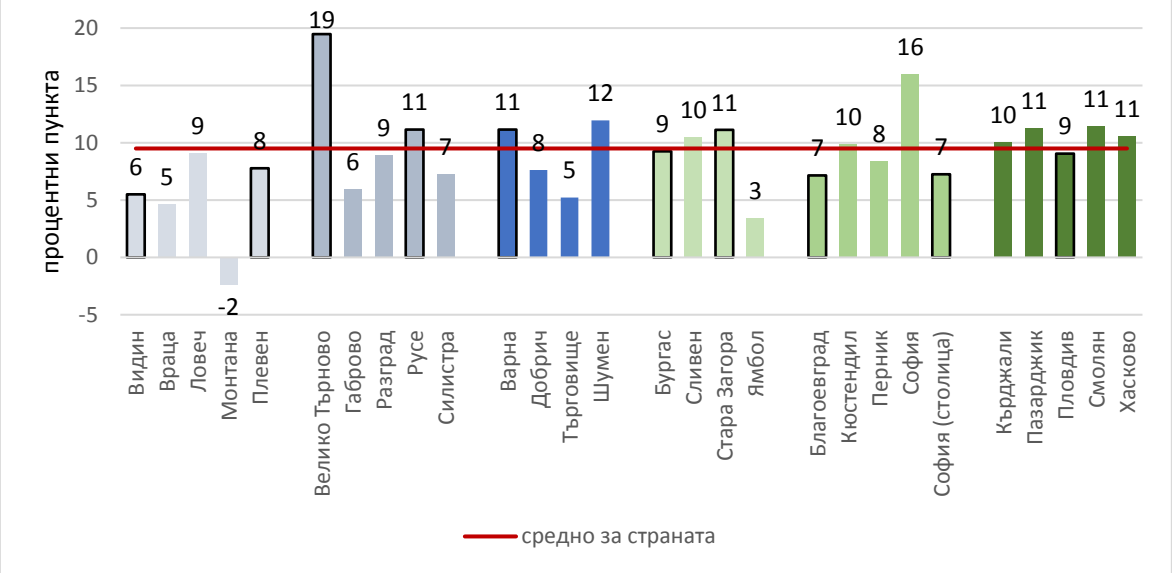

Източник: По данни на НСИ

По отношение на промяната на коефициента на заетост в периода 2018-2021 спрямо периода преди изпълнение на ОПРР 2014-2020, по-голям от средния ръст[27] (9,5 процентни пункта) се отчита в няколко области - Велико Търново, Русе, Варна, Шумен, Сливен, Стара Загора, Кюстендил, София, Кърджали, Пазарджик, Смолян и Хасково, както е представено на фигурата по-долу.

[27] Ръстът на заетост е смятан като от осреднения коефициент на заетост в периода 2017-2020 е изваден осреднения коефициент на заетост в периода 2010-2013 г.

Фигура 20. Коефициент на заетост - ръст в периода 2018-2021 спрямо периода 2010-2013 по области в процентни пункта

Източник: По данни на НСИ

В Северозападен район няма индикации, че коефициентът на заетост ще се изравни с този на останалите райони – напротив, отново за този район ръстът е най-малък, а при Монтана е и отрицателен. Във вътрешно регионален аспект не се забелязват подобрения с изключение на Ловеч, където се наблюдава по-висока заетост и сравнително по-голямо нарастване на заетостта в сравнение н Видин, Враца и Монтана.

В Северен централен район Велико Търново е първенец по ръст на заетост, което е довело и до едни от най-високите коефициенти на заетост в страната за 2021г. Силистра изостава както като заетост, така и като ръст на заетост.

В Североизточния район по отношение на заетостта, Шумен и Варна имат над средния ръст на заетост, но Търговище и Добрич изостават и там различията с останалите градове от района се задълбочават.

С Югоизточния район Ямбол е с най-нисък ръст на коефициента на заетост и градът продължава да изостава от останалите градове в района.

По отношение на заетостта в Южен централен район, Пазарджик, Смолян и Хасково и Кърджали имат потенциал да се добри балансьори на Пловдив.

В Югозападен район само София област и Кюстендил имат ръст на заетост над средния за страната. Разликите в заетостта между София и Перник и Благоевград се задълбочават.

Постигането на целите за балансирано полицентрично развитие, чрез подкрепа по ОПРР 2014-2020 може да бъде оценено само чрез анализ на потенциални тенденции на въздействие.

Демографските показатели на подкрепените по ОПРР 2014-2020 общини не дават ясни индикации за сближаване и балансиране на териториалното развитие. Показателите за икономическо развитие и заетост сочат, че различията между района на столицата и

другите райони в страната се задълбочават. Икономиката на Столична община продължава да расте с темпове, които са по-големи от останалите области (изключения са само Кърджали, Перник и Враца). Същите тенденции се забелязват по отношение на чуждестранните преки инвестиции и инвестиции в дълготрайни материални активи. За някои тенденции на балансиране по отношение на икономическата активност може да се говори между определени общини от ниво 2 и ниво 3 вътре в регионите, но не и по отношение на София. Заетостта отново е най-висока за София и София област и осезаемо по-ниска в Северозападния район.

Предвид изложеното по-горе, на този етап може да се направи предварително заключение, че към момента целите за балансирано поличентрично развитие не са постигнати. Следва да се има предвид, че не може да се установи ясен принос за постигането на тези цели, тъй като ОПРР 2014-2020 все още не е приключила и основните въздействия могат да се очакват на по-късен етап.

ОВ3.2. Какво е въздействието върху териториалното и пространствено развитие на градовете, подкрепяни по ПО 1 на ОПРР 2014-2020?

При повечето от подкрепените общини ОПРР 2014-2020 има осезаемо въздействие в зоните с публични функции, а при някои и в зоните с преобладаващ социален характер. Поради малкия брой интервенции, подкрепени по програмата в зоните с потенциал за икономическо развитие, не може да се очаква, че програмата ще окаже съществено въздействие в тези зони.

В ИПГВР на общините се разработват за обособени територии от града, така наречените „зони за въздействие“, в които се концентрират мерките, заложени в плановете. Съгласно Методическите насоки на МРРБ относно разработване на ИПГВР, се определят три зони за въздействие както следва:

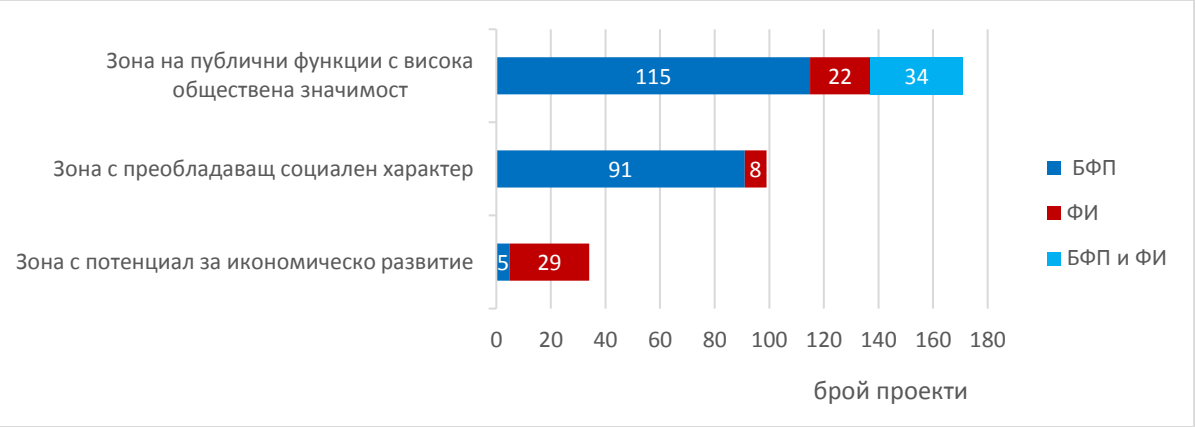
- Зона с преобладаващ социален характер;
- Зона с потенциал за икономическо развитие (ЗПИР); и
- Зона на публични функции с висока обществена значимост.

В ИПГВР общините са заложили мерки и в трите зони за развитие с планирана подкрепа, както от ОПРР 2014-2020, така и от други източници.

Подкрепата от ОПРР 2014-2020 е съсредоточена основно в Зоната на публични функции и Зоната с преобладаващ социален характер. Всички 39 общини са инвестирали в тези зони с подкрепата на ОПРР 2014-2020. Предвидените в Инвестиционните програми на общините интервенции и сключени договори за проекти в зони с потенциал за икономическо развитие са много по-малко, както е видно от фигурата по-долу. Тези инвестиции са преобладаващо подкрепени с ФИ.

От подкрепата по ОПРР 2014-2020 за инвестиции в зони за икономическо развитие (както БФП, така и ФИ) са се възползвали 12 общини както следва: Бургас (БФП и ФИ), Велико Търново, Враца (ФИ), Габрово (ФИ), Горна Оряховица (БФП и ФИ), Добрич (БФП и ФИ), Дупница (ФИ), Панагюрище (ФИ), Плевен (ФИ), Пловдив (БФП и ФИ), София (ФИ) и Ямбол (ФИ).

Фигура 21. Брой проекти в зоните за въздействие към януари 2023 г.

Източник: По данни от ИСУН 2020; Броят проекти в зоните с публични функции и социални функции е приблизителен и се основава на допускането, че с зоната със социални функции попадат проектите за енергийна ефективност в жилищни сгради и студентски общежития; социални жилища и социална инфраструктура, половината от интервенциите за образователна инфраструктура, както и проектите за спортна инфраструктура, финансирани с ФИ, а в зоната с публични функции попадат проектите за енергийна ефективност в административни сгради; градска среда; културна инфраструктура и половината от проектите за образователна инфраструктура. Проектите за градски транспорт не се отнесени към никоя от зоните.

Инвестиции в **Зони с преобладаващо публични функции** са направени във всички 39 града, основно с подкрепа от ОПРР 2014-2020, но така и от други източници. Инвестициите в тези зони основно са включвали облагородяване на градската среда, паркове и градини, рехабилитация на улици и пешеходни зони, инвестиции в енергийна ефективност на административни сгради и инвестиции в културна инфраструктура и образователна инфраструктура. От други източници в тези зони е подкрепено изграждането на спортна инфраструктура (например Кърджали).

Инвестициите в инфраструктура в **Зони с преобладаващо социален характер** са осъществени основно с подкрепата на ОПРР 2014-2020, докато други съпътстващи „меки“ мерки са подкрепени по други програми (основно ОПРЧР 2014-2020) и от бюджета. Инфраструктурните инвестиции в тези зони включват облагородяване на междублокови пространства с прилежащи улици и паркинги; обновяване на обекти на публичната инфраструктура; обновяване на зелени пространства; внедряване на енергоефективни мерки; обновяване на обекти на социалната инфраструктура и социални жилища; мерки за енергийна ефективност; инвестиции в образователна инфраструктура.

На база на направения преглед на отчетите за изпълнение на ИПГВР на 13-те общини, с които бяха проведени фокус групи, както и информацията, получена по време на проведените фокус групи, стана ясно, че общините с малки изключения са изпитвали затруднения да инвестират в **зоните с потенциал за икономическо развитие** поради различни причини, но основно поради трудности да осигурят партньорство с бизнеса и да идентифицират подходящи проекти.

В таблицата по-долу са представени инвестициите в зони с потенциал за икономическо развитие (както от ОПРР 2014-2020, така и от други източници), направени от 13-те общини, с които бяха проведени фокус групи. Видно е, че от тези 13 общини, 8 са

осъществили проекти с подкрепа от ОПРР 2014-2020 в тези зони (13 проекта, подкрепени с ФИ и 3 с БФП), като от тях 4 проекта са по инициатива на общините, а останалите три са частни инвестиции. Три от разгледаните 13 общини не са изпълнили нито един проект в тези зони, независимо дали подкрепен по ОПРР 2014-2020 или от други източници.

Таблица 9. Общини, в които са проведени фокус-групи и техните инвестиции в ЗПИР

Ниво	Община	Проекти в ЗПИР (ОПРР)	Основни характеристики на инвестициите
1	София	5 проекта (ФИ)	Частни инвестиции: (1) Създаване на високо-технологичен цех за производство на сладкарски изделия на „ТЕА-2003“ ЕООД (два договора); (2)Изграждане на нов търговско-обслужващ комплекс на фирма „Мегатрон“ ЕАД; (3) Изграждане на инфраструктура на "Булкарто" ЕООД - складово-административен блок, хладилен склад и съпътстваща инфраструктура; (4) Изграждане на инфраструктура на "ТЕЛЕТЕК ЕЛЕКТРОНИКС" ЕАД - административен блок, производствена част, складова част и технически блок
2	Бургас	2 проекта (БФП и ФИ)	Рехабилитация на прилежащи улици и създаване на по-бързи връзки и качествен транспорт в северната и в южната промишлени зони (БФП) Изграждане на център за дигитализация и управление на данни от аналогови носители на „С-Тръст Груп“ ЕООД в района на община Бургас (2 договора)
2	Варна	-	Няма проекти, изпълнени в тази зона, включително с финансиране от други източници
2	Плевен	2 проекта (ФИ)	(1) Изграждане на строителен хипермаркет и обзавеждане и оборудването му на Керамик Груп ЕООД; (2) Покупка на имот и довършване СМР по сграда за производствени нужди на ДМТех ООД, Плевен.
2	Пловдив	3 проекта (1-БФП и 2 с ФИ)	Подобряване на средата в зона за икономическо развитие „Гладно поле“ (БФП) Изграждане на фабрика, включваща автоматизирана линия за производство на висококачествени нитрилни ръкавици на „ППС Мануфакчуринг" ЕАД на територията на община Пловдив (3 договора). Изграждане на закрит пазар за производители. Инвестиция на „РЕНТАЛ ЕНД ПРОПЪРТИ МЕНИДЖМЪНТ“ на територията на община Пловдив (2 договора).
2	Русе	1 (ФИ)	Изграждане на нова производствена сграда в Русе на БТБ България АД
2	В Търново	1 проект (БФП)	Изпълнени 10 проекта, от които 1 по ОПРР 2014-2020 - подобряване на градската среда в западната индустриална зона
3	Враца	1 проект (ФИ)	13 проекта, от които 8 частни инвестиции, една от които подкрепена с ФИ по ОПРР 2014-2020 (Реконструкция и модернизация на производствената база на „Лесто инвестмънт“ ЕООД). Проектите на общината са за

			подобряване на физическата среда и изграждане на подземни мрежи, финансирани с бюджетни средства.
3	Кърджали	-	Реконструкция на довеждаща инфраструктура (държавен бюджет)
3	Кюстендил	-	Няма проекти, изпълнени в тази зона, включително с финансиране от други източници
3	Ловеч	-	Няма проекти, изпълнени в тази зона, включително с финансиране от други източници
3	Търговище	-	3 проекта, (1) приют за бездомни животни (собствени средства и средства от републиканския бюджет); (2) две площадки да сепариране на битови отпадъци (собствени средства и други донори); (3) корекция на р. Врана и изграждане на мост (собствени средства)
3	Ямбол	1 проект (ФИ)	Един проект с два договора (инвестиционен кредит и оборотни средства) – частна инвестиция за ритейл парк. Няма други инвестиции в зоната.

Източник: ИСУН 2020; данни от финансовите посредници, управляващи ФИ, доклади на общините за изпълнение на ИПГВР.

На база на информацията за осъществените инвестиции в градовете може да се заключи, че подкрепата по ОПРР е оказала въздействие основно в две от определените зони за въздействие: зоната с преобладаващо публични функции и зоната с преобладаващ социален характер. Въздействието върху зоната с потенциал за икономическо развитие е минимално. Привлекателността и качеството на живот в зоните с публични функции са повишени, както и на някои от зоните със социални функции, там където в тези зони са осъществени инвестиции, освен в социална инфраструктура и в подобряване на градската среда и достъпност. В този смисъл може да се говори за засилване на привлекателността на зоните, в които са осъществени инвестициите.

Определените зони за въздействие на Стара Загора са препятствали инвестициите в образователна инфраструктура в един от големите квартали (Сторгозия) и по този начин са създали дисбаланс в инвестициите в училищата в града.

Източник: Проведена фокус група

Повечето от общините са на мнение, че определянето на зоните не е попречило за осъществяване на приоритетни за общината проекти, но има и общини, които споделиха, че изискването за инвестиции само в определените зони за въздействие е ограничило възможностите им.

Подкрепените инвестиции от общините извън зоните за въздействие за осигуряване на функционални връзки са сравнително малко. ОПРР 2014-2020 подкрепя такива инвестиции само в рамките на 20% от стойността на инвестиционната програма, като не всички общини са се възползвали от възможността да предвидят такива проекти. Естеството на повечето от тези проекти не води до създаване на функционални връзки, а по-скоро предвижда, аналогични инвестиции извън зоните за въздействие. За функционална обвързаност може да се говори основно при инвестициите в културна инфраструктура, когато са част от общ туристически продукт. От друга страна, проектите за интегриран градски транспорт са изпълняват на цялата територия на градовете и поради това основно допринасят за подобряване на свързаността на отделните териториални единици в градовете.

Община Бургас е осъществила 13 проекта извън зоните за въздействие. Единадесет от тях са в образователна инфраструктура, един за културна инфраструктура и един за спортна инфраструктура.

Община Варна първоначално не е предвидила проекти извън зоните за въздействие, но след актуализация на ИПГВР през 2019 е планирала един проект за социална инфраструктура. Такъв проект е добавен и при актуализацията на ИПГВР на община Враца.

Източник: Доклади за изпълнение на ИПГВР

В тази връзка общините приветстваха направените промени в програмата, които позволяват инвестициите с ФИ да се разширят към територията на целия град (за инвестиции в градска среда) и общината (за инвестиции за икономическо развитие), както и предоставените възможности в следващия програмен период за по-широко определяне на зоните, както и за инвестиции извън градските части за свързване и развитие на територииите като цяло, включително съседни общини.

ОВ3.3. Какви са тенденциите при миграционните процеси в българските градове? Какъв е приносът на ОПРР за това?

Тенденциите при миграционните процеси продължават на сочат миграция от по-малките населени места към по-големите. Основните миграционни потоци са насочени към София и общините и областите от ниво 2 - Пловдив, Варна и Бургас. При общините от ниво 2 Плевен и Русе миграцията е отрицателна. Тези тенденции значително са променени през 2020, когато, най-вероятно поради пандемията с COVID-19 миграцията при София, Варна и Бургас е в обратна посока – от града към по-малките населени места. Положителен механичен прираст сумарно в последните 4 години (2018-2021) имат само следните общини: Пловдив, Варна, Велико Търново и Столична община от ниво 2 и Асеновград, Добрич, Търговище, Шумен, Кърджали, Казанлък, Кюстендил, Перник, Гоце Делчев и Търговище (от ниво 3). Отливът на население продължава да се съществен при Свищов и Ямбол. Проведеният контрафактологичен анализ при подкрепени общини от ниво 3 и такива с приблизително същото население от ниво 4, които не са подкрепени по програмата показва, че оценените ефекти не са статистически значими т.е. не може да се потвърди наличието на ефект от интервенциите върху миграцията на населението между общините в страната.

За изследване на миграционните процеси са анализирани статистически данни за механичното движение на населението[28] по градове, общини и области.

Миграционни процеси при Столична община и градовете на ниво 2

В периода 2013-2020 Столична община привлича най-големите миграционни потоци в номинално отношение, следвана от Пловдив и Варна. При Пловдив, Варна, Бургас и Стара Загора се наблюдават положителни миграционни потоци в областта, докато при Благоевград, Велико Търново, Видин, Русе и Плевен миграцията е отрицателна като при общините, така и за съответните области.

Фигура 22. Механичен прираст на населението по общини и области за периода 2013-2021 г.

	Благоевград	Бургас	Варна	Велико Търново	Видин	Плевен	Пловдив	Русе	Стара Загора	Столична община
Общини	-1342	-367	4980	466	-4704	-6984	12161	-2769	-693	33119
Области	-8201	12275	13202	-6599	-4792	-9463	20017	-1886	403	12233

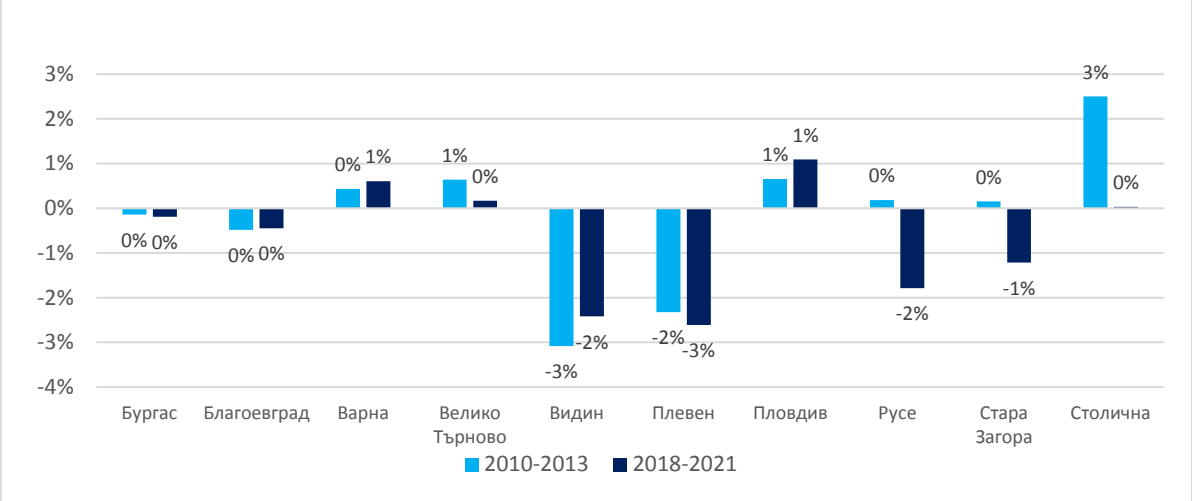
Източник: По данни на НСИ

При Бургас, Благоевград, Видин, Плевен, Русе и Стара Загора миграцията в периода 2013-2021 г. на ниво община е отрицателна. Тенденцията на обезлюдяване в тези общини се засилва. При Благоевград, Видин, Плевен и Русе се наблюдава отрицателна миграция и на ниво област, докато това не е така при Бургас и Стара Загора.

Видин, заедно с Плевен и Русе запазва едни от най- високите нива на обезлюдяване (виж фигурата по-долу). В последните четири години само Пловдив и Варна продължават да привличат положителни миграционни потоци. При Велико Търново и Столична община също се отбелязва слаба положителна миграция. През 2020 г., най-вероятно в резултат от промяната в начина на живот и работа породена от пандемията с COVID -9, се наблюдава значителен отлив на население от Столична община (-15 765 души). През 2021 г. отново механичният прираст на столицата е положителен.

[28] Механичното движение отразява миграционните процеси както вътре в страната така и от и към други страни

Фигура 23. Механично движение на населението по общини като процент от населението на общините за два периода 2010-2013 и 2018-2021

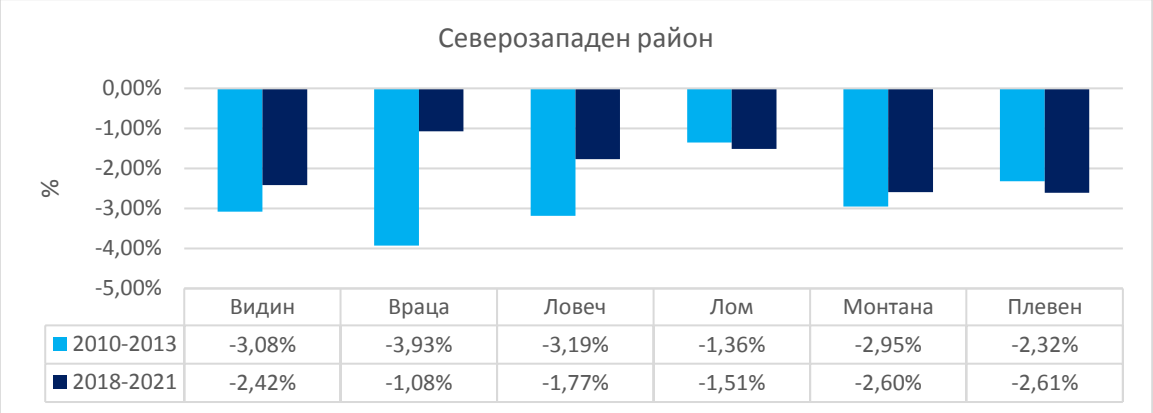
Източник: По данни на НСИ

Миграционни процеси при градовете на ниво 3

Северозападен район

Механичният прираст при общините от ниво 3 в Северозападен район е отрицателен. Отрицателната миграция, в сравнение с периода 2010-2013 г., се задълбочава при Лом и общината от ниво 2 - Плевен, докато при останалите общини намалява, особено видимо при Враца.

Фигура 24. Механичен прираст в общините от ниво 2 и 3 в Северозападен район

	Видин	Враца	Ловеч	Лом	Монтана	Плевен
2010-2013	-3,08%	-3,93%	-3,19%	-1,36%	-2,95%	-2,32%
2018-2021	-2,42%	-1,08%	-1,77%	-1,51%	-2,60%	-2,61%

Източник: По данни на НСИ

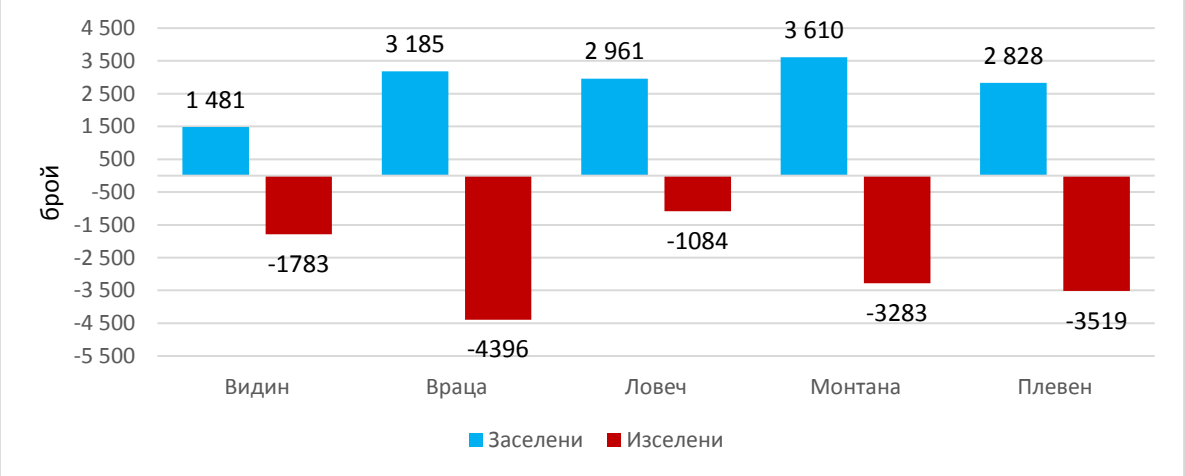
Вътрешната миграция в Северозападен район периода 2013-2021 е от области Враца, Видин и Плевен към области Монтана и Ловеч както е представено в таблицата и на фигурата по-долу.

Таблица 10. Вътрешна миграция между областите в Северозападен район

2013-2021		Изселени (брой)					
Заселени (брой)		Видин	Враца	Ловеч	Монтана	Плевен	**Заселени (общо)**
	Видин		423	59	840	159	**1 481**
	Враца	414		341	1 793	637	**3 185**
	Ловеч	56	368		115	2 422	**2 961**
	Монтана	1 063	2 069	177		301	**3 610**
	Плевен	250	1 536	507	535		**2 828**
	Изселени (общо)	**1 783**	**4 396**	**1 084**	**3 283**	**3 519**	**14 065**

Източник: НСИ

Фигура 25. Изселени и заселени по области в Северозападен район 2013-2021

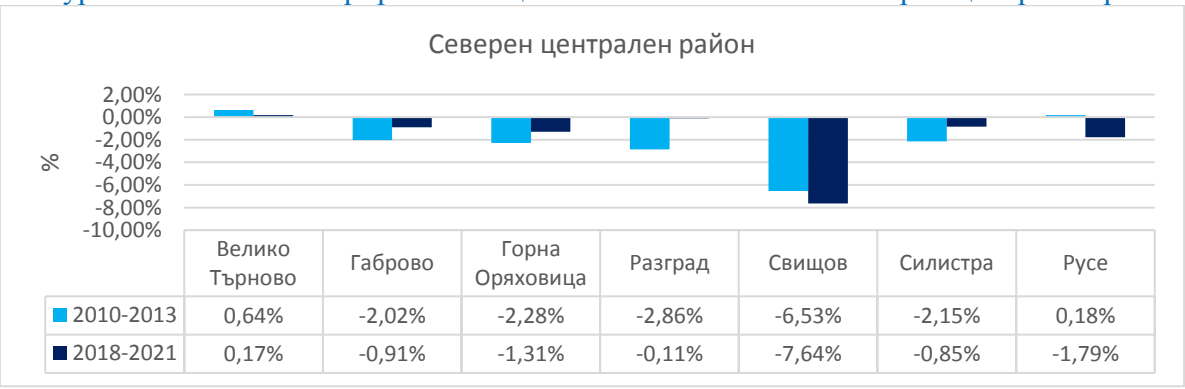

Източник: По данни на НСИ

Северен централен район

Механичният прираст при общините от ниво 3 в Северен централен район е отрицателен с изключение на община Велико Търново. Отрицателната миграция се смекчава в последните години при Габрово, Горна Оряховица, Разград и Силистра, докато при Свищов обезлюдяването се засилва. Отрицателни са миграционните тенденции и при общината от ниво 2 – Русе.

Фигура 26. Механичен прираст в общините от ниво 2 и 3 на Северен централен район

	Велико Търново	Габрово	Горна Оряховица	Разград	Свищов	Силистра	Русе
2010-2013	0,64%	-2,02%	-2,28%	-2,86%	-6,53%	-2,15%	0,18%
2018-2021	0,17%	-0,91%	-1,31%	-0,11%	-7,64%	-0,85%	-1,79%

Източник: По данни на НСИ

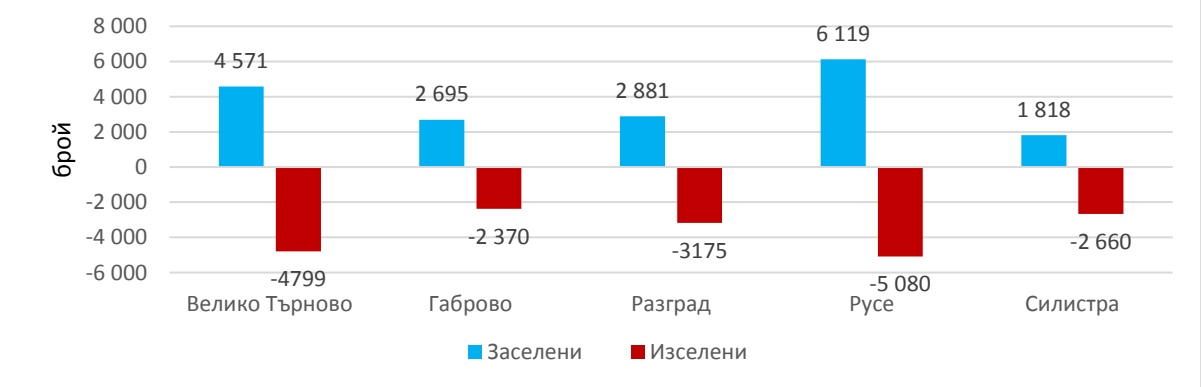
В Северен централен район в периода 2013-2021 няма ясно изразена вътрешна миграция между областите. Забелязва се слаба миграция от Силистра и Разград към Русе (виж таблицата и фигурата по-долу).

Таблица 11. Вътрешна миграция между областите в Северен централен район

2013-2021		Изселени (брой)					
Заселени (брой)		В. Търново	Габрово	Разград	Русе	Силистра	**Заселени (общо)**
	В. Търново		1 929	415	1 851	376	**4 571**
	Габрово	2 079		89	431	96	**2 695**
	Разград	376	86		1 822	597	**2 881**
	Русе	2 040	290	2 198		1 591	**6 119**
	Силистра	304	65	473	976		**1 818**
	Изселени (общо)	**4 799**	**2 370**	**3 175**	**5 080**	**2 660**	**18 084**

Източник: НСИ

Фигура 27. Изселени и заселени по области в Северен централен район 2013-2021

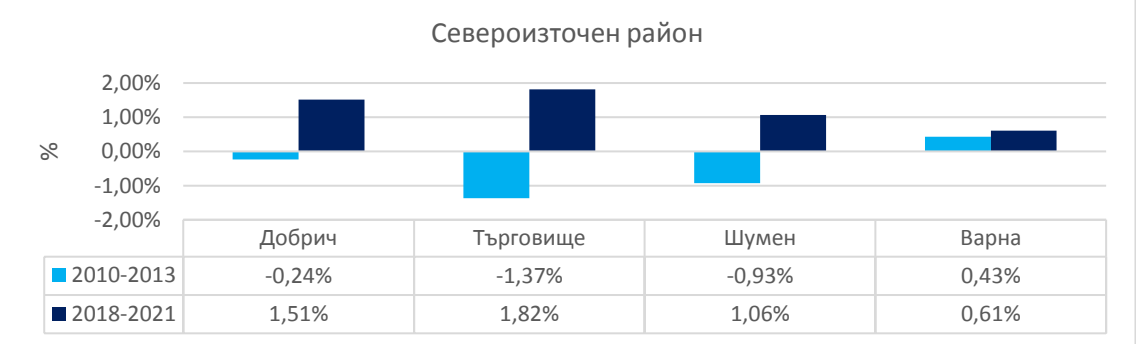

Източник: По данни на НСИ

Североизточен район

В последните години (2018-2021) механичният прираст за два от трите града на ниво 3 в Североизточен район е положителен, като е обърната тенденцията от периода 2010-2013 г. Положителни, макар и слабо изразени, са миграционните процеси и при общината от ниво 2 – Варна.

Фигура 28. Механичен прираст в общините от ниво 2 и 3 на Североизточен район

Източник: По данни на НСИ

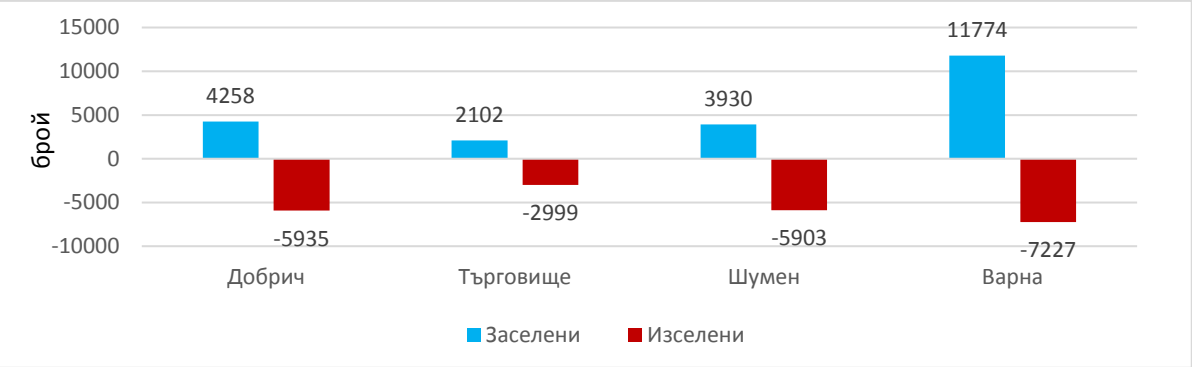
Вътрешната миграция е от областите от ниво 3 към област Варна (ниво 2) както е представено в таблицата и фигурата по-долу.

Таблица 12. Вътрешна миграция между областите в Североизточен район

2013-2021		Изселени (брой)				
		Добрич	Търговище	Шумен	Варна	**Заселени (общо)**
Заселени (брой)	Добрич		110	487	3 661	**4258**
	Търговище	98		1 027	977	**2102**
	Шумен	461	880		2 589	**3930**
	Варна	5 376	2 009	4 389		**11774**
	Изселени (общо)	**5935**	**2999**	**5903**	**7227**	**22064**

Източник: НСИ

Фигура 29. Изселени и заселени по области в Североизточен район 2013-2021

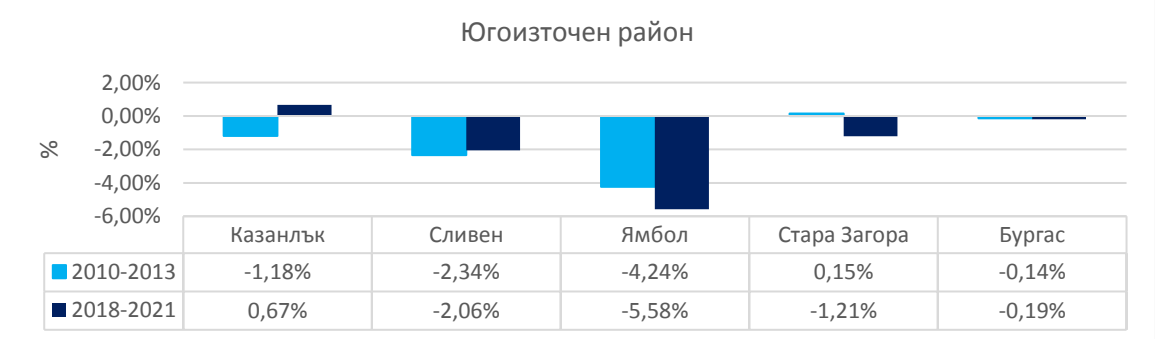

Източник: По данни на НСИ

Югоизточен район

При общините от ниво 3 в Югоизточен район механичният прираст в периода 2010-2013 е отрицателен. Тази тенденция в периода 2018-2021 е обърната при Казанлък. При Сливен обезлюдяването продължава, но с по-бавни темпове, докато при Ямбол се задълбочава. При общините от ниво 2 – Бургас и Стара Загора се отбелязват отрицателни миграционни потоци, по изразени при Стара Загора.

Фигура 30. Механичен прираст в общините от ниво 2 и 3 на Югоизточен район

Източник: По данни на НСИ

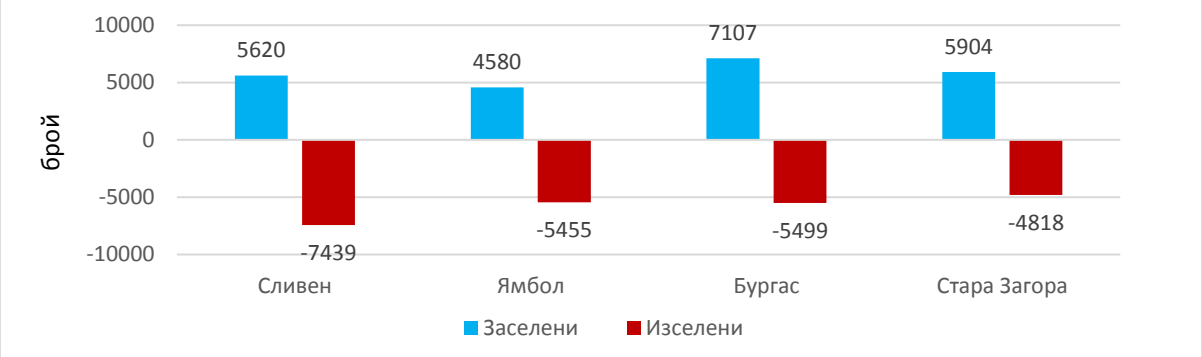
Вътрешната миграция за района е към областите на двата града от ниво 2 – Бургас и Стара Загора за сметка на Сливен и Ямбол (виж таблицата и фигурата по-долу).

Таблица 13. Вътрешна миграция между областите в Югоизточен район

2013-2020		Изселени (брой)				
Заселени (брой)		Сливен	Ямбол	Бургас	Стара Загора	**Заселени (общо)**
	Сливен		1 553	1 852	2 215	**5620**
	Ямбол	1 571		2 163	846	**4580**
	Бургас	2 644	2 706		1 757	**7107**
	Стара Загора	3 224	1 196	1 484		**5904**
	Изселени (общо)	**7439**	**5455**	**5499**	**4818**	**23211**

Източник: НСИ

Фигура 31. Изселени и заселени по области в Югоизточен район 2013-2021

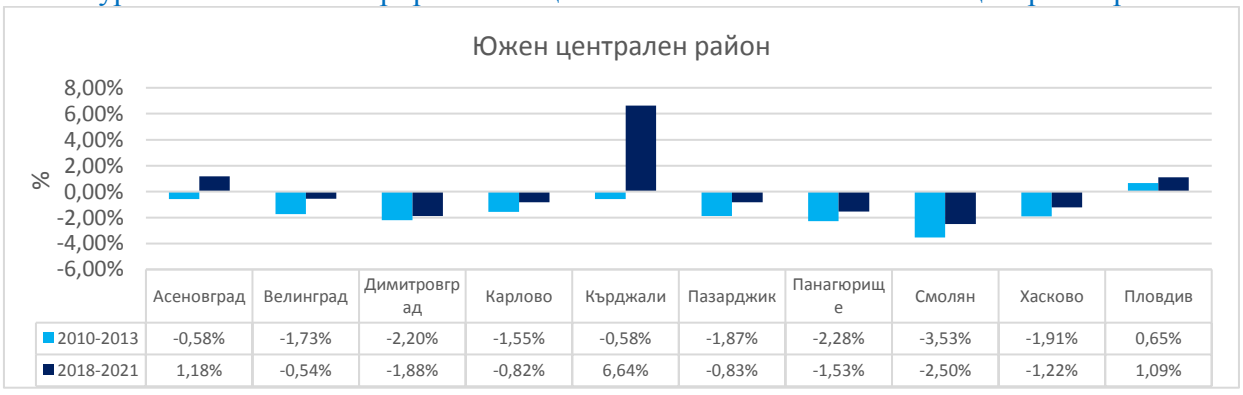

Източник: По данни на НСИ

Южен централен район

Механичният прираст в общините от ниво 3 на Южен централен район за периода 2018-2021 е отрицателен с изключение на община Кърджали и община Асеновград. Тенденциите при останалите общини са за отслабване на отрицателната миграция. При общината от ниво 2 – Пловдив, миграцията е положителна.

Фигура 32. Механичен прираст в общините от ниво 2 и 3 на Южен централен район

	Асеновград	Велинград	Димитровград	Карлово	Кърджали	Пазарджик	Панагюрище	Смолян	Хасково	Пловдив
2010-2013	-0,58%	-1,73%	-2,20%	-1,55%	-0,58%	-1,87%	-2,28%	-3,53%	-1,91%	0,65%
2018-2021	1,18%	-0,54%	-1,88%	-0,82%	6,64%	-0,83%	-1,53%	-2,50%	-1,22%	1,09%

Източник: По данни на НСИ

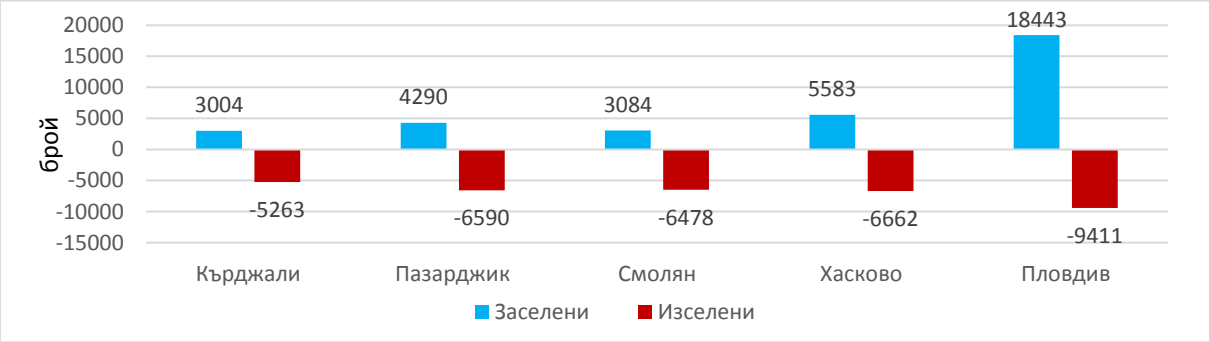
Вътрешната миграция в Южен централен район е към Пловдив основно от области Пазарджик, Смолян и Хасково, както е представено по-долу.

Таблица 14. Вътрешна миграция между областите в Южен централен район

2013-2021		Изселени (брой)					
Заселени (брой)		Кърджали	Пазарджик	Смолян	Хасково	Пловдив	**Заселени (общо)**
	Кърджали		80	452	1 499	973	**3004**
	Пазарджик	96		313	244	3 637	**4290**
	Смолян	337	252		260	2 235	**3084**
	Хасково	2 349	248	420		2 566	**5583**
	Пловдив	2 481	6 010	5 293	4 659		**18443**
	Изселени (общо)	**5263**	**6590**	**6478**	**6662**	**9411**	**34404**

Източник: НСИ

Фигура 33. Изселени и заселени по области в Южен централен район 2013-2021

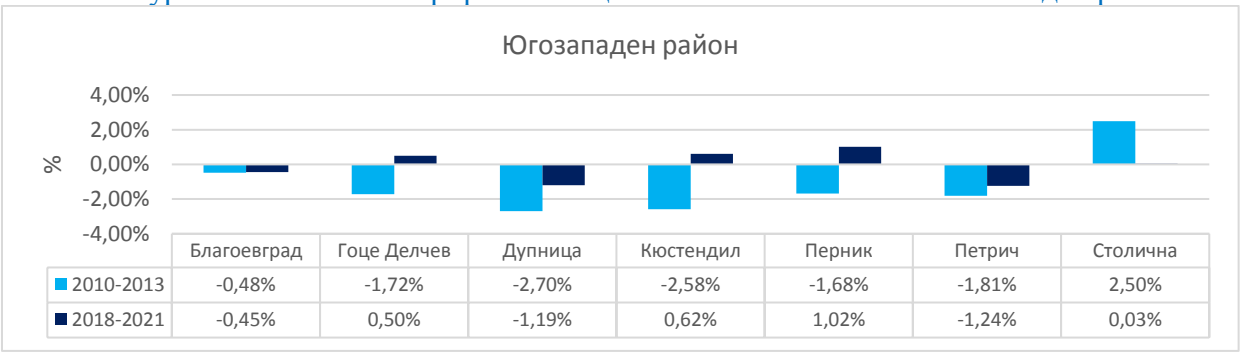

Източник: По данни на НСИ

Югозападен район

Механичният прираст за общините от ниво 3 в Югозападен район в периода 2010-2013 е отрицателен за всички общини. В периода 2018-2021 механичният прираст се запазва отрицателен при Благоевград, Дупница и Петрич, докато при Гоце Делчев, Перник и Кюстендил механичният прираст сумарно в последните четири години е положителен. При Столична община в последните 4 години миграцията е почти нулева, основно поради значителната отрицателна миграция през 2020 г.

Фигура 34. Механичен прираст в общините от ниво 1 и 3 на Югозападен район

	Благоевград	Гоце Делчев	Дупница	Кюстендил	Перник	Петрич	Столична
2010-2013	-0,48%	-1,72%	-2,70%	-2,58%	-1,68%	-1,81%	2,50%
2018-2021	-0,45%	0,50%	-1,19%	0,62%	1,02%	-1,24%	0,03%

Източник: По данни на НСИ

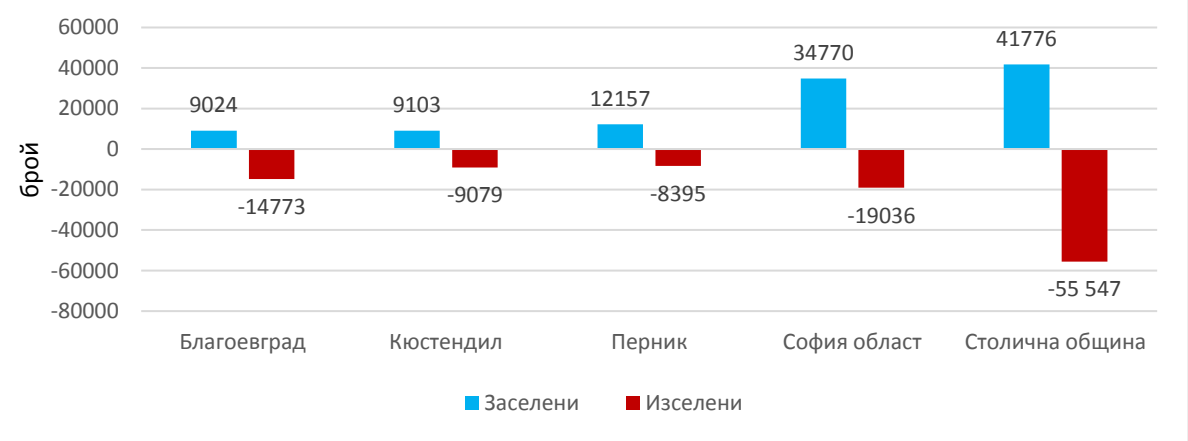
Миграцията в рамките на района е основно към София област и Столична община, но се забелязва и отлив от Столична община към София област и дори към Перник, от където основно идва и положителният баланс при Перник.

Таблица 15. Вътрешна миграция между областите в Югозападен район

2013-2021		Изселени (брой)					
Заселени (брой)		Благоевград	Кюстендил	Перник	София област	Столична	**Заселени (общо)**
	Благоевград		1 878	568	549	6 029	**9024**
	Кюстендил	1 873		941	429	5 860	**9103**
	Перник	626	728		397	10 406	**12157**
	София област	620	445	453		33 252	**34770**
	Столична община	11 654	6 028	6 433	17 661		**41776**
	Изселени (общо)	**14773**	**9079**	**8395**	**19036**	**55 547**	**106830**

Източник: НСИ

Фигура 35. Изселени и заселени по области в Югозападен район 2013-2021

Източник: По данни на НСИ

Принос на ОПРР 2014-2020 за наблюдаваните миграционни процеси

За да се оцени дали интервенциите, които се изпълняват по ОПРР 2014-2020, са оказали влияние върху миграционните процеси в българските градове (например чрез подобряване на стандарта за живот и икономическа активност) е приложен контрафактологичен анализ по метода „разлика в разликите“. Зависимата променлива, която се изследва, е механичното движение на населението. Данните за анализа са от НСИ и обхващат два периода 2010-2013 г. и 2018-2021 г. Целевата група са общини от 3-то ниво, които имат изпълнени или изпълняващи се проекти по ОПРР по ПО1 на тяхна територия, а контролната група се състои от общини, които не са реализирали проекти по ПО1 на програмата. За да има възможно най-висока степен на сравнимост между двете групи, общините от контролната група са избрани по такъв начин, че тяхното население през 2010 г. да е максимално близко до общините от целевата група. Въпреки това, трябва да се отбележи, че общините от контролната група като цяло са с по-малко население от целевата група, тъй като подкрепата по ПО1 обхваща почти всички средноголеми общини в страната.

Общините от целевата и контролната група, които са сключени в контрафактологичното проучване са представени в таблицата по-долу:

Таблица 16. Общини от целевата и контролна група, включени в контрафактологичното проучване

Целева група – 32 общини	Контролна група – 44 общини
Видин, Враца, Ловеч, Лом, Монтана, Велико Търново, Горна Оряховица, Свищов, Габрово, Разград, Силистра, Добрич, Търговище, Шумен, Сливен, Казанлък, Ямбол, Благоевград, Гоце Делчев, Петрич, Дупница, Кюстендил, Перник, Кърджали, Велинград, Пазарджик, Панагюрище, Асеновград, Карлово, Смолян, Димитровград, Хасково	Бяла Слатина, Троян, Червен бряг, Павликени, Севлиево, Дулово, Попово, Айтос, Карнобат, Несебър, Поморие, Руен, Нова Загора, Тунджа, Сандански, Ботевград, Самоков, Септември, Марица, Първомай, Раковски, Родопи, Козлодуй, Мездра, Луковит, Тетевен, Долна Митрополия, Левски, Кубрат, Аксаково, Долни чифлик, Провадия, Балчик, Омуртаг, Котел, Раднево, Чирпан, Радомир, Елин Пелин, Своге, Кирково, Пещера, Свиленград, Харманли

Изследвани са два модела за оценка на ефектите от ОПРР 2014-2020. В първия случай зависимата променлива е средната стойност на годишното механично движение за периода 2010-2013 г. (преди интервенцията) и за 2018-2021 . (след интервенцията). Вторият модел използва сумата от стойностите на механичното движение за двата посочени периода като зависима променлива. Средните стойности и съответно сумите на механичното движение преди и след интервенцията са скалирани с населението на съответната община през 2010 г. за да се намали влиянието на „размера“ на общината.

Оценените модели може да се представят като

$$y_i = c + \beta_1.Treat_i + \beta_2.Interv_i + \beta_3.(Treat_i) \times (Interv_i)$$

където

y_i – зависима променлива (скалирани средни стойности или суми на механичното движение за община i)

c – константа

Treat – бинарна променлива, която означава участие в интервенцията (1) или не (0)

Interv – бинарна променлива, която означава дали стойностите са преди интервенцията (0) или след (1)

$(Treat_i) \times (Interv_i)$ – променлива, която показва ефектът върху целевата група след участие в интервенцията

В таблиците по-долу са представени резултатите от оценката.

Таблица 17. Модел за оценка, базиран на средните стойности на механичното движение

Променлива	Коефициент	Стандартна грешка	t-статистика	Pr(>|t|)
c	-0.002	0.001	-2.152	0.033*
Treat	-0.003	0.002	-1.626	0.106

Interv	0.000	0.000	4.375	0.000***
Treat x Interv	0.000	0.000	0.534	0.594
Adj. R^2 = 0.203				
F-statistic: 13.78 (5.64e-08)				

Означения за нива на съгласие: *** за 0.001, ** за 0.01, * за 0.05 и '.' за 0.1.

Таблица 18. Модел за оценка, базиран на сумите на механичното движение

Променлива	Коефициент	Стандартна грешка	t-статистика	Pr(>|t|)
c	-0.009	0.004	-2.152	0.033*
Treat	-0.010	0.006	-1.626	0.106
Interv	0.001	0.000	4.735	0.000***
Treat x Interv	0.000	0.000	0.534	0.594
Adj. R^2 = 0.203				
F-statistic: 13.78 (5.64e-08)				

Означения за нива на съгласие: *** за 0.001, ** за 0.01, * за 0.05 и '.' за 0.1.

Коефициентите за оценените ефекти не са статистически значими т.е. **не може да се потвърди наличието на ефект** от интервенциите върху миграцията на населението между общините в страната. Направени са пресмятания и с различен състав на контролната група (по-малък брой общини и с население над 25 900 души), като оценката на ефектите остава качествено същата.

ОВ3.4. Тенденциите в развитието и растежа на градовете в страната, както и в миграционните процеси, съответстват ли на възприетите в модела „умерен полицентризъм", съгласно Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025?

Тенденциите в развитието и растежа на градовете в страната не сочат устойчиви изменения в посока постигане на модел на „умерен полицентризъм", така както е дефиниран в Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025. Все още разликите между София и останалите градове са значителни.

Столицата остава основен икономически център и притегля основните миграционни потоци в страната. Разликата за 2020 г. между Столична община и останалите общини от ниво 2 е между 2,4 и 4,4 пъти по отношение на БВП и повече от 4,5 пъти в сравнение с най-бедната община (Силистра). Инвестициите (ЧПИ и ДМА) също основно са в района на столицата и са около два пъти по-големи от следващата по инвестиции община - Бургас.

При градовете на ниво 2 не се забелязват тенденции на промяна спрямо развитието им преди 2013 г. Основни балансьори на София остават Пловдив, Бургас и Варна, докато Стара Загора, Русе и Плевен изостават, както по отношение на населението, така и по отношение на икономическите показатели. Стара Загора все още има висок БВП, но за разлика от останалите общини в последните четири години БВП на общината се свива. Благоевград, Велико Търново и Видин са с нарастващи икономически показатели, но Благоевград и Видин са с отрицателни демографски показатели. По някои показатели Видин и Плевен както и Русе изостават от градове на ниво 3 в съответните райони –

Враца и Габрово. Велико Търново има по-добри показатели от Русе в последните години като в демографско така и в икономическо отношение. Най-ниска е заетостта при общините в Северозападния район, като разликите с другите общини се задълбочават.

Положителни тенденции както по отношение на населението, така и на икономическите показатели бележи община Кърджали. Това е единствената община в страната с положителен прираст на населението в последните четири години. Положителни сигнали по отношение на населението се отбелязват при повечето от общините от ниво 3, където темповете на обезлюдяване слабо се забавят в сравнение с периода 2010-2013 г.

При общините от ниво 3 ясно изоставане в развитието си бележат Силистра; Сливен и Ямбол.

По отношение на балансиране на градовете вътре в районите за планиране в Югозападния район Столична община няма балансьор, като показателите на градовете се раздалечават. В Югоизточния район Бургас и Стара Загора нямат конкуренция в лицето на Ямбол и Сливен. Различията между общините от ниво 2 и 3 и в този район също се задълбочават. Варна, въпреки някои положителни тенденции при градовете от ниво 3 Добрич, Шумен и Търговище, за сега остава основен икономически център на Югоизточния район. По-балансирано е развитието на общините в Северен централен и Северозападния район, където някои от общините от ниво 3 (Враца и Габрово) се доближават и дори изпреварват общините от ниво 2 Плевен и Русе. Но това е не толкова поради развитието на общините от ниво 3, колкото поради по-слабите показатели на общините от ниво 2. В Северозападния район, за периода 2018-2021 механичният прираст на населението при Враца е (-1%), а при Плевен (-3%). БВП на човек при Враца за 2020 г. е 12 592 лв./човек, а при Плевен 10268 лв./човек. Растежът на БВП за периода 2017-2020 при Враца е 32%, а при Плевен 30%. Подобни са показателите в Северен централен район на Велико Търново и Габрово спрямо Русе. За периода 2018-2021 г. механичният прираст на населението при Велико Търново е нулев (слабо положителен), при Габрово е (-1%), а при Русе (-2%). БВП за 2020 г. на Велико Търново е 11492 лв./човек, на Габрово е 14651 лв./човек, а на Русе е 12592лв/човек при растеж в периода 2017-2020 г. от 24% за Велико Търново, 18% за Габрово и 12% за Русе. Положителни тенденции на балансиране могат да се очакват и в Южен централен район където, въпреки че Пловдив остава основен икономически център, са налице голям брой общини от ниво 3 (Кърджали, Пазарджик, Смолян, Асеновград), които растат приблизително със същите темпове и го балансират.

4. Препоръки за следващия програмен период

Тази точка обобщава добите практики при планирането и изпълнението на проектите и предлага подходи за преодоляване на идентифицираните затруднения и предизвикателства, включително за по-добро постигане на целите на НКПР.

ОВ4.1. Кои са примерите за добри и лоши практики при планирането и изпълнението на проекти за градско развитие?

При планирането и изпълнението на мерките за градско развитие са налице както добри практики така и възможности за подобрение. Сред добрите практики се откроява ползата от изработването на стратегически планове за подкрепа, съвместно със заинтересованите страни, предоставената възможност за инициатива отдолу-нагоре и подкрепа за междинните звена от страна на УО. Възможностите за подобрения по отношение на планирането са в посока на разширяване на подкрепата и по-голяма гъвкавост, а по отношение на изпълнението – навременно стартиране на подкрепата с ФИ, опростяване на отчитането и подобряване на сътрудничеството със заинтересованите страни.

По-долу са отбелязани основните добри практики и възможности за подобрения, посочени от бенефициентите по ПО1 на ОПРР 2014-2020 при проведени с тях интервюта, фокус групи и онлайн проучване.

Планиране

Плановият подход за подкрепа, чрез изработването на ИПГВР се отчита като удачен, въпреки някои ограничения. Този подход е дал възможност за структуриране на целите и определяне най-подходящите мерки за постигането им, включително осигуряване на финансиране от различни източници. Налице са синергични ефекти от комбиниране на подкрепата по ОПРР 2014-2020 с други източници на финансиране. Добра допълняемост се отбелязва с меки мерки от ОПРЧР при проектите за социални жилища и социална инфраструктура.

Консултациите със заинтересовани страни и обществеността са били много полезни за създаване на практики за съвместна работа и съгласуване на управленски решения. Особено полезни се отчитат консултациите преди планирането и осъществяването на мерките, свързани със социалната инфраструктура и социални жилища. Тези консултации са спомогнали за прецизиране на проектите, тяхното местоположение и обхват и за предотвратяване и разрешаване на потенциални конфликти. В резултат на тези консултации, някои от проектите не са били осъществени, тъй като не са били приети от обществеността и засегнатите страни.

В някои общини гражданите все още са много пасивни и не вземат активно участие в обсъждането и планирането на мерките. Инициативата идва основно от общините. Трудно се осъществяват партньорства, особено с бизнеса. Това е била и една от основните причини за трудностите при инвестиции в зони с потенциал за икономическо развитие. Трудностите в голяма степен произтичат от липсата на подходящо законодателство, което да регламентира такива партньорства, различни от концесията. В тази връзка беше посочена и необходимостта от осъществяване на информационни дейности от страна на междинните звена, за да информират обществеността и насърчават инициативността на местните заинтересовани страни. Като добра практика по отношение на информационните дейности при община Търговище може да се посочи участието в състава на междинното звено на представител от Областния информационен център.

Предоставената подкрепа е била ограничена до градските части и зоните за въздействие, което при някои общини е ограничило възможностите им за действие, тъй като са съществували и приоритетни нужди, свързани с развитието на територията като цяло, включително съседни общини и връзки с тях. В някои случаи определените зони за въздействие са препятствали изпълнението на приоритетни мерки в други части на градовете (особено при подкрепата с ФИ) или са създали условия за неравнопоставеност (например благоустрояване на градски части и обновяване на училища само в някои квартали).

Планираните сравнително дълги периоди на изпълнение на проектите дават възможност за реакция и осигуряват по-спокойно изпълнение, предвид спецификата на проектите. Обученията, насоките и подкрепата, оказана на междинните звена, бяха посочени като съществени за осъществяване на работата на звената, в това число предоставената възможност за наемане на външни изпълнители за оценка на проектни предложения. Няколко общини отбелязаха, че техническата помощ с подкрепа на ОПРР 2007-2013 за подготовка на проекти, които да бъдат финансирани по ОПРР 2014-2020, е била особено важна за тях, тъй като имат ограничени финансови и човешки ресурси.

Като възможност за подобрение се отбелязва липсата на достатъчно гъвкавост за промени в дизайна на проектите при възникване на необходимост. Например разликата в промените в цените на материалите и услугите се поемат от общините. Това налага промяната на видове работи, за да се влезе в определените ценови диапазони и бюджети и оказва въздействие върху качеството на проектите. Ниският бюджет на операциите, в някои случаи е довел до липса на кандидати за изпълнение. По-голяма гъвкавост се очаква и по отношение на възможностите за промяна на индикаторите. В някои случаи са били предпочетени проекти, които не са по-необходими, но ще доведат до постигане на предварително заложените индикатори.

Множеството промени в насоките за кандидатстване по процедурата за предоставяне на БФП са създали затруднения при някои общини, въпреки че като цяло промените се отчитат като положителни (например по отношение на отпадане на процентните ограничения при разпределението на подкрепата и създадените по-големи възможности за инвестиции).

Изпълнение:

Отбелязва се закъснялото стартиране на предоставянето на подкрепа с ФИ, както и значителната административна тежест при използването им. По отношение на времевото изпълнение повторната проверка от страна на УО на оценките на проектните предложения от междинните звена са довели до забавяне при сключването на договорите (между 6 и 12 месеца). В тази връзка трябва да се търси баланс между делегирането на права и отговорности на междинните звена и подкрепата и контролът, който упражнява УО така, че са се осигури ефикасна работа. Подходящ подход би бил осигуряване на консултации за звената при необходимост и контрол и проверка на базата на анализ на риска.

Съществуват възможности за опростяване на отчитането. Получават се затруднения поради разлики в указанията, предоставяни от различни служители на УО. Общините биха приветствали наличието на определени служители от ОПРР 2014-2020, които да консултират и подпомагат работата на екипите за изпълнение на проекти. Изисквания за съхранение на документи на хартия се считат за остарели и непрактични, както и

сканирането и изпращането на документи с гриф „вярно с оригинала“. Според общините съществуват възможности за опростяване на изискваната документация по проектите, по отношение на по-незначителни дейности като публичност и организация и управление.

Наложени са множество финансови корекции при търгуване на проектите, някои от които общините считат за неоснователни и оспорват в съда. В един случай беше отбелязана невъзможност да се възрази срещу констатации, направени при проверка на място. Като цяло, за общините е неясно определянето на размера на финансовите корекции при различните типове нарушения. Според проучване на НСОРБ[29], към март 2018 г. сигналите за нередности по ОПРР 2014-2020 са половината, от всички сигнали за нередности, подадени по програмите, финансирани с подкрепата от ЕС, а наложените финансови корекции по ОПРР 2014-2020 към края на 2020 г. възлизат на близо 105 милиона лв.[30]. При някои общини това има осезаемо негативно въздействие върху бюджета.

Общините отбелязват трудности при координираното изпълнение на инвестиции, които се изпълняват от различни от общината бенефициенти – например инвестиции във ВИК и в подземна инфраструктура (комуникационна, електропреносна). Отчита се нуждата от по-добра координация при подмяната на подземната инфраструктура паралелно с рехабилитацията на улиците.

ОВ4.2. Препоръки за следващия програмен период, вкл. и за дизайн на подкрепата за интегрирано градско и териториално развитие в новата оперативна програма за периода 2021-2027 г.

Националната концепция за пространствено развитие цели балансиране на София от градове балансьори от ниво 2, както и развитие на градовете от ниво 3. Концепцията обръща специално внимание на Велико Търново и Благоевград, за които препоръчва целенасочената регионална политика, която да съдейства за развитието им с оглед на тяхното стратегическо местоположение в националната територия, като балансиращи развитието регионални центрове. При актуализацията на концепцията от 2019 г. към тези две общини е добавена и община Видин. За да се постигне балансирано развитие на територията е препоръчително подкрепата, която ще предоставя програмата да бъде доколкото е възможно по-целенасочена и съобразена с нуждите на съответните общини-бенефициенти като се обърне внимание на следното:

- Пропорционалното разпределение на средствата между подкрепените общини на базата на определени показатели не осигурява концентрация на ресурс за постигане на конкретни цели. В тази връзка по-голяма подкрепа трябва да получат по-изоставащите общини, които имат и сравнително по-малки възможности да привличат финансиране от други източници, както и общините, за които са поставени специфични стратегически цели. По-целенасочена би трябвало да е подкрепата и за Северозападния район за планиране, тъй като той като цяло изостава от останалите райони.

[29] https://www.namrb.org/uploads/tinymceup/files/Novini2/2018/Finansovi_korekcii.pdf
[30] Информация предоставена на заседание на КН на 14 януари 2021 г.

- Подкрепата за икономически по-силните общини (особено София) трябва да бъде изместена към подкрепа с по-малък дял на БФП и по-голямо използване на ФИ.
- Подкрепата, която се предоставя, съобразно целите на политиките за новия програмен период трябва да бъде насочена към нуждите на агломерации от общини, а не само към градските части. В тази връзка особено важна е ролята на големите общини, като водещи общини, които ще подпомогнат реализирането на мерките с капацитета, с който разполагат. Инициативността на големите общини за разработване и осъществяване на проекти за цялостно развитие на териториите е необходимо да бъде насърчавана, включително чрез по-голям процент на БФП за такъв тип инвестиции.
- Съществуват съществени различия между общините и въпреки че ПРР трябва да постави рамки на инвестициите, доколкото е възможно и на база на научените уроци от този програмен период, е препоръчително да бъде гъвкава, като по този начин способства инвестирането в приоритетни за общините проекти. Това се отнася особено до инвестициите чрез ФИ, където се препоръчва подкрепата да е допустима в широки граници, стига да способства развитието на териториите.
- Основен двигател за развитието на общините и териториите са населението и възможностите за икономическа активност и достъп до здравеопазване и образование. Поради това ПРР би трябвало приоритетно да насърчава и подпомага този род инвестиционни проекти. Инвестициите в градска среда допринасят за подобряване на средата, но не би трябвало да бъдат във фокуса на подкрепа. Проведеното проучване сред общините показва, че общините осъзнават необходимостта от инвестиции в развитие на икономиката, но все още трудно реализират такива. В тази връзка може да се обмисли специфична подкрепа, включително за подпомагане създаването на партньорства както и по-лесен достъп до комбинирани инвестиции от няколко програми.

Заключения и препоръки

Заключения

По отношение на дизайна на подкрепа

Подкрепата за общините в рамките на ПО1 на ОПРР 2014-2020 въвежда няколко положителни промени спрямо предходната програма, които са добре приети и се приветстват от общините. Децентрализацията на подкрепата и прехвърляне на повече отговорности на общините чрез изработването на ИПГВР и създаването на МЗ е дало възможност за стратегически поглед към нуждите на общините и комбинирането на подкрепа от различни източници. Изискването за консултиране на плановете със заинтересовани страни също дало възможност за по-добро определяне на нуждите.

Поставените рамки и изисквания на подкрепата към всички общини (максимални и минимални процентни прагове на БФП спрямо общия размер на БФП, инвестиции в зоните за въздействие, проектна готовност) при някои общини са ограничили възможностите за избор и приоритизиране на проекти. По този начин част от определените като приоритетни от гражданите проекти в съответната община не са намерили място в Инвестиционните програми. Чрез промяна в насоките за кандидатстване голяма част от ограниченията са смекчени и отпаднали на по-късен етап.

В тази връзка и поради съществуващите различия между общините, е препоръчително доколкото е възможно, подкрепата да бъде гъвкава, като се даде възможност за максимално отразяване на спецификите на местно ниво. Особено подкрепата чрез ФИ е препоръчително да бъде в по-широки граници от подкрепата с БФП, като по този начин задоволи нужди, които не е възможно да бъдат адресирани с БФП. През новия програмен период се предвижда възможност за разширяване на подкрепата извън градските части към територите от значение за местните общности, включително съвместни инвестиции на няколко общини и населени места, което се очаква по-добре да отговори на нуждите. Тъй като при предоставянето на подкрепа в новия програмен период се поставя акцент върху въвличането на заинтересованите страни и изпълнението на мерки в партньорство е препоръчително да се предвидят информационни дейности, за да информиране на обществеността за насърчаване на инициативността на местните заинтересовани страни.

Подкрепата е предоставена на база на критерии, свързани с категоризацията на градовете, брой население и капацитет за усвояемост. Не е прилагана целенасочена подкрепа в зависимост от специфични цели за развитие на общини и райони – например подкрепата за общините от Северозападна България (най-слабо развития район) не са различава от подкрепата за останалите общини. В тази връзка е препоръчително да се обмисли по-целенасочено предоставяне на подкрепа на база на нужди и цели. По-голяма подкрепа трябва да получат по-изоставащите общини, които имат и сравнително па-малки възможности да привличат финансиране от други източници, както и общините, за които са поставени специфични стратегически цели. По-целенасочена би трябвало да е подкрепата и за Северозападния район за планиране, ако

целта е той да настига останалите райони. Подкрепата за икономически по-силните общини (особено София) трябва да бъде изместена към подкрепа с по-малък дял на БФИ и по-голямо използване на ФИ.

Подкрепата по ПРР 2021-2027 е препоръчително да се фокусира върху инвестиции в икономическа активност и достъп до здравеопазване и образование като основни приоритети на общините и основен двигател за развитието им. Тъй като общините като цяло изпитват затруднения да инвестират в проекти за развитие на икономиката, може да се обмисли специфична подкрепа, включително подпомагане създаването на партньорства и комбинирани инвестиции от няколко програми.

По отношение на изпълнението

Изпълнението, като цяло, не е срещнало съществени трудности. Основните затруднения са произтекли от:

- Липсата на досегашен опит за формиране на МЗ и изпълнение на подкрепата чрез междинни звена както и поделянето на отговорностите в това отношение между УО и МЗ. Повторната проверка от страна на УО на оценките на проектните предложения от междинните звена са гарантирали липсата на пропуски, но са довели до забавяне при сключването на договорите (в между 6 и 12 месеца).
- Закъснялото стартиране на предоставянето на подкрепа с ФИ, както и значителната административна тежест при използването им ограничават ползата от тях.
- Съществуват възможности за опростяване на отчитането и начина на съхранение на документи и предоставянето им на заинтересованите страни.
- Наложени са голям брой финансови корекции при търгуване на проектите, някои от които общините считат за неоснователни и оспорват в съда.
- Отчита се нуждата от по-добра координация с други заинтересовани страни, като например за осигуряване подмяната на подземната инфраструктура паралелно с рехабилитацията на улиците.

По отношение на ефективност на инвестициите по ПО1 на ОПРР 2014-2020 г.

Към януари 2023 г. основните видими резултати от подкрепата по ОПРР 2014-2020 за реализирането на мерките от ИПГВР са в градската среда и образователната инфраструктура. Всяка от 39те избираеми общини е инвестирала в тези две области и са налице най-много приключили проекти (52 за градска среда и 36 за образователна инфраструктура). Добри резултати се отчитат и при подобряване на енергийната ефективност, където принос имат и някои от проектите за образователна инфраструктура, където са изпълнени такива мерки като част от обновяване на училища и детски градини .

Приключени са 14 проекта за изграждане на социална инфраструктура и 9 проекта за социални жилища, като основните резултати все още се очакват от проектите, които са в изпълнение.

Резултати все още се окачват и от подкрепата за културна инфраструктура, която е комбинирана - БФП и ФИ. Приключените проекти са само 4 поради по-късното структуриране на ФИ.

Инвестициите в зони за икономическо развитие са подкрепени предимно с ФИ. Не се очаква подкрепата по ОПРР 2014-2020 да има съществен принос в зоните за икономическо развитие, тъй като проектите в тези зони, подкрепени с БФП са само 5.

Проектите за градски транспорт са основно в по-големите градове. Там резултати са на лице при общини Варна, Враца, Габрово, Дупница, Казанлък, Плевен, Русе, Сливен и Стара Загора.

Около 56% от общините са изпълнили повече от 4 вида мерки (от общо 9 възможни), като по този начин целят постигането на комплексно въздействие. Най-често са съчетавани мерки за подобряване на градската среда с мерки за енергийна ефективност и инвестиции в културна и образователна инфраструктура. В някои случаи са търсени синергични ефекти между инвестициите в зоните и подобряване на достъпността чрез развитие на градския транспорт. Отчитат се синергични ефекти с предходни инвестиции и с подкрепа от други източници (национален и общински бюджет, други програми на ЕС и подкрепата по механизма на ЕИП и Норвежкия финансови механизъм).

Като основни пречки пред постигане на целите на ИПГВР и планираните синергични ефекти, общините посочват недостатъчно финансиране и невъзможност за осигуряване на собствено и допълнително финансиране; заложени твърде амбициозни цели; липса на интерес от страна на икономическите субекти и опит в реализиране на проекти на базата на публично-частно партньорство; липса на подходящи терени/сгради за реализация на инвестициите; липса на обществена подкрепа и промени в периода от идентифициране на проектите до тяхното изпълнение, което води до промени в средата и необходимост от преоценка на проектите.

По отношение на въздействието

Според общините-бенефициенти, основните ефекти от проектите се очакват по отношение на подобряване на енергийната ефективност, подобряване условията за образование и социалното включване. Много по-малки са очакванията, че проектите ще имат осезаемо въздействие върху икономическата активност, трудовата заетост или миграцията.

При повечето от подкрепените общини, ОПРР 2014-2020 има осезаемо въздействие в зоните с публични функции, а при някои и в зоните с преобладаващ социален характер. Поради малкия брой интервенции, подкрепени по ОПРР 2014-2020 в зоните с потенциал за икономическо развитие, не може да се очаква, че програмата ще окаже съществено въздействие в тези зони. Съществен принос по отношение на икономическото развитие имат проектите, подкрепени с финансови инструменти.

Индикаторите по програмата сочат напредък при модернизиране на образователната и социална инфраструктура, подобряване на енергийната ефективност в публични и обществени сгради. Изпълнените мерки, обаче, нямат съществен принос по отношение на намаляване на енергийното потребление, намаляване на замърсяването на въздуха и подобряване на икономическата активност, тъй като техният дял е незначителен и не

оказва съществено влияние върху тези ключови показатели, измервани за цялата страна.

Демографските показатели на подкрепените по ОПРР 2014-2020 общини не дават ясни индикации за сближаване и балансиране на териториалното развитие.

Положителна тенденция е, че въпреки че демографските характеристики за всички разглеждани общини от ниво 3, с изключение на Кърджали, продължават да са отрицателни, в сравнение с периода 2010-2013 г., за повечето общини темповете на обезлюдяване се забавят. Изключение са Перник, и Ямбол, като особено тревожни са високите и нарастващи темпове на обезлюдяване на Ямбол.

Показателите за икономическо развитие и заетост сочат, че различията между района на столицата и другите райони в страната се задълбочават. Икономиката на Столична община продължава да расте с темпове, които са по-големи от останалите области. Същите тенденции се забелязват по отношение на чуждестранните преки инвестиции и инвестиции в дълготрайни материални активи. За някои тенденции на балансиране по отношение на икономическата активност може да се говори между определени общини от ниво 2 и ниво 3 вътре в регионите, но не и по отношение на София. Заетостта отново е най-висока района на София и осезаемо по-ниска в Северозападния район. Негативните тенденции за този район се задълбочават.

Препоръки

Препоръките са представени в таблицата по-долу, заедно с кратка обосновка.

№	Извод	Препоръка	Подход за отразяване
1	Начинът на предоставяне на подкрепа за общините не осигурява фокусиране върху проблемни общини и райони. Подкрепата е по-скоро хоризонтална за всички целеви общини. Това не води до постигане на целите за балансирано развитие на регионите.	За следващия програмен период да се обмисли предоставяне на диференцирана, по-целенасочена подкрепа към общините. По-голяма подкрепа трябва да получат по-изоставащите общини, които имат и сравнително по-малки възможности да привличат финансиране от други източници, както и общините, за които са поставени специфични стратегически цели. По-целенасочена би трябвало да е подкрепата и за Северозападния район за планиране тъй като той е най-изостанал. Подкрепата за икономически по-силните общини (особено София) трябва да бъде изместена към подкрепа с по-малък дял на БФП и по-голямо използване на ФИ.	При програмиране на процедурите за подкрепа в ПРР 2021-2027 да се обмисли предоставянето на диференцирана подкрепа за общините и районите на база на поставените цели.
2	Основен ефект върху развитието на общините има подкрепата, която създава възможност за икономическо развитие и привлича или задържа човешки ресурси. В тази връзка основен фокус на подкрепа би трябвало да бъде в зоните за икономическо развитие, образователна и здравна инфраструктура. Общините изпитват затруднения да идентифицират и изпълняват проекти за развитие на инфраструктура, подпомагаща икономическото развитие.	Препоръчва се ПРР да фокусира ресурс в областта на инфраструктурни мерки за насърчаване на икономическото развитие, образователна и здравна инфраструктура. Препоръчва се да се анализират възможности и приложат механизми за подпомагане на местните общности за идентифициране на проекти за насърчаване на икономическото развитие.	При разработване на процедурите за предоставяне на подкрепа да се предвидят механизми, които да насърчават инвестициите в икономическо развитие, образователна и здравна инфраструктура. УО да обмисли предоставянето на подкрепа за подпомагане идентифицирането и разработването на проекти и създаване на партньорство за инвестиции в инфраструктурни мерки за развитие на икономиката на общините и регионите.

3	Общините имат различни нужди и понякога строгите рамки и изисквания за предоставяне на подкрепа създават затруднения или водят до осъществяване на по-малко приоритетни проекти, които отговарят на изискванията за сметка на по-приоритетни проекти, които не се вписват в зададената рамка.	Препоръчително в рамките на ПРР, доколкото е възможно, подкрепата да бъде гъвкава, като се даде възможност за максимално отразяване на спецификите на местно ниво. Особено подкрепата чрез ФИ е препоръчително да бъде в по-широки граници от подкрепата с БФП, като по този начин задоволи нужди, които не е възможно да бъдат адресирани с БФП.	При изготвяне на насоките за кандидатстване по процедурите за следващия програмен период е препоръчително да се поставят по-широки граници на изискванията, така че да не се ограничават възможностите на местните общности да предложат за подкрепа значими за тях проекти. ФИ като цяло би трябвало да допълват БФП като предоставят възможности за финансиране на икономически жизнеспособни инвестиции, допринасящи към целите, но с по-широк обхват на подкрепа от този за БФП.
4	ПРР 2021-2027 предвижда значимо участие на заинтересовани страни на регионално и общинско ниво в планирането и програмирането на мерките с цел по-пълно да се отговори на нуждите, включително чрез прилагате на ИТИ. В същото време, за да се гарантира изпълнението на националните приоритети се предвижда подходът „отдолу-нагоре“ да се осъществява в координация с подхода „отгоре-надолу“, при който се изисква съответствие на всички подпомагани интервенции с целите на секторните политики.	Препоръчва се при предоставяне на подкрепа по ПРР УО да задава рамката, която да осигурява съответствие на националните секторни политики, като остави достатъчно свобода на регионите и общините да предложат и реализират приоритетните за тях мерки. Препоръчва се УО да ПРР 2021-2027 да засили координацията с териториалните органи, които ще участват в процеса на подбор на операции – общинските администрации на 10-те градски общини, които ще бъдат подкрепяни по Приоритет 1 „Интегрирано градско развитие“ и Регионалните съвети за развитие по отношение на Приоритет 2.	При предоставяне на подкрепа УО да съгласува мерките с ресорните министерства и с потенциалните бенефициенти, така че да се осигури принос към постигане на националните приоритети и подкрепа за важни за регионите и общините инвестиции на местно ниво. УО на ПРР да работи в тясно сътрудничество с Регионалните съвети за развитие и с 10те общини, които ще бъдат подкрепени по Приоритет 1.

5	При изпълнението на мерките за развитие на градовете и регионите по ПРР освен общините все по-голяма роля ще имат и други заинтересовани страни – представители на бизнеса, неправителствени и граждански организации.	За насърчаване участието на местните общности е препоръчително да се популяризира подкрепата и възможностите, които ще бъдат предоставени от ПРР 2021-2027 за инвестиции в общините и регионите.	УО на ПРР да планира в обхвата на мерките за техническа помощ подкрепа за осъществяване на информационни кампании и събития за местните общности.

Приложения

Приложение 1. Списък на използваната информация

1. Регламент (ЕС) № 1301/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно Европейския фонд за регионално развитие и специални разпоредби по отношение на целта „Инвестиции за растеж и работни места

2. Закон за регионалното развитие

3. Национална концепция за Пространствено развитие за периода 2013-2025 г. и промени в нея от 2019 г.

4. ОПРР 2014-2020 и промени в програмата

5. Годишни доклади за изпълнение на програмата

6. Методическите насоки за разработване и прилагане на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие, изменение от май 2015 г. (Утвърдени от Министъра на регионалното развитие и благоустройство на 19.05.2015 г.)

7. Насоки за кандидатстване по BG16RFOP001-1.001-039 „Изпълнение на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие 2014-2020“ и изменения

8. ИПГВР на общините бенефициенти на подкрепата по ПО1 на ОПРР

9. Доклади за изпълнение на ИПГВР на общините

10. Инвестиционни програми на общините-бенефициенти

11. Инструкция за определяне на структурата и състава на Междинните звена и нейните изменения

12. Процедури за предоставяне на БФП

13. ТАБЛИЦА 1 към Насоки за кандидатстване по процедура BG16RFOP001-1.001-039 *"Изпълнение на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие"*, с актуална информация за размера на неусвоения ресурс от конкретните бенефициенти

14. Протоколи от заседания на комитетите за наблюдение

15. Данни от ИСУН -данни за финансовото изпълнение и индикатори, данни за подкрепените проекти

16. Данни от ФМФИБ за предоставена подкрепа с ФИ

17. Статистически данни от НСИ

18. Проучване на НСОРБ на сигнали за нередности и наложени финансови корекции по общински проекти, март-април 2018 г.

19. Информация от интернет страницата на ОПРР и на общините -бенефициенти.

Приложение 2. Промени в ОПРР 2014-2020, които касаят изпълнението на ПО1

Първо изменение - Решение на ЕК № C(2015) 6759 от 30.09.2015 г.
Междинната стойност на финансовия индикатор (сертифицирани средства), който трябва да бъде постигнат до края на 2018 г. е намалено от 242 467 439 евро. на 173 352 614 евро. Промяната е породена от Решение на Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз (СКУСЕС) от 05.05.2015 г. относно намаляване на междинните стойности на индикаторите от рамката за изпълнение към 2018 г. на ОПРР със 125 000 000 евро ЕФРР и увеличаване със същата стойност на междинните стойности от рамката за изпълнение към 2018 г. на ОП „Иновации и конкурентоспособност" (ОПИК).
Второ и трето изменение – Заседания на КН на ОПРР от 12.05.2016 и 20.12.2017 г.
В ревизираната програма е включен голям проект по смисъла на чл. 100 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Столична община в рамките на инвестиционен приоритет 4е „Насърчаване на стратегии за нисковъглеродно развитие във всички видове територии, по специално в градските райони, включително насърчаване на устойчива мултимодална градска мобилност и мерки за приспособяване, свързани със смекчаването на изменението на климата" по Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие". Ревизиран е списъкът с големи проекти към програмата.
Четвърто изменение - Решение на ЕК № C(2018) 8388 от 5.12.2018 г.
Преразпределяне на 209 941 514,49 лв. от тематична цел 4 „Подкрепа за преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори" към тематична цел 10 „Инвестиции в образование, обучение и в професионална квалификация за умения и учене през целия живот". В следствие на това крайната цел за 2023 г. на индикатора CO32 „*Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради* – kWh/y" е намалена на 26 503 006 kWh/y, а по инвестиционен приоритет „Образователна инфраструктура" новата целева стойност е 57 179 341 kWh/y. Крайната целева стойност за 2023 г. на индикатор *„Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование – лица"* е увеличена на 97 406 лица. Намаляване на етапната и на крайната цел на индикатора *„Население, ползващо подобрените социални услуги"* по ПО1 както следва: етапна цел за 2018 г. – 5 410 лица; крайна цел за 2023 г. – 35 660 лица. Намаляване на етапната и на крайната цел на индикатора *„Рехабилитирани жилища в градските райони"* по ПО1 както следва: етапна цел за 2018 г. от 65 на 52 жилища; крайна цел от 560 на 448 жилища.
Пето изменение - Решение на ЕК C(2020) 2255 от 15/04/2020 г.
Прехвърляне на средства от резерва на изпълнение на ПО1 към други приоритетни оси както следва: • От област на интервенция 013. Обновяване на обществената инфраструктура с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки - 2 172 990 евро ЕФРР част към ПО2. • От област на интервенция 014. Обновяване на наличния жилищен фонд с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки - 8 691 962 евро ЕФРР част към ПО2.

- От област на интервенция 055. Друга социална инфраструктура, която допринася за регионалното и местното развитие - 8 691 958 евро ЕФРР част към ПО4 и 14 812 415 евро ЕФРР част към ПО7
- От област на интервенция 089. Рехабилитация на индустриални площи и замърсени земи - 10 000 000 евро ЕФРР част към ПО7.

Съразмерно на прехвърлените средства са намалени целевите стойности на следните индикатори по ПО1:

- Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради - kWh/година: от 21 202 404 на 17 636 242
- Население, ползващо подобрени социални услуги: от 44 576 на 13 843
- ЕЕ: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове - тонове CO2 еквивалент: от 22 566 на 12 623
- Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление: от 10 585 на 1 979
- Обща площ на рехабилитираната земя – хектари: от 172 на 23
- Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони – кв.м. (ИП Градска среда): от 27 274 на 21 819

Направени са промени и в целевите стойности на следните индикатори:

- Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование–лица: от 97 406 на 118 794
- Представители от маргинализираните групи, включително роми, ползващи модернизираната образователна инфраструктура–лица: от 2 943 на 10 607
- Обща дължина на нови или подобрени линии на обществения транспорт - км: от 30,47 на 437
- Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони–кв.м. – от 3 184 724 на 4 045 455
- Представители от маргинализирани групи, включително роми, които се ползват от модернизирана социална инфраструктура–лица: от 1 353 на 2 523
- Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове–тонове CO2 екв.: от 13 927,73 на 2 972,87
- Рехабилитирани жилища в градските райони–жилища: от 560 на 632

Направена е промяна в териториалния обхват на инвестиционния приоритет Градска среда по еква 1 в случаите на финансиране изцяло с ФИ както следва:

- При група дейности „Градска среда“ – се разширява обхвата на финансиране от зоните за въздействие на територията на целия град-административен общински център в рамките на строителните му граници;
- При група дейности „Зони с потенциал за икономическо развитие“ се разширява обхвата от зоните на въздействие за цялата територия на общината.

Приложение 3. Таблици с данни за изпълнението на ПО1 на ОПРР 2014-2020 г.

Таблица 19. Договорени и приключили проекти на общини по ПО1 към 31.01.2023г.

Инвестиционен приоритет		Договори (БФП)			Приключили договори (БФП)		Брой договори (ФИ)
		бр.	Обща стойност* (лв.)	%	бр.	Обща стойност* (лв.)	
4c	енергийната ефективност в жилищния сектор и студентски общежития	27	57 146 809,86	4%	17	34 250 873,06	2
	енергийната ефективност в публична инфраструктура	28	38 745 271,53	3%	23	28 643 678,79	-
4e	екологичен и устойчив градски транспорт	15	267 870 566,16	20%	8	105 080 328,94	6
6e	градска среда	62	382 500 908,07	29%	47	283 742 884,21	19
	икономическо развитие	5	31 240 393,44	2%	4	19 354 280,94	29
9a	социални жилища	24	52 590 751,44	4%	9	24 514 712,96	-
	социална инфраструктура	19	21 480 688,68	2%	14	13 022 151,13	-
	културна инфраструктура	37	125 514 662,09	9%	3	8 208 113,30	41**
	спортна инфраструктура	0	-	0%	0	0	7
10a	образователна инфраструктура	43	355 007 765,46	27%	36	257 583 080,91	-
КОВИД-19*		*Оборотен кредит за справяне с последствията от КОВИД-19 за финансиране на оперативната дейност на общинската администрация/ общински предприятия*					**1**
Общо		**260**	**1 332 097 817,73**	**100%**	**161**	**774 400 104,24**	**105**

Източник: ИСУН 2020; ФМФИБ; * БФП и собствен принос; ** 34 с комбинирана подкрепа (БФП и ФИ) и 7 изцяло с ФИ.

Таблица 20. Географско покритие на проектите по ПО1 на ОПРР към 31.01.2023г.

Инвестиционен приоритет		Финансирани общини		Общини с приключили проекти	
		бр.	%*	бр.	%**
4c	енергийната ефективност в жилищния сектор и студентски общежития	22 (21 БФП и 1 ФИ)	56%	13	59%

	енергийната ефективност в публичната инфраструктура	18 БФП	46%	15	83%
4е	екологичен и устойчив градски транспорт	26 (14 БФП и 22 ФИ)	67%	22	84%
6е	градска среда	39 (39 БФП и 10 ФИ)	100%	38	97%
	икономическо развитие	16 (5 БФП и 14 ФИ)	41%	11	69%
9а	социални жилища	24	62%	9	38%
	социална инфраструктура	16	44%	14	88%
	културна инфраструктура	28 (2 БФП 23 комбинирана подкрепа и 3ФИ)	72%	3	10%
	спортна инфраструктура	7 (ФИ)	18%	2	29%
10а	образователна инфраструктура	39	100%	35	85%

Източник: ИСУН 2020 * процент от общия брой допустими общини (39) ** процент от общините, които имат финансирани проекти

Таблица 21. Данни за постигнатите стойности на индикаторите към 31.01.2023г. по ИП 4с енергийна ефективност в обществени и жилищни сгради

Вид индикатор	Индикатор	Базова стойност	Постигната стойност	Целева стойност 2023
СЦ (1) Повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор				
Резултат	111. Крайно енергийно потребление от домакинства (1000 т.н.е.)	2 257,00 (2013)	2 382,20 (2020)	2 248
Изпълнение	CO31. Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление (брой)	-	2 478 3 658*	1 979
СЦ (2) Повишаване на енергийната ефективност на публични сгради				
Резултат	112. Крайно енергийно потребление от публичната администрация, търговията и услугите (1000 т.н.е.)	964 (2013)	1 079,90 (2020)	957
Изпълнение	CO32. Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради (kWh/година)	-	23 746 486 27 181 834*	17 636 242
СЦ 1 и СЦ 2				
Изпълнение	CO34. Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове (тонове CO2 екв.)	-	17 451 23 702*	12 623
Изпълнение	Брой обновени сгради/блок-секции**	-	165 233*	-

Източник: По данни на УО на ОПРР; * целева стойност по проекти; **индивидуален индикатор по процедурата

Таблица 22. Промени в индикатори по ИП 4c

Индикатор	Първоначална цел (2015)	Променена цел (2019 г.)	Промяна в %
CO32. Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради (kWh/година)	83 682 347,00	17 636 242,00	-79%
CO34. Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове (тонове CO2 екв.)	89 054,00	12 623,00	-86%
CO31. Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление (брой)	10 585,00	1 979	-81%

Източник: ОПРР 2014-2020 и промени в програмата

Таблица 23. Данни за постигнатите стойности на индикаторите към 31.01.2023г. по ИП 4e градски транспорт

Вид индикатор	Индикатор	Базова стойност	Постигната стойност	Целева стойност 2023
СЦ (1) Развитие на екологичен и устойчив градски транспорт				
Резултат	121. Дял на пътувания с обществен градски транспорт (%)	40 (2013)	НД	43
Резултат	122. Количество на фини прахови частици в градовете (mg/m3)	1,79 (2013)	2,68 (2019)	1,57
Изпълнение	CO34. Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове (т.CO2 екв.)	-	1 975 + 500 ФИ 3 152*+ 1000**	2 972,87
Изпълнение	1211. Обща дължина на нови или подобрени линии на обществения транспорт (км)	-	392,09 + 293 ФИ 746,16* + 500**	437,00
Изпълнение	Пътувания с обществен градски транспорт по нови или подобрени линии на обществения транспорт (брой)	-	14 003 551 95 557 725,00*	-

Източник: По данни на УО на ОПРР; * целева стойност по проекти; **целева стойност по проекти, финансирани с ФИ

Таблица 24. Промени в индикатори по ИП 4e

Индикатор	Първоначална цел (2015)	Променена цел (2019 г.)	Промяна в %
Обща дължина на нови или подобрени линии на обществения транспорт (км)	30,47	437,00	1334%

CO34. Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове (т.CO2 екв.)	13 927,73	2 972,87	-79%

Източник: ОПРР 2014-2020 и промени в програмата

Таблица 25. Данни за постигнатите стойности на индикаторите към 31.01.2023г. по ИП 6е градска среда и зони за икономическа активност в градовете

Вид индикатор	Индикатор	Базова стойност	Постигната стойност	Целева стройност 2023
СЦ (1) Подобряване на качеството на градската среда				
Резултат	131. Дял от населението, ползващо се от подобрена градска среда (%)	40,09 (2012)	56,10 (2018)	55,03
Изходен индикатор	*Брой население, ползващо се от подобрена градска среда*		*3 694 837 4 977 593**	
Резултат	132. Количество на фини прахови частици в градовете (µg/m3)	43,47 (2012)	44,18 (2019)	41,22
Изпълнение	CO22. Рехабилитация на земята: Обща площ на рехабилитираната земя (ха)	-	11 БФП + 0 ФИ 15,07*+ 0,78**	23,00
Изпълнение	CO38. Градско развитие: Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони (m2)	-	3 970 289 БФП + 133 470 ФИ 5 259 863* + 1 002 195**	4 045 455,00
Изпълнение	CO39. Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони (m2)	-	70 405 +13 757 ФИ 8864*+17 446**	21 819,00
СЦ (2) Подобряване на инвестиционната активност в градовете, чрез възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие				
Резултат	133. Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (милиарди евро)	5,13 (2012)	5,90 (2019)	5,3

Източник: По данни на УО на ОПРР; * целева стойност по проекти; **целева стойност по проекти, финансирани с ФИ

Таблица 26. Промени в индикатори по ИП 6е

Индикатор	Първоначална цел (2015)	Променена цел (2019 г.)	Промяна в %
CO38. Градско развитие: Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони (m2)	3 184 724,00	4 045 455,00	27%
CO22. Рехабилитация на земята: Обща площ на рехабилитираната земя (ха)	172,00	23,00	-87%

CO39. Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони (бр.)	27 274,00	21 819,00	-20%

Източник: ОПРР 2014-2020 и промени в програмата

Таблица 27. Данни за постигнатите стойности на индикаторите към 31.01.2023г. по ИП 9а социални жилища, социална и културна инфраструктура

Вид индикатор	Индикатор	Базова стойност	Постигната стойност	Целева стройност 2023
СЦ (1) Подобряване на жилищните условия за маргинализирани групи от населението, включително ромите				
Резултат	141. Представители на маргинализирани групи, включително роми с подобрени жилищни условия (бр.)	905 (2014)	947 1 974*	2 833
Изпълнение	CO40. Градско развитие: Рехабилитирани жилища в градските райони (бр. жилища)	-	545 1036*	632
СЦ (2) Подобряване на условията за модерни социални услуги				
Резултат	142. Дял на модернизираните обекти за социални услуги (%)	4,42 (2013)	5,85 (2019)	9,66
Изходен индикатор	*Брой на модернизираните обекти за социални услуги (бр.)*	-	*17* *23**	-
Изпълнение	1421. Население, ползващо подобрени социални услуги (бр. лица)	-	59 610 60 367*	13 843
СЦ (3) Подобрен достъп за практикуване на масов спорт и културни услуги в градовете				
Резултат	143. Дял на модернизираните културни/ спортни обекти (%)	2,04 (2013)	2,71 (2020)	6,33
Изходен индикатор	*Брой модернизирани културни обекти*	-	*5* *40**	-
СЦ1, СЦ2 и СЦ3				
Изпълнение	CO39. Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони (m2)	-	20 272 151 651*	94 911,00
Изпълнение	1422. Представители от маргинализирани групи, включително роми, които се ползват от модернизирана социална инфраструктура	-	38 628 18 296*	2 833

Източник: По данни на УО на ОПРР; * целева стойност по проекти

Таблица 28. Промени в индикатори по ИП 9а

Индикатор	Първоначална цел (2015)	Променена цел (2019 г.)	Промяна в %
CO40. Градско развитие: Рехабилитирани жилища в градските райони (бр. жилища)	540	632	17%
1421. Население, ползващо подобрени социални услуги (бр. лица)	264 383	13 843	-95%
1422. Представители от маргинализирани групи, включително роми, които се ползват от модернизирана социална инфраструктура	1 353	2 523	86%

Източник: ОПРР 2014-2020 и промени в програмата

Таблица 29. Данни за постигнатите стойности на индикаторите към 31.01.2023г. по ИП 10а образователна инфраструктура

Вид индикатор	Индикатор	Базова стойност	Постигната стойност	Целева стройност 2023
СЦ (1) Подобряване на условията за модерни образователни услуги				
Резултат	151. Дял на модернизираните образователни институции (%)	8,53 (2013)	14,80 (2020)	14,1
Изходен индикатор	*Брой модернизирани образователни институции*	-	*172* *229**	-
Изпълнение	CO35. Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование (бр. лица)	-	106 822 121 471*	118 794
Изпълнение	1511. Представители на маргинализирани групи, включително роми, облагодетелствани от модернизирана образователна инфраструктура	-	7 501 10 734*	10 607

Източник: По данни на УО на ОПРР; * целева стойност по проекти

Таблица 30. Промени в индикатори по ИП 10а

Индикатор	Първоначална цел (2015)	Променена цел (2019 г.)	Промяна в %
CO35. Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование (бр. лица)	76 571	118 794	+55,14%
1511. Представители на маргинализирани групи, включително роми, облагодетелствани от модернизирана образователна инфраструктура	2 264	10 607	+368,51%

Източник: ОПРР 2014-2020 и промени в програмата

Приложение 4. Проучване сред 39 общини, бенефициенти по ПО1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ на ОПРР

Общо отговорили

Отговорили на всички въпроси

Моля отбележете в кой регион за планиране е разположена Вашата община:

	Count	% of responses	%
Северозападен	2		5%
Северен Централен	8		22%
Североизточен	6		16%
Югоизточен	7		19%
Южен Централен	7		19%
Югозападен	7		19%

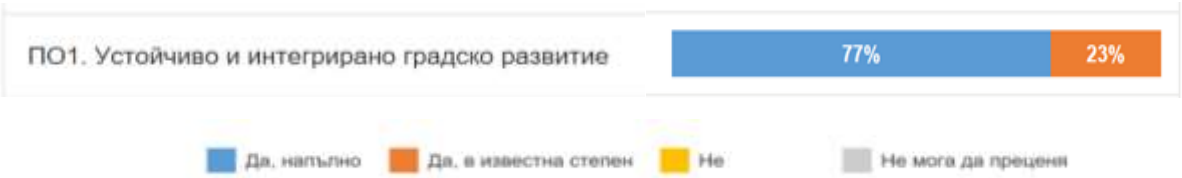
N 37

Моля отбележете по кои оси Вашата община е изпълнявала/ изпълнява или е участвала/ участва в проекти, финансирани по линия на ОПРР 2014-2020 г.: (възможен е повече от един отговор)

	Count	% of responses	%
ПО1. Устойчиво и интегрирано градско развитие	36		97%
ПО5. Регионална социална инфраструктура	22		59%
ПО8. Техническа помощ	20		54%
ПО3. Регионална образователна инфраструктура	14		38%
ПО6. Регионален туризъм	8		22%
ПО2. Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в периферните райони	1		3%

N 37

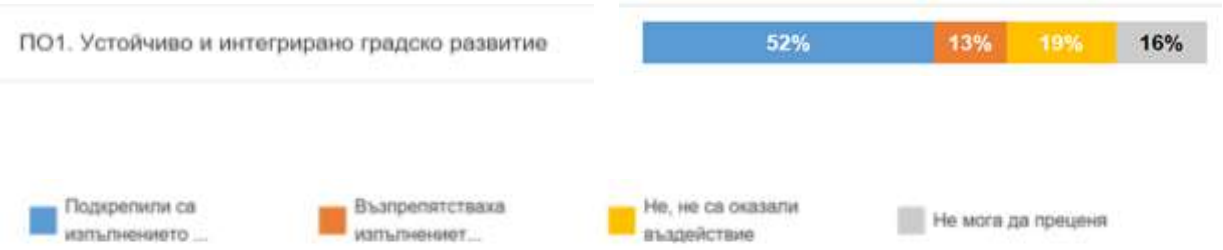
Процедурите по приоритетните оси на ОПРР, по които сте изпълнявали или изпълнявате проекти, адресират ли конкретни нужди на Вашата община?

В кои сфери на подкрепа по ОПРР 2014-2020 и програма "Развитие на регионите" (ПРР) 2021-2027 Вашата община има най-голям интерес? (възможен е повече от един отговор)

Считате ли, че промените в социално-икономическата среда в страната и във Вашата община са оказали въздействие върху проектите, които са подкрепени по ОПРР и се изпълняват от общината?

Процедурите по ПО1 на ОПРР, по които сте изпълнявали или изпълнявате проекти, стартирани ли са навреме?

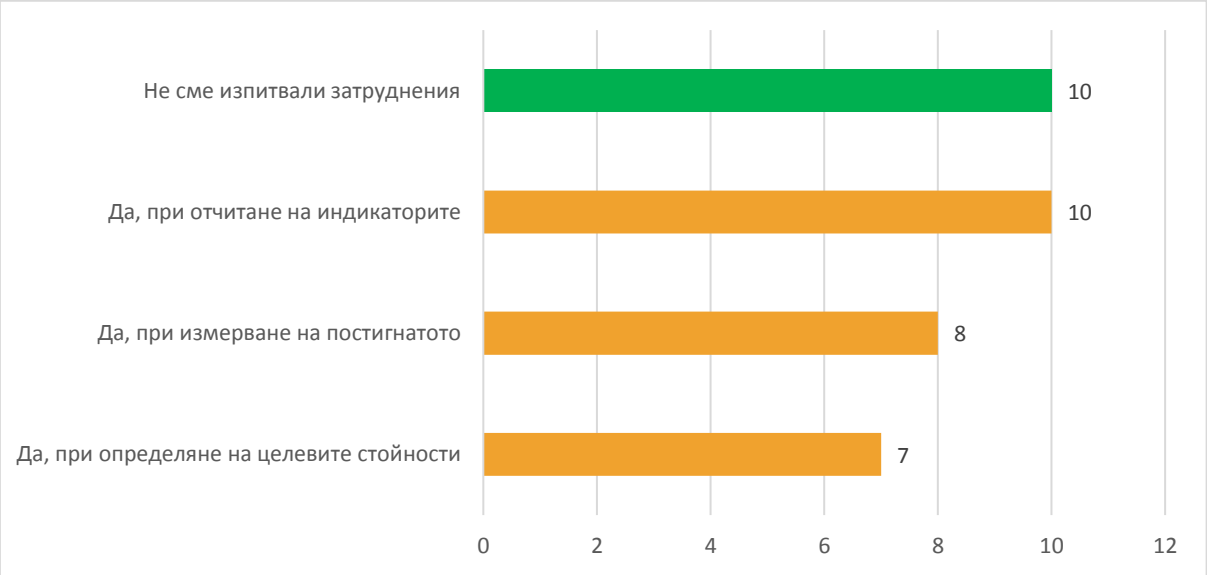
Какви възможности за подобрения в процедурите по ОПРР бихте посочили? (възможен е повече от един отговор)

	Count	% of responses	%
По-широк обхват на допустима подкрепа	28		93%
По-малко изискуеми документи	22		73%
По-подробни указания	13		43%
Повече време за подготовка на проектните предложения	9		30%
Друго, моля отбележете.	1		3%
Не виждаме възможности за подобрения	0		

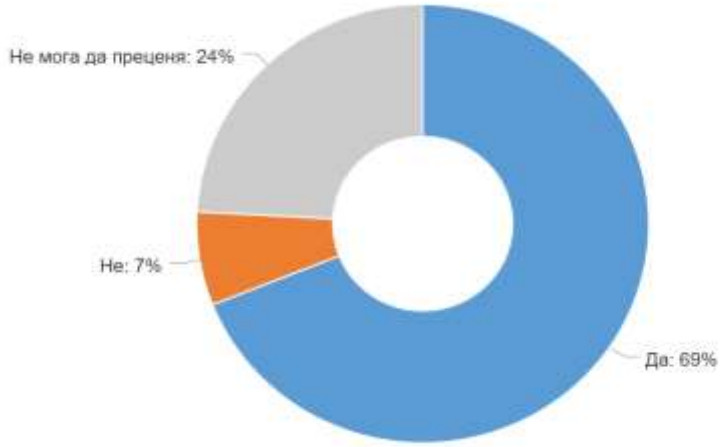
N 30

Друго: в образователната инфраструктура, където е възможно да се разреши официално ученици да учат и в части от сградите, където няма интервенция.

Изпитвате/изпитвахте ли затруднения при залагане и отчитане на индикаторите по проектите? (възможен е повече от един отговор)

Според Вас, подкрепата по ПО1 за изпълнение на проекти от Интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) води ли до по-добри ефекти за Вашата община, в сравнение с подкрепа за други проекти, извън ИПГВР?

Моля, обосновете Вашия отговор.

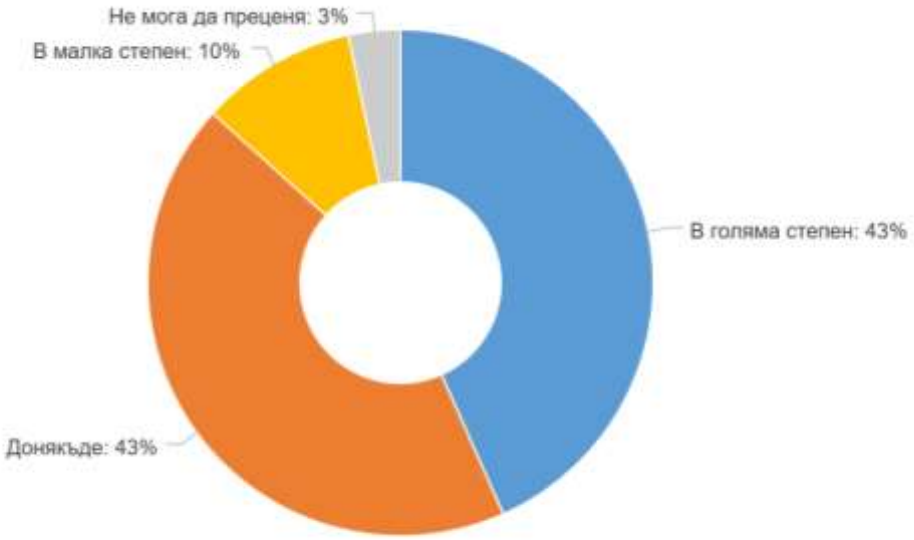
- Най-важно е да се постигат целите на проектното предложение.
- Община Габрово е реализирала и продължава да изпълнява проекти с финансиране от други източници извън ОПРР и ПО1, чието ефекти и резултати са не по-малко значими и носят ползи за общността.
- Във сравнение с подкрепата по ПО5, за ПО1 бе отделен достатъчен финансов ресурс, насочен към общината, а по ПО5 през цялото време на изпълнение осезаема бе липсата

на достатъчно финансиране: БФП бе ограничена в определени граници и бе крайно недостатъчна - липса на интерес от изпълнители, поради ограниченото финансиране

- Подкрепата беше значителна, изпълниха се значими проекти на голяма стойност, без помощта по ПО1 не би било възможно изпълнението им.
- Постига се цялостен ефект върху зоните за интервенция.
- Подкрепата по ПО1 на ОПРР за изпълнение на проекти от ИПГВР е широкообхватна и в съчетание с подкрепа от др. източници и донори за проекти, извън ИПГВР се допълват взаимно и оказват максимален ефект върху приоритетите и целите на Общинска администрация.
- Ефектите не се различават в зависимост от приоритетната ос
- ИПГВР е в много посоки и се реализират проекти за образователна инфраструктура, градска среда, културна инфраструктура и др., които допринасят съвкупно за по-добър ефект
- По-добра градска среда, интегриран градски транспорт, не съм запозната с други проекти извън ИПГРВ
- Ефектът от изпълнението на проекти от Интегрираните планове за градско възстановяване и развитие е неоспорим. Но за Община Свищов не по-малко важна е подкрепата и за проектите извън ИПГВР.
- Значително се подобриха условията за живот на гражданите на общината и привлекателността на територията.
- Изпълнението на проекти до по-добри ефекти
- Изградена инфраструктура, която е подобрила условията за живот в общината
- Да, подкрепата е целенасочена
- Планирането и картирането на проектите в дългосрочен план чрез заложените средства в Инвестиционните програми, позволява прилагането на мащабен синергичен подход, който е невъзможен за прилагане чрез други проекти
- Не мога да преценя.
- Реализираните в Община Русе проекти, част от ИПГВР имат положителен ефект, тъй като са насочени към развитие на градската среда, надграждане на системата за интегриран градски транспорт, подобряване на социалните услуги и инфраструктура и на образователната инфраструктура.
- Да, като се допълва с други проекти и инициативи на общината. По този начин се получава синергичен ефект на въздействие
- Чрез интегрираните планове се получава максимален ефект от постигне синергичен ефект от координираното изпълнение на различни местни секторни политики и инвестиции на териториално ниво, така че цялостното решение да надхвърли добавената стойност, която би се получила ако тези политики и инвестиции биха били изпълнени по отделно.
- Защото проектите, заложени в Инвестиционните програми по синергиите 1 бяха концентрирани в определени зони за въздействие и обхващат различни аспекти от соц.-икономическия живот (градска среда, образование, социални услуги и т.н.) и доколкото проектите бяха локализирани на по-малки територии, ефектът от тях бе по-значим, по-видим, по-концентриран.)
- Изготвянето на ИПГВР спомогна за идентифициране на най-приоритетните проекти и включването им в Основния списък, впоследствие реализирани
- Нямаме информация за други проекти

- Даде се възможност за показване на синергия между отделните проекти включени в ИПГВР!
- Има осигурено финансиране в съответствие с нашите потребности, които ние сме определили като приоритетни, въпреки, че не бяха достатъчни.
- Изпълнението на всеки проект води до по-добри ефекти за общината като цяло. Ограниченията за избор на обекти от ИПГВР не даде възможност общината да успее да реши и други важни проблеми на територията си.
- Четири образователни институции бяха обновени благодарение на ОПРР, продължихме с изпълнението на мерки за енергийна ефективност на многофамилните жилищна сгради. Благодарение на ОПРР имаме реализиран проект за градска среда, които нямаше да бъде възможно със собствени средства.

В каква степен, според Вас, подкрепата по ОПРР води до подобряване на социалното включване, ако се разглежда самостоятелно без допълваща подкрепа от други програми и инструменти ? (само за общини, които изпълняват проекти по ПО1 и ПО5)

По отношение на комбинираната подкрепа в областта на социалните услуги, предоставяна по линия на ОПРР и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, моля отбележете твърденията по-долу, с които сте съгласни.

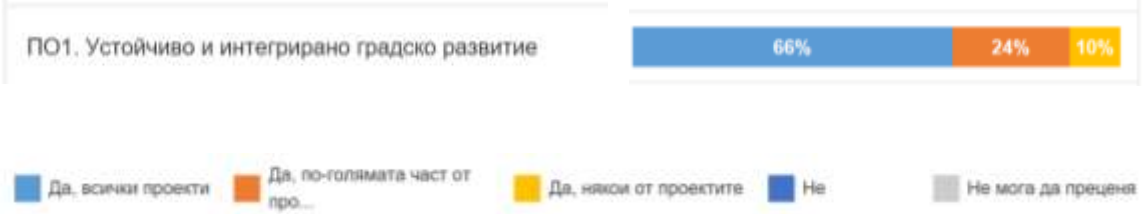
	Count	% of responses	%
Подкрепата в областта на социалните услуги по линия на оперативните програми в периода 2014-2020 се осъществява при добра допълняемост на инфраструктурни и „меки“ мерки и добра синхронизация във времето	15		50%
Подкрепата в областта на социалните услуги по линия на оперативните програми в периода 2014-2020 се осъществява при добра допълняемост на инфраструктурни и „меки“ мерки, но не е добре синхронизирана времево	13		43%
Липсва допълняемост на мерките и времева синхронизация между тях по отношение на подкрепата в областта на социалните услуги по линия на оперативните програми в периода 2014-2020	1		3%
Друго, моля отбележете.	1		3%

N 30

Какви промени бихте предложили за подобряване на ефективността на подкрепа по ОПРР за социално включване?

- Да отпаднат част от ограниченията и изискванията към общините, тъй като липсва достатъчен капацитет за подготовка и изпълнение
- Не мога да преценя
- Да отпадне изискването за подадено проектно предложение по ОПРЧР при подаване на искане за окончателно плащане по инфраструктурен проект. Устойчивостта може да се проследи на и по други начини
- Да продължи финансирането по програмата за разкриване на иновативни социални услуги, в съответствие с Картата на социалните услуги
- Подобряване на достъпа до материални и културни ценности и ресурси, до всички институции, които се използват и обслужват останалите членове на обществото.
- Да се синхронизират времево меките мерки или тяхното стартиране да не отчита като индикатор по ОПРР
- Обектите на интервенция да се определят според необходимостта на всяка община.

Смятате ли, че проектите, които изпълнявате/ сте изпълнили по ОПРР, ще доведат до видими и устойчиви във времето резултати?

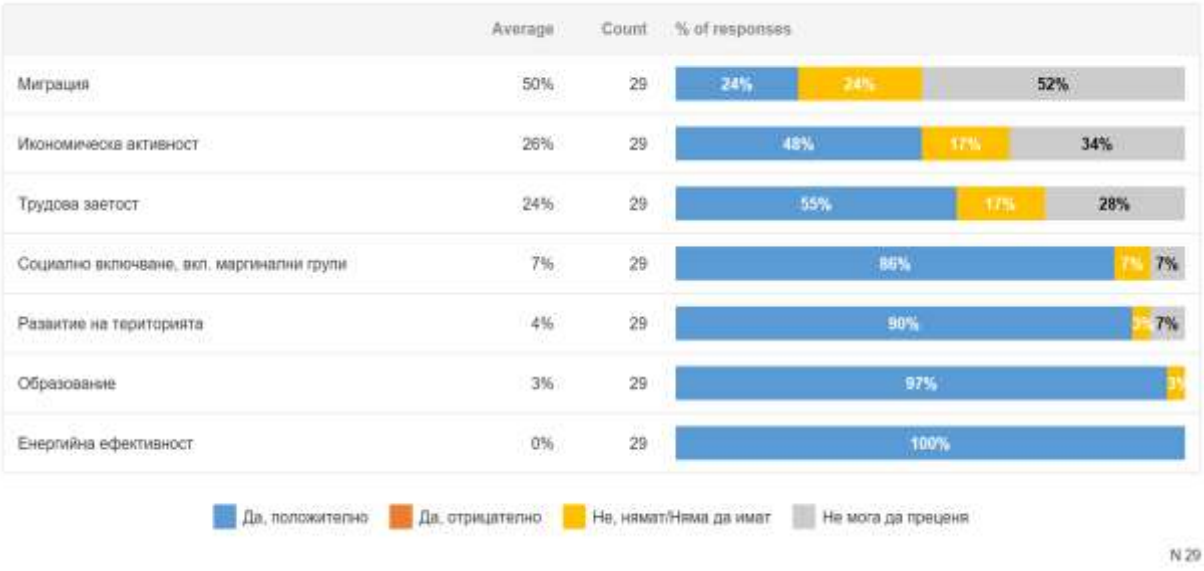

Какви потенциални рискове за постигане на устойчиви резултати от изпълнението на проектите идентифицирате? (възможен е повече от един отговор)

	Count	% of responses	%
Вандализъм	24		80%
Липса на средства за осигуряване на поддръжка	18		60%
Необходимост от допълнителни инвестиции за постигане на ефектите	17		57%
Липса на средства за осигуряване на функциониране на обектите	8		27%
Неблагоприятна социално-икономическа среда	8		27%
Обезлюдяване	6		20%
Други, моля отбележете.	0		
Не мога да преценя	0		

N 30

Проектите, които изпълнявате с подкрепата на ОПРР, според Вас, имат ли/ще имат ли въздействие върху следните показатели:

N 29

Моля посочете изпълняван или вече изпълнен Ваш проект по ОПРР, който оценявате като много успешен и бихте дали като пример за добра практика? (ако нямате такъв, моля, не попълвайте този въпрос)

- Проект „Интегриран проект за изграждане на привлекателна, достъпна и зелена градска среда на гр. Габрово”, схема „Зелена и достъпна градска среда”, стойност - 9 239 947,71 лв.
- Проект образователна инфраструктура по ПО1

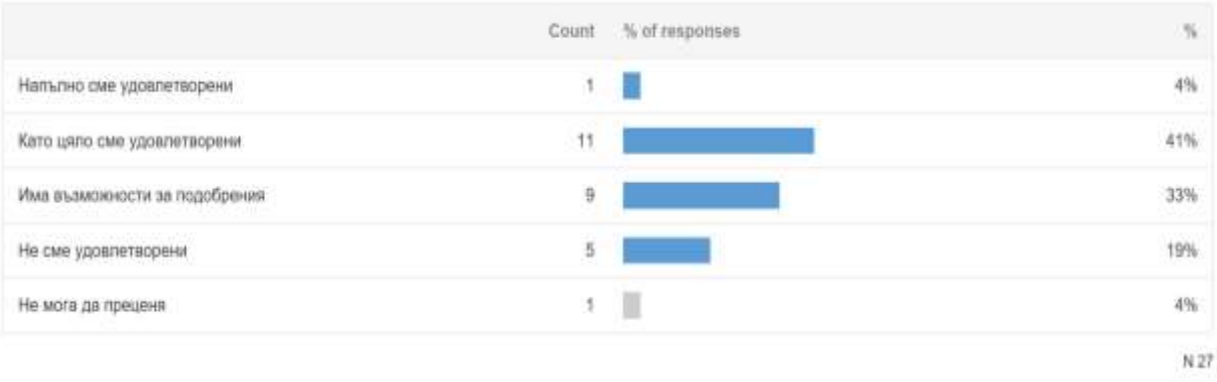
- Подобряване на образователната инфраструктура чрез реконструкция/ремонт, обновяване и въвеждане на мерки за енергийна ефективност в училища и детски градини в град Хасково
- Проект „Рехабилитация и нови пространствени решения на пешеходната зона в централна градска част и рехабилитация на площад 'Тодор Кирков' кв. 'Вароша', гр. Ловеч“
- Интегриран градски транспорт
- Проект 'Увеличаване капацитета на Дневен център за деца с увреждания - гр. Свищов чрез преустройство и ремонт - качествени грижи и достъпни услуги.'
- BG16RFOP001-1.036-0005-C01 „Ремонт, реконструкция и мерки за подобряване на енергийната ефективност в обекти на културната инфраструктура на територията на община Свищов“
- Подобряване качеството на образованието чрез модернизиране на образователната инфраструктура на град Бургас - етап 1'
- Проектите по приоритетна ос 1
- Нова възможност за деца и младежи в община Враца - проект 1 и Нова възможност за деца и младежи в община Враца - проект 2
- Проект „Ремонт, прилагане на мерки за енергийна ефективност и мерки съгласно наредба №4 за достъпна среда на комплекс за социални услуги за деца и семейства”
- Всички, изпълнени по ОПРР проекти
- Подобряване на образователната инфраструктура в Сливен
- Всички изпълнени проекти могат до бъдат пример за добри практики

Моля, посочете слабости в изпълнението на ОПРР 2014-2020, които смятате, че може да бъдат избегнати в бъдеще? (ако не сте идентифицирали такива, моля, не попълвайте този въпрос

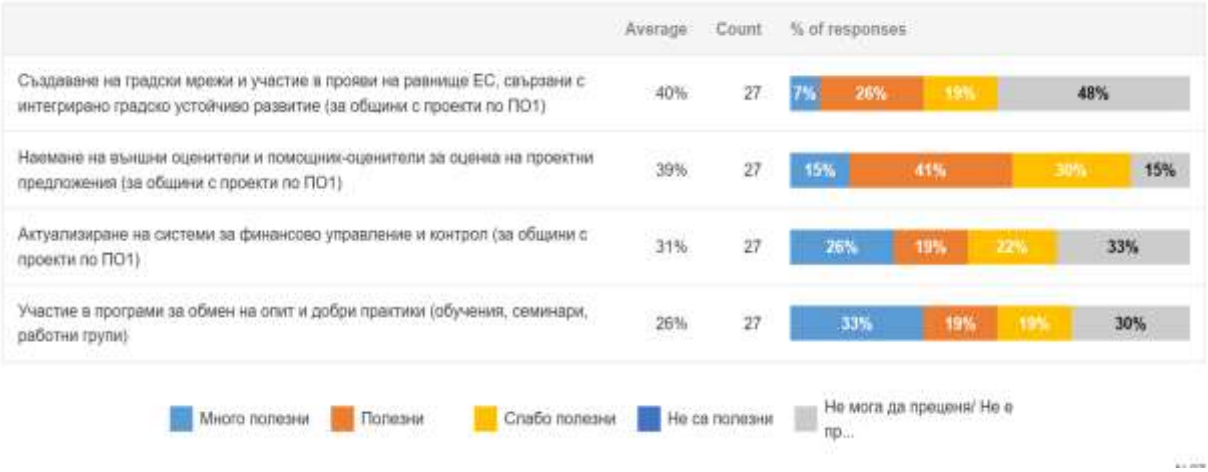
- Липса на предварителен контрол на процедурите за избор на изпълнители, което води до вероятност от налагане на финансови корекции;
- Липса на конкретни служители от ОПРР, които да подпомагат работата на екипите за изпълнение на проекти.
- Прекалената натовареност за документация за по-незначителни дейности като публичност и организация и управление.
- Налагане на прекалено завишени финансови корекции за незначителни пропуски при провеждане на процедури по ЗОП.
- Честа смяна на указанията и условията за изпълнение на договорите; различни изисквания към отчитането на проектите от страна на регионалните звена на Управляващия орган; поставени условия при изготвяне на Инвестиционните програми и последващи изменения, които доведоха до недобър разчет на предоставяните средства.
- Нисък бюджет на операциите, липса на кандидати за изпълнение.
- Основна слабост е липсата на упражняване от страна на УО на ОПРР на предварително съгласуване за законосъобразност на процедурите по обществени поръчки. Това от своя страна доведе до увеличаване на регистрираните нередности и налагане на финансови корекции, които в един момент ще доведат до съществени финансови затруднения голяма част от общините.

- Налаганите от Управляващия орган финансови корекции. Без да има нарушение на предвидените законови норми се измислят сигнали за нередност с единствена цел да се налагат финансови корекции.
- Постоянно изменение на указания за изпълнение.
- Различен прочит на изискванията и нормативните документи от различните проверяващи.
- Не добре разписани указания, които водят до последващи финансови корекции.
- Ясни правила от самото начало до края на оперативната програма, които не се променят 'в движение'.
- Яснота относно обем и вид на финансиране по програмата, които обаче има възможност да варират/да се променят в зависимост от нуждите (напр. стойността на СМР за обект, проектиран през 2013, не може да бъде същата на етап изпълнение през 2020 г.).
- Индикатори, заложени на първоначален етап. Същите следва също да могат да се променят на база нуждите. Даването на възможност за включване на нови проекти (с други индикатори) е безпредметно, когато поставим условие първоначално заложените индикатори да се постигнат.
- Увеличаване на размера на авансовите и междинни плащания от 80% на 90% от стойността на БФП. Предприемане на дейности и мерки, за търсене на навременно и устойчиво решение на проблемите с финансовите корекции;
- При отчитане се изискват изпълнението на допълващи мерки, които не са част от проекта, или документи, които не са част то указанията. Необходимо е да има висок контрол за изпълнение, но да се опростят процедурите за отчитане.

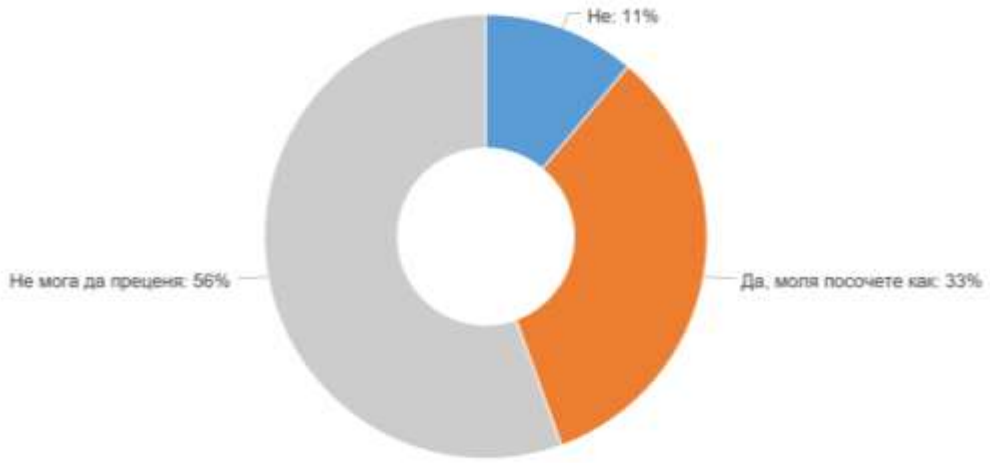
Как оценявате удовлетвореността си от предоставената в рамките на ОПРР техническа помощ и обучения?

Как оценявате полезността за Вашата община на различните мерки за подобряване на административния капацитет в рамките на ПО 8. „Техническа помощ“ на ОПРР?

Смятате ли, че предоставената техническа помощ в рамките на ОПРР е спомогнала за подобряване на административния капацитет на Вашата община да работи по проекти?

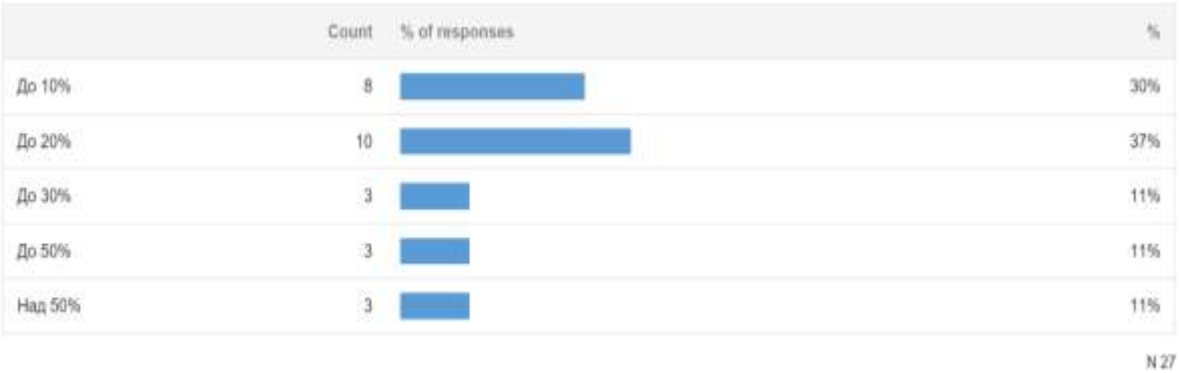
- С обучения
- Проведени обучения и обмяна на опит
- По проект „Техническа помощ за община Ловеч - бенефициент по необходимостта 1 на ОПРР 2014-2020”, ПО 8 „Техническа помощ“, процедура за предоставяне на БФП № BG16RFOP001-8.001 „Бюджетна линия за 39 общини - бенефициенти по Приоритетна ос 1 на ОПРР 2014-2020“ по ОПРР 2014-2020 г. се осигурява подкрепа на Община Ловеч за реализация на Инвестиционната програма, чрез финансово обезпечаване на дейностите по управление и изпълнение за периода до 2023 година, функционирането на Междинното звено и възнагражденията на външните за бенефициент

- Външна помощ за оценка на проекти, реализиран обмен на опит и добри практики
- Укрепи се административния капацитет на служителите, ангажирани с работата в междинното звено и служителите, отговорни за изпълнение на Инвестиционната програма по необходимостта 1
- Със създаването на междинно звено по ОП 1 и изпълнението на проект по необходимостта 'Техническа помощ' даде възможност на по-голям брой служители да придобият опит в процеса на оценка на проектни предложения.
- Чрез обмяна на опит, добри практики и надграждане на проекти в различни сфери
- Спомага за подобряване и надграждане на капацитета
- Участие в обучения, организирани от УО; Финансова помощ за подготовка на инв. проекти;

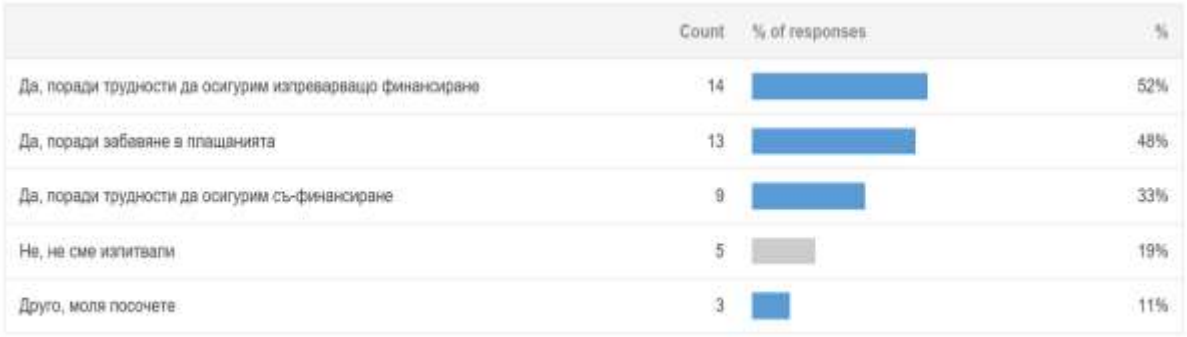
Какви други допълнителни мерки, смятате, че биха били полезни за подобряване на административния капацитет на Вашата община за изпълнение на проекти по ОПРР?

- Активни и постоянни обучения във връзка с всеки етап
- Обучения и изучаване на добри практики за интегрирани териториални инвестиции
- съвместно обсъдени критерии, процедури и посочване на добри практики по отношение на провеждането на обществени поръчки.
- Обучения
- Нарочни обучения за запознаване на ръководствата на общините с процеса на планиране, създаване на партньорства, изпълнение и отчитане на проекти.
- Не мога да преценя
- Уеднаквяване на изискванията от отделните експерти при отчитане на изпълнените дейности по проектите. Организиране на повече обучения съвместно с УО.

Моля посочете, приблизително какъв процент от годишния бюджет на общината представляват изпълняваните от Вашата община проекти, финансирани по линия на ОПРР?

Изпитвате ли (изпитвали ли сте) финансови затруднения, свързани с изпълнението на проектите по ОПРР? (възможен е повече от един отговор)

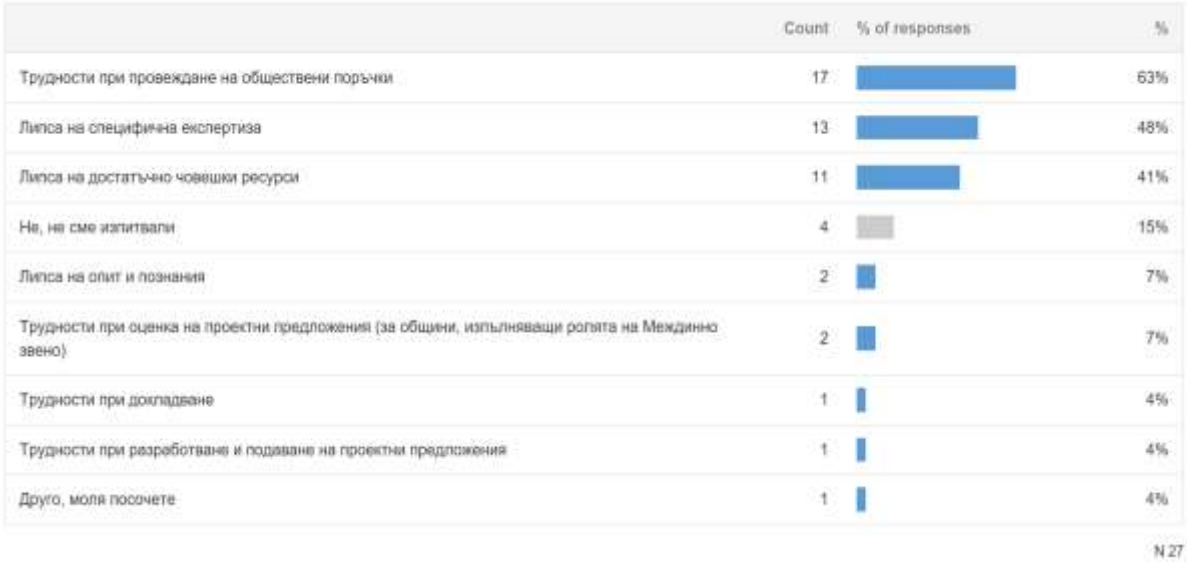
	Count	% of responses	%
Да, поради трудности да осигурим изпреварващо финансиране	14		52%
Да, поради забавяне в плащанията	13		48%
Да, поради трудности да осигурим съ-финансиране	9		33%
Не, не сме изпитвали	5		19%
Друго, моля посочете	3		11%

N 27

Друго:

- Поради трудности при осигуряване на средства за окончателни плащания
- Поради наложени финансови корекции, с които се редуцират верифицираните разходи, без да е приключила процедурата по обжалване на наложените корекции
- Ние сме голяма община и се справяме, но натоварваме бюджета на общината заради плащането на финансовите корекции, които са безумни.

Какви други трудности изпитвате (сте изпитвали) при изпълнението на проектите по ОПРР? (възможен е повече от един отговор)

	Count	% of responses	%
Трудности при провеждане на обществени поръчки	17		63%
Липса на специфична експертиза	13		48%
Липса на достатъчно човешки ресурси	11		41%
Не, не сме изпитвали	4		15%
Липса на опит и познания	2		7%
Трудности при оценка на проектни предложения (за общини, изпълняващи ролята на Междинно звено)	2		7%
Трудности при докладване	1		4%
Трудности при разработване и подаване на проектни предложения	1		4%
Друго, моля посочете	1		4%

N 27

Друго:

- Различни експерти от УО имат различни изисквания по отношение на отчитане на проектните дейности

Вие достигнахте до края на въпросника. Ако желаете да споделите още нещо от Вашия личен опит в изпълнението на ОПРР 2014-2020, моля, направете го по-долу. Когато сте готови, натиснете бутона "Готово" и отговорите Ви ще бъдат записани.

- Няма допълнителни коментари